

ב"ה

תשורה

מזכרת משמחת הנישואין של

הת' מנחם מענדל עב"ג חיה מושקא

שיחיו

רוזנברג

י"ג סיון ה'תשפ"ה

דעטראיט מישיגען

-פנימי-

בעצה"ת

שלום וברכה

לזכרון טוב, ליום כלולת בתי הכלה המהוללה מ'
חי' מושקא תחי' עם ב"ג החתן מ' מנחם מענדל שי'. הנני
בזה לכבד את כל הנוטלים חלק בשמחת לבנו, מקרוב
ומרחוק, בתשורה המוסגרת בזה, העתק כמה כתבי יד
קודש של הוד כ"ק אדמו"ר. אשר סגולה יהי' לכל מיני דמיטב
מנפש ועד בשר, בתוככי ידידיו אנ"ש, ד' עליהם יחיו, וכל
מחבבי תורה יחיו.

בשמחה וברכה

ישראל פינסאן

ב י"ג סיון תשפ"ה. דעטראיט

תשורה זו (המיועדת אך ורק למשתתפי שמחתנו ואין רשות לפרסם שום חומר דלקמן בקבוצות או באתרים, לצלם ולשכפל מהמתפרסם כאן לראשונה והיא) כוללת:

א. שיחת כ"ק אדמו"ר מש"פ חוקת, ט' תמוז ה'שי"ת, על ה"אויפרופעניש" של החתן ר' חיים חנוביץ, דודו זקנו של החתן (קופיר).

ב. צילום הגהות כ"ק אדמו"ר על קטע משיחת ש"פ ויצא, ט' כסלו ה'תשי"א, על ה"אויפרופעניש" של כמה חתנים כולל זקן החתן ר' גרשון חאנאוויטש. השיחה המוגהת נדפסה בלקוטי שיחות חלק א' ע' 60 (מערכת "מפתח").

ג. צילום כתי"ק ופענוח רשימת כ"ק אדמו"ר - חתונה י"ג סיון ה'תש"ו (ספר "מקדש ישראל").

ד. צילום כתי"ק ופענוח שני רשימות כ"ק אדמו"ר - מדברי קדשו כ"ב כסלו ה'תש"ד על חתונת ר' מרדכי דוב ורחל דוואשא אלטיין, זקני הכלה (ספר "מקדש ישראל").

ה. צילום ופענוח (עם לוח השוואות) כתי"ק כ"ק אדמו"ר, שבט תשל"ב, למרת שטערנא שרה פינסאן תחי', זקנת הכלה (ארכיון המשפחה).

ו. ג' קטעים ממכתבי כ"ק אדמו"ר לזקן הכלה ר' ניסן פינסאן בענין מציצה בשפופרת (ארכיון המשפחה).

ז. צילום מכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ בענין לימוד התניא המתפרסם כאן לראשונה (ארכיון המשפחה).

ח. צילום כתי"ק כ"ק הרלוי"צ מברק י"ד כסלו תרפ"ט (ספר "שנים ראשונות").

ט. תמונות מחתונת זקני החתן ר' משה ויוכבד מרים רובין - א' אלול ה'תש"ז בה השתתף כ"ק אדמו"ר (ספר "מקדש ישראל" וארכיון המשפחה).

י. מכתב מאת זקן החתן ר' גרשון חאנאוויטש (תמים בשגהי בעת ההיא) אל דודו ר' משה לייב ראדשטיין, מזכיר רבותינו נשיאנו (ארכיון המשפחה).

יא. צילום עלי הגהה על שיחת ש"פ חוקת ה'שי"ת כפי שנתפרסמו בעיתון כפר חב"ד גליון 1651 ביחד עם תולדות חייו של דוד זקן החתן ר' חיים חנוביץ.

י"ב. קטע מזכרונות זקנת החתן מרת אסתר חאנאוויטש תחי' (ארכיון המשפחה).

י"ג. קטעים מ"רשמי מסע" - יומן שליחות בברית המועצות באלול ה'תשד"מ מר' שלום דובער קלמנסון שי', זקן הכלה (ארכיון המשפחה).

י"ד. ב' כתבות על שירת "שלום עליכם" ו"אשת חיל" במנגינת ניגוני חב"ד (אתר "קיר הניגונים").

ט"ו. רשימת ניגוני י"א ניסן שחוברו ע"י המשפחה במשך השנים.

תודתנו נתונה להנהלת הוצאת הספרים "קה"ת" על נתינת רשות להדפיס את החומר שברשותם.

בס"ד. שיחת ש"פ חוקת, ה'שי"ת.

הנחה בלתי מוגה

אויף שבת שטייט דמיני' מתברכין כולהו יומין היינו אז די טעג פון דער וואך וואס נאך דעם שבת זיינען מקבל ברכה וחיות פון דעם פריערדיקן שבת, אשר זהו אחד הטעמים מה שהחתן עולה לתורה בהשבת אשר קודם החתונה, ומברך אשר נתן לנו תורת אמת, וזה נתן כח אשר יהי' וחיי עולם נטע בתוכנו, דבשביל ענין העלי' לתורה לבד הרי הי' יכול לעלות לתורה ביום הקריאה שקודם החתונה, ומה שנוהגים שאף אם זמן החתונה הוא באמצע השבוע אחרי יום ב', ומ"מ עולה לתורה בשבת דוקא הוא מפני שהשבת הוא כולל כל ימי השבוע ומיני' מתברכין כולהו יומין, והנה השבת הלזה הוא השבת שקודם י"ב תמוז, וא"כ זה כבר שייך לי"ב תמוז.

והנה בהשיחה די"ב תמוז אשתקד (נדפס בהקונ' די"ב תמוז) אמר כ"ק אדמו"ר הכ"מ אשר עניני קדושה הם נצחיים, ומדבר בפרטיות בענין החיים, חיים ארוכים חיים אמיתיים חיים נצחיים שאין להם הפסק, והנה בי"ב תמוז בשנים הקודמות לא אמר כן און ער האט נישט געדארפט באווארענען אשר חיים נצחיים שאין להם הפסק, נישט י"ב תמוז תש"ח אדער תש"ז רק בי"ב תמוז תש"ט דוקא וואס עס איז פאר יו"ד שבט תש"י האט ער געדארפט פארווארענען ולומר אשר עניני קדושה בכלל הם נצחיים און ער טייטשט דאס אויס בפרטיות שלא ליתן מקום לטעות בכוונתו וועגן חיים, אז מ'זאל נישט מיינען אז ס'איז ח"ו כראות עיני בשר, וואס אזא פאל איז גארנישט שייך אין קדושה, נאר עס איז חיים נצחיים שאין להם הפסק.

והנה פעם סיפר כ"ק אדמו"ר הכ"מ אשר בר"ה תרפ"ז (שנת המאסר) האט זיך אים גערעט אין דעם מאמר הענין דהשגח"פ עפ"י תורת הבעש"ט אשר הקב"ה מוצא רוח מאוצרותיו כדי לגלגל קש או עלה כו', ואמר כ"ק אדמו"ר אז פארוואס ער האט דאס גערעט ווייס ער נישט אבער ווען ער וואלט דאס נישט ריידן ווייס ער נישט ווי ער וואלט דאס (את המאסר) דורך גיין, ע"כ.

והנה עפ"י תורת הבעש"ט אשר יש השגח"פ גם על עלה או קש, שהם צומח, א"כ הרי מכ"ש בחי און ווער רעדט במדבר, ומכ"ש בישראל שהם עטרת תפארת של כללות הבריאה ומכ"ש ביי אזא וואס אויף אים היינגען אפ אלע וכמ"ש ברש"י דפרשת שבת זו שהנשיא הוא הכל, א"כ הרי אצלו הוא בודאי הכל השגח"פ (חסר ההמשך).

ועפ"י"ז שהכל בהשגח"פ י"ל שזהו מרומז ג"כ אין היינטיקער סדרה בענין הטהרה דפרה אדומה, שהיא טהרה על טומאת מת, שהיא טומאה חמורה ביותר, עד שמשנה נתקשה בזה ולא ידע במה טהרתו אמר לו הקב"ה ויקחו אליך פרה אדומה, אשר רק משה דוקא הי' בכוחו לקחת פרה גשמית, פשוט א בהמה און דערצו נאך א אדומה שזה מורה על הגבורות וחמימות קאך כידוע און אין וואס קאכט זיך א בהמה אין גשמיות וחומריות דוקא, און אט די פרה האט משה נישט נאר מעלה געווען איר אליין, אלא עוד זאת שבה וע"י טיהר את טומאת מת שהיא טומאה החמורה ביותר כנ"ל, שזה בכוחו של משה דוקא.

והנה הלשון אתפשטותא משה בכל דרא ודרא, אבל ומסיים הלשון (באגה"ק ע"פ התיקונים) כמו השמש מאיר מתחת לארץ לשישים רבוא כוכבים, היינו אשר השמש ישנה גם בשעות הלילה, און ווען מ'וואלט מיט געגאנגען מיטן שמש דארטן וואו ער גייט (בעילוי אחר עילוי) וואלט מען איצטער אויך געזען ווי ער לייכט בכל התוקף כמו קודם ואדרכא. רק להיות אז דער שמש איז געגאנגען ווייטער און אליין איז מען געבליבן שטיין און נישט מיט געגאנגען מיט אים לכן אינו נראה לעיני בשר, אבל באמת ישנו גם בשעות הלילה בתוקפו כמקודם, ועוד יותר אשר גם בחצי כדור שאינו מאיר בו בגלוי מ"מ מאיר בו ג"כ לשישים ריבוא כוכבים.

הכוונה בהנמשל הם שישים ריבוא נש"י שזהו כללות ישראל, שעל ידם מאיר בכל העולם, גם אז שורף פרה גם אדומה ביותר מטהר גם טומאה חמורה ביותר וכו', והנה להיות שכל דבר שיש בפנימיות התורה שפיגלט זיך

דאס אפ אויך אין נגלה דתורה, לכן הנה הפסק לענין פרה אדומה אשר באם לא יספיק האפר של הפרה הראשונה, אפשר לעשות עוד פרה, אך צריכים לקדש מתחילה מהאפר של הפרה שעשאה משה דייקא. והוא כמו זה אשר מה שהכוכבים מאירים אור כוכבים הוא אור השמש, ואין הכוונה שהשמש האיר בהם קודם בשעות היום ועתה מאירים מעצמם, כ"א שבשעה זו גופא הנה השמש מאיר על ידם, ואף שאין אנו מרגישים את הארת השמש, הנה ע"ז כבר מבואר בהר"ד דש"ק מברכים תמוז מה שאמר כ"ק אדמו"ר נ"ע צי דען אז דער פערד טראכט האבער, זיינען דערפאר די מלאכים קיין מלאכים ניט.

והנה הענין דפרה אדומה הוא כדי לטהר טומאת מת, וואס מ'זאגט צו א אידן אז דו גייסט אריין אין א שטוב און דו זעסט דארטן א טומאת מת כי נעלם שם הדבקות בה"א (שלכן) חיים כולכם, דארפסטו דאס מטהר זיין. און דו האסט דאס בכח, ווארום משה האט דיר געגעבן און ער גיט דיר פון זיינע אפר, שבשכיל זה חלקו את האפר לג' חלקים: א' בשכיל לטהר טמאים. ב' בשכיל פרות אחרות שהיו הכהנים שעושים מקדשין ממנה כנ"ל. ג' למשמרת לכל הדורות, עד אשר גם לע"ל ווען משיח וועט קומען וואס יעמאלט וועט זיין די צענטע פרה אדומה כמרו"ל, יהי' גם אז אפר של פרה הראשונה למשמרת וכדאיתא במד"ר דשלך קיימת,

והענין הוא ברוחניות, אשר משה הנה בכחו לטהר גם טומאת מת שהיא טומאה חמורה אשר טהרתה היא רק בדרך חוקה, ובכוחו של משה הנה על כאו"א החובה לטהר טומאת מת, ווי דער רבי זאגט בשיחת י"ב תמוז אשתקד אז מ'דארף אליין לעבן און באלעבן דעם צווייטן, וואס יעדערער האט בכח צו משפיע זיין אויף איין אדער צוויי מנינים.

ואמר לח.ח. אשר כוחו שיש לו בהשפעה על הזולת הוא להשתמש בו להשפיע בקדושה, הגם אז יענער ווייס ניט פארוואס ער ווערט מושפע פון אים און טראכט גאר א אנדער זאך, צי ער טראכט אז ער איז אויף אים משפיע וויילע ער האלט פון ישוב ארץ ישראל, צי וויילע פשוט ער קאן דורך אים קריגן א שטעלע, אך האמת הוא שכוחו בהשפעה הוא בשכיל ענין דקדושה דייקא.

עוד אמר להנ"ל איך רעכנן אז ער וועט ניט ווערן ברוגז ואספר די ערשטע עסקנות ציבורית שלו, אע"פ אז איצטער איז ער שמו הולך כו' אבל ראשית עסקנתו הי' בענין של חסידות, וסיפר אשר בהיות כ"ק אדמו"ר בווארשא נסע על כמה שבועות מביתו, האט זיך געפונען כמה חסידים וואס מ'האט נאך געמאכט א שליסל צו דעם שיפלאד, און מ'האט גענומען איינעם א אידן שלקח הכתבים ונתנו אז להנ"ל שיעתיק את הכתבים. וזה הי' עסקנתו הראשונה. וסיפר אשר הודות לזה נשאר הרבה כתבים שנשרפו ל"ע.

כן סיפר אשר פעם כשנשרפו הרבה כתבים אצל הצ"צ אמר געוואלד פארוואס האט איר ניט גע'גנב'ט, וואלט איך אויך געהאט דערפון, ואח"כ המשיך לדבר ההשפעה על הזולת לא רק לטהרו אלא לעשותו למשפיע על אחרים, טופח ע"מ להטפוח, ובמשל שגם הוא ישרוף פרה כו' ובאפרה יטהרו טמאים, אבל כדי שיוכל לעשות זה צריך דוקא להיות ע"י שיקדשו את העושה את הפרה מאפר של הפרה הראשונה שנעשתה ע"י משה בעצמו.

והנה החלק הג' שבאפר הי' למשמרת, לא בשכיל לטהר כעת, ולא כדי לקדשו בעשותו עוד פרות, כ"א למשמרת היינו אז מען דארף טראכטן וועגן זיך, כי מרוב עסקנות קאן מען זיך פארגעסן אויף זיך אליין, איז דארף מען טראכטן וועגן זיך אליין, וועגן אנטאן א גארטל, אנטאן ר"ת ס' תפילין, מאכן א קביעות שיעור וכו', וכמאמר כ"ק אדמו"ר הכ"מ אז מען דארף אויף זיך אליין אויך ניט פארגעסן.

סיים אשר החתן בעלייתו לתורה בשבת, היינו לבד מאשר נותנים מלמעלה, כי שבת מיקדשא וקיימא, אלא עוד זאת אשר ממשיך עליו עוד קדושה ע"י עלייתו לתורה, ובפרט מי שזוכה לעלות לתורה בחדר כ"ק אדמו"ר

הכ"מ ששם התפלל ולמד און ער האט זיך דארט פארבונדן מיט דער יחידה פון אידן ע"י וואס ער האט צוגענומען אויף יחידות בהחדר הזה, הנה כ"ז נותן כה אשר יהי' וחיי עולם נטע בתוכינו וכלשון הברכה בנין עדי עד דבור ישרים יבורך דבזה דוקה נתגלה כח א"ס בנבראים כידוע כו', וכל זה בא בסיבת אשר נתן לנו תורת אמת, וכפי אשר הורה כ"ק אדמו"ר אשר כיון שזהו קדושה ממילא נעשה חיים אמיתיים דהיינו חיים בלי הפסק חיים א"ס.

דיבר בענין המאסר ואמר שהמאסר הי' ענין כללי וכמ"ש כ"ק אדמו"ר במכתבו (נדפס בקונ' נט) אשר "לא אותי בלבד גאל הקב"ה בי"ב תמוז כ"א את כל מחבבי תורתינו הק', שומרי מצוה, וגם את כל אשר בשם ישראל יכונה" הרי אשר המאסר הי' גם של מחבבי תורתינו הק' כו' דאל"כ הרי לא שייך בהם ענין הגאולה, דהרי אינו שייך ענין הגאולה בלי הקדמת המאסר תחלה, והנה גבי מה שהי' קודם, שהרי באמת לא הי' צריך כלל ענין היסורים וראוים כל ישראל להשפעת טובה מרובה, ומה נבוכדנצר אשר פסע ג' פסיעות לפני הקב"ה נתנו לו עבור זה מלוכה לו ולזרעו ג' דורות, הרי מכש"כ אשר כל ישראל ראויים להשפעת כל טוב.

וענין היסורים הוא כמבואר בתו"א כדי לזכך את אלו הענינים שנעשו עם פניות, או להשלים אלו הענינים שבלתי נעשו עדיין, וע"י היסורים ובכלל ענין התשובה נעשו תקון החסרון באופן שלא ישאר אפי' רושם ואדרכא עוד יהיו בתוס' על הקודם, דזהו ענין מה שאמרו אשר במקום שהבע"ת עומדים צדיקים גמורים אין יכולים לעמוד, וכמו שמבואר בדא"ח אשר אחרי הצמצום הוא לא רק שימשיכו את אור הקודם שהי' מאיר קודם הצמצום, דא"כ מהו התועלת בהצמצום, אלא הכוונה הוא אשר ימשיכו אור נעלה, והוא בא ע"י עבודה שאחרי הצמצום דייקא, שבלעדי זה לא הי' אפשר להאיר כלל, וכמו"כ הוא ענין שבירת הכלים, וחטא עה"ד שע"י בירור אח"כ ממשיכים תוס' אור כו'.

כשדיבר לח.ח. אודות כוחו בהשפעה, שהיא בשביל ענין הקדושה דייקא אמר שצריכים לטהר טומאת מת, אמר אשר ענין הטהרה הוא לא רק בא"י דייקא ואדרכא הטהרה הותחל דוקא בחו"ל, וזהו הדיוק ברש"י "פרה שעשה משה במדבר" דלכאורה מה בא להשמיענו בזה, הרי הכל יודעים שמשה הי' כל ימיו במדבר ובודאי שעשה שם את הפרה. אלא הכוונה הוא מפני שענין הטהרה הוצרך בחו"ל, שהרי עתידה ירושלים שתתפשט בכל א"י, ובירושלים הרי אין מלינים את המת, וא"כ אין הטומאה אין מצוי' בה כל כך כמו מחוץ לעיר ועד"ז הוא חוץ לארץ ביחס לארץ ישראל, וזהו הדיוק שעשה במדבר דוקא, ללמדנו דעת דאל יאמר האדם אין בכוחי לשרוף פרה ועוד אדומה ואני בעצמי נמצא במדבר במקום נחש שרף ועקרב וצמאון אשר אין מים, וע"ז א"ל הוי יודע שהפרה נעשית במדבר דוקא ומאפר פרה זה מלבד שנשאר למשמרת לכל הדורות הנה עוד מקדשין ממנה הכהנים בעשיית כל פרה ופרה וכן"ל.

השיחה נאמרה על הקידוש לכבוד ה"אויפרוף" של ר' חיים חנוביץ דודו זקנו של החתן.

השיחה נדפסה בקופיר כ"הנחה בלתי מוגה" אך לאחרונה נתגלתה השיחה עם הגהות והוספות מכ"ק אדמו"ר ונדפסו בעתון כפר חב"ד גליון 1651.

השיחה כפי שהודפסה בקופיר כוללת את ההגהות וההוספות.

הכתבה במלואה עם תולדות חייו של ר' חיים חנוביץ נדפסה לקמן.

יש לציין שלפני פטירתו ציוה למשפחתו לחרות על מצבתו את הזכות שרבינו התוועד ב"אויפרוף" שלו.

לקוטי שיחות ח"א, פ' ויצא – עלי ההגהה

ב"ה, ליקוט משיחות כ"ק אדמו"ר שליט"א, לש"פ ויזא.

א. אין היינטיקער סדרה שטייט, וויא יעבב מברא שבע וילך חרנה. אויף דעם נאמען באר שבע זאגט די חורה צוויי טעמים: א) צוליב דער ~~שבע~~ ^{שבע} כבוד וואס ~~זי~~ ^{זי} געווען בא דעם כריעות בריה, וואס אבימלך האט געמאכט מיט אברהם'ן. ב) ווי ~~אין~~ ^{אין} דארטן האט מען געשווארען אז עס זאל זיין שלום. ביידע טעמים ווייזען אויף די רואיקייט פון אידן, וילך חרנה, דער ענין פון חרן אין ווי דער מדרש זאגט ^{אין} חרון אף של עולם.

אין תורה איז אלץ בדיק, אפילו פון א יתור אות אחת לערענט מען אפ
גאנצע הלכות, היינט מכ"ש אז ארבעה וואס עס חזר'ט זיך איבער כמה פעמים,
איז דאך דאס געוויס א הוראה לדורות, בכל מקום בכל זמן ובכל מקום, אויך אין
היינטיקער צייט, וויילע די תורה איז א נצחית.

ב. * מ' פרעגט א קושיא: דער אויבערשטער האט אונז געגעבן מידו הרחבה והמלאה, וואו מ' גיט זיך נאר נישט א קער, איז שוין פראנען אדער א מצות עשה, אדער מ' דארף זיך אפהיטן פון איינע פון די שס"ה מצות ל"ח, האט ער דאך געדארפט לכל הפחות אראפ נעמען די דאגות פון אונז, דאגות הפרנסה, דאגות הכלכלה כדי עס זאל זיין לייכטער דער קיום המצות? נאך מערער, מען זאל בכלל נישט האבן צו טאן מיט עניני עולם, און זיין מערער באהלה של תורה?

אויף דערפון דערציילט די חורוה דעם סדר פון יעקב'ן. ד.ה. דעם סדר פון
 ישראל בטהרתם, (ווארעם יעקב איז דאן מסתו שלמה).
 איידער יעקב האט געדארפט חתונה האבן, און בויפן א בית בישראל, האט
 מען אים געהייסן ארויס גיין פון אצט באר שבע, אוועק גיין פון די ישיבות פון
 שם ועבר, און גיין קיין חרן, חרון אף של עולם. וואס אויף דער עצה ענין
 פון עולם מיינט העלם, ומכ"ש חרון אף של עולם.

איינער ער האט געדארפט בויען א בית ישראל, האט ער געקאנט זיין אין
באר שבע, א ארט פון גילוי אלקות במוחש, וואו מצות קומט אן גרינג און עבירות
קומט אן שווער, אבער בכדי צו בויען א בית ישראל, האט ער געדארפט ארויסגיין
פון באר שבע, און ~~קומט~~ קיין חרן, אן ארט פון העלם והסתר, ^{אין תנ"ך}
- ווארעם אויך עולם אליין איז פלשון ^{העלם} (3) ומכ"ש חרון אף של עולם-
וואס עבירות קומט אן זייער גרענג און מצות זייער שווער. און דורך
דעם וואס ער איז בייגעשטאנען די נסיונות, האט ער בונה געווען א בית ישראל
- מסתו שלימה.

- (1) דראגט בא, לא, שט צו, און וואס דיסטורט שט.
- (2) שטער און א (דיסטורט) שטער דיסטורט (דיסטורט).
- (3) שטער דיסטורט פארשט צו 160.

דאס איז אויך א הוראה צו יעדער אידן, אז דוקא דורך דעם וואס
ער האט נסיונות און איז זיך מחבבר אויף זיי און קומט זיי ביי, בויט ער
אויף א אידישע הויז, א ליכטיקע הויז און א ווארימע הויז.

1. בשעת יעקב איז אוועק אין חרן, איז וואס האט ער געטאן, די ערשטע

זאך - ויפגע במקום, געשטעלט זיך דאוונען. לכאורה, אז ער גייט קיין חרן
חתונה האבן, האט ער די ערשטע זאך געדארפט קויפן - א סוס, אויס לערנען זיך
שפת המדינה, קריגען א דיגרי, וכו'. האט אים געלערנט שפת המדינה, אויסלערנען זיך און
אפגעלייגט די אלע זאכן אויף א זייט, און אין וואס האט ער זיך עוסק געווען
- אין עבודת התפלה.

ווי געזאגט פריער, איז דער סיפור מיט יעקב'ן - אזוי ווי אלע סיפורים
פון תורה - א הוראה לדורות.

ווען איינער גייט בויען א בית בישראל, קען ער זאך טראכטן: מילא
ביז איצטער איז ער געזעסן און געלערענט, אבער איצטער אז ער גייט ארויס
אין וועלט, דארף ער זיך אויס לערנען שפת המדינה, אויסלערנען זיך און
נאכזאטן די מנהגי המדינה, א.א.וו. - אויף דעם זאגט מען אים, אז אויף
וואס דארף ער זיך אוועק געבען - אויף דעם ויפגע במקום.

וואדערה, ערשט איצטער דארף ער זיך נעמען צום ויפגע במקום, נאך
מערער וויל פריער. ווארעם זיין גאנצע פריערדיקע עבודה, וואס ער האט זיך
עוסק געווען אין תורה ותפלה, איז נישט מספיק אויף איצטער, בשעת ער גייט
ארויס אין וועלט, אין נסיונות, דארף ער איצטער בעסן דעם אויבערשטען,
ער זאל

2. בשעת יעקב איז געווען אויפן וועג קיין חרן, דערציילט אונז ווייטער
די תורה: ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו, ופירש"י עשאן כמין מרוב סביב
לראשו שירא מפני חיות רעות. יעקב האט געוואוסט וואוהיין ער גייט, און אז
אפילו אויפן וועג, נאך נישט דערגרייכנדיק צו חרן, געפינען זיך חיות רעות.
דערפאר האט ער גענומען שטיינער און ארומגערינגעלט די קאפ, כדי צו פארהיטן
זיך פון די חיות רעות.

לכאורה איז נישט מובן פארוואס האט יעקב ארומגערינגעלט מיט די
שטיינער נאר די קאפ דוקא, און נישט אויך די איבעריקע אברים? ממה נפשך,
האט ער געהאט בטחון, און פארלאזט זיך אויף דעם אויבערשטען, האט ער אויך
די קאפ נישט געדארפט ארומרינגלען? און אויב ער האט נישט געוואלט אנקומען
צו ענינים פון למעלה מהטבע, האט ער געדארפט פארהיטן אויך דעם גוף מיט
די פיס?

וועט מען עס פארשטיין עפ"י אצ"מ מ"ש יגיע כפיך כי האכל אשרך וטוב

4) דינה ב.ד. ד"ה פ"ט.
5) תפלה זכה, ד.

בשעה יעקב איז געגאנגען ~~אין דעם פארשטאנד~~ אין חרץ, האט ער גוט געוואוסט וואוהין ער גייט, ער האט געוואוסט אז ער וועט דארפן ארבעטן בא לבן ^{אין} ~~פון~~, ארבעט ער שנה בשנה ~~בזוהר ויש שנים בצאנז~~, ער האט אויך געוואוסט אז אפילו אויפן וועג איז שוין פראנען חיות רעות ^{אין}

~~(כאן הי' ביאור דרך, וענין החיות שבדרך, וחסר)~~

דערפאר האט ער גענומען שטיינער און ארומגערינגעלט די קאפ, אז צום קאפ
זאל קיינער נישט צוטרעטן. די קאפ זאל זיין פריי און תורה ועבודה, און
אין אים פרנסה וועט ער הארעווען נאר מיט די הענט,

ריבוי ההתחכמות און תחבולות העלפן גאר ניט, ווי עס שטייט
ולא לחכמים לחם, ואדרבה, זיי מאכן נאך קאליע, כמבואר בכ"מ.⁶

און דאס איז אויך די הוראה צו יעדער איינעם, אז ער דארף זעהען,
אז די קאפ זאל ליגן אין תורה ועבודה, און אז די קאפ וועט זיין ווי מ'דארף,
וועלען שוין במילא אויך די הענט מיט די פיס זיין כדבעי. די הענט וועלן
זיין באופן פון א נאר שמאל דוחה, אבער ימין מקרבת, און די רגלים וועלן
זיין רצות לדבר מצוה.

ה. מיט וואס האט זיך יעקב ארומגערינגעלט פון דער וועלט אז די וועלט זאל אויף אים ניט פועל'ן, - מיט אבנים, דוקא. ניט מיט קיין שכל, ניט מיט קיין פרגש, נאר מיט אבנים דוקא - סוג הדומם, וואס האבן אין זיך ניט קיין חיות, און אפילו ניט קיין נפש הצומחת. מיט דעם האט זיך יעקב פארבונדן.

די הוראה פון דעם איז:

אז מ'בייט ארויס אין וועלט, און מ'וויל אז זי זאל גאר נישט פועל'ן, דארף מען זיך צו ערשט פארבינדן מיט אבנים, שכל און הרגש איז ווייניק צו דעם. נאר ער דארף זיך פילן ווי א אבן דומם, ונפשי כעפר לכל תהי'.

א שטיין קען זיך ניט רירן אליין פון ארט, ביז אז א אדם מן החוץ,

6) ראג דר קנאט אדער חיים... (נאכמאך געבט 3. סטאנץ אדער געלט אדער אדער 62.
7) דרובת ~~א~~ 3. סטאנץ. אדער אדער 57 סט.

~~97695 412~~

וועט אים נעמען און איבערשראגן פון איין ארט אין צווייטן, אזוי דארף ער זיך פילן ווי א שטיין, וואס דער איבערשטער טראגט אים אים פון איין ארט אין א צווייטן און דארף זיך לאזן טראגן, כדי אויסצופירן די כוונה און די שליחות וואס דער איבערשטער האט אויף אים ארויף געלייגט.

ו. דער שחר פון דעם איז, אז וואבן הזאת אשר שמתי מצבה יהי בית אלקים. נישט כסף און נישט זהב, נאר פשוט'ע שטיינער, נאך מערער, נישט קיין שטיינער פון שטאדט, פון א בית מושב, נאר שטיינער וואס יעקב האט זיי געפונען אין מיטן וועג, זיינען געווארן א בית אלקים. דורך וואס - דורך דעם וואס ער האט זיך אאטא ארומגערינגעלט מיט שטיינער, און דורך דעם וואס ער האט זיך פארבונדן צום איבערשטען מיט א נדר, איז ער צוגעקומען צום חכלית העלי, אז אויך די דברים הפשוטים ביותר וואס בא אים, זיינען געווארן א בית אלקים.

און דאס איז א הוראה און א מוסר השכל פאר אלעמען, ובפרט צו חתנים וואס גייען בויען א בית בישראל, אז נישט נאר דער סידור און דער חומש וואס געפינט זיך אין שטוב איז הייליג, נאר אויך די גאפל און די לעפל פון שטוב זיינען הייליג. דורך א וואס - דורך דעם וואס די ערשטע דאך איז דער ויפגע במקום, און נישט נאר אין דאוונען, נאר אויך אין שלאף איז וזה שער השמים, יעמאלט ווערט דער בית און אלץ וואס געפינט זיך אין אים, א בית אלקים.

(משיחת ש"פ ויצא, ט' כסלו, תשי"א).

ז. אין היינטיקער סדרה ווערט דערציילט, אז ווי אן איין און איינציקער איד איז געגאנגען אין א פרעמד לאנד. קומענדיק אהין האט ער גארנישט געהאט מיט זיך. - ער האט געמיינט אז ער וועט האבן א פארמעגן, צום סוף האט ער אבער געזעהן, אז ער האט גארנישט, כי במקלי עברתי את הירדן. נישט קוקענדיק אויף דעם, איז ער געגיינגען מיט א לייכטע הארץ און מיט מוט (?), ווארום ער האט געהאט בטחון אין דעם איבערשטען.

קומענדיק אין חרן, האט ער געזעהן, אז ער האט דארט נישט אויף וועמען צו פארלאזן זיך, אויך נישט אויף קרובים. אפילו זיין פעטער, לבן, האט אים אויסגענארט. ער האט אבער נישט פארלארן זיין בטחון אין דעם איבערשטען.

און דערפאר, איז טראץ דעם וואס עס האט גענומען פיל יאהרן און מיט גרויס הארעוואניע - ביום אכלני חרב וקרח בלילה, בייטאג האט געברענגט די היץ און ביינאכט דער פראסט - פונדעסטוועגען, ארבעטנדיק מיט דעם בטחון, איז דער סוף געווען, אז ער האט מיט זיך מיטגענומען א סך אייגנטום, א גרויס רייכטום און דער עיקר - עס איז געווען "מטחו שלמה"; אלע קינדער זיינען

חתונה י"ג סיון ה'תש"ו.

[פותחין בברכה. כאשר נאספין עדה מבנ"י בקרוב ואחוה, וכמ"ש כ"ק מו"ח אד"ש בשם הצ"צ: א"ב אחדות ברכה, ובפרט לשמוח בשמחתו של אחד מהם, אחסיד' פאר', ובפרטי פרטיות בשמחה של מצוה, וביחוד בענין שעליו אמרו"ל שעי"ז שרוי הוא בשמחה, הרי שמחה פורץ כל הגדרים שיהי' נשפע כ"ט בגו"ר למעלה מכל הגבלה ומדידה לכל המשתתפים, ובפרט לחו"כ שהם הגורמים לכל השמחה, וכמו בכל דבר כזה, ה"ה צ"ל נוטלין חלק בראש].

והנה יש להעיר בברכת חתנים דבר תמוה לכאורה, דתוכן הברכות אין להם שייכות לנשואין, לכאורה - ולכן באמת הדין הוא שאם ל"נ הברכות בעת החופה אומרם מכאן ועד כמה ימים (שו"ע אה"ע נה ס"ג ובב"ש). - והנה רש"י ותוס' רי"ד בכתובות (ח, א) פי' שהכל ברא לכבודו הוא לכבוד המקום שהאסיפה לכבודו והוא נעשה שושבין לאדה"ר. וצ"ע, דאף את"ל שא"א ברכה זו בהלוית המת אף שנתעסק בקבורתו של מרע"ה, משום דא"א, כיון שצ"ל ולא ידע איש את קבורתו (סי' אוצר התפלות), קשה מנחום אבלים שנהג הק' ביצחק, ובכ"ז אין מברכים זה. כן פי' שברכת יוצר האדם הוא רק איידי דברכה שאח"ז, וג"ז צע"ק. והרד"א פי' דשהכל ברא לכבודו שייכת לנשואין, כי לא לתהו בראה גו' ורק עי"ז מתכבד המקום. וצע"ק. ובברכה הב' צ"ע במקומו עומד.

וי"ל ע"פ מרז"ל למה נברא אדם יחידי כו' שכל המקיים נפש א' מישראל כאלו קיים עולם מלא. היינו שכאו"א צריך להעריך האחריות המוטלת עליו כאלו הוא עולם מלא. וראינו אשר בעול הנעשה ע"י מעטים מבנ"י התנפלו על כל עם ישראל. וזהו שאומרים לזוג ההולכים לבנות בית חדש בישראל: עליכם לדעת את יסודי בית זה. והם שהכל ברא לכבודו. הי' זמן ואמרו שגם יסוד השכל מספיק שלא תהי' עולה בעולם (מהפכת צרפת). זמן ואמרו שיסוד המדע והחכמה מספיק. אבל ראה ראינו שצרות היותר גדולות היו דוקא מהם וע"י. ובלי יר"ש גם החכ' אין לה קיום. וא"א לבנות אלא על יסוד שהכל ברא לכבודו. ואח"כ א"ל התחלת הבנין: יוצר האדם, אתם קרוים אדם, אדמה לעליון. ואח"כ א"ל: שאין לך להסתפק במה שתקנת עצמך, כי צריך לזכך חלקו בעולם השייך לו. ואל יאמר אין זה בכחי לברוא סביבה חדשה. וע"ז מספרים שנוצר בצלמו, צלם אלק', ומה הק' בורא עולמות אף ישראל כך. ולא עוד אלא שגם אחרי עזבו המקום ישאר הבנין, כי יהי' בנין עדי עד (וזהו ע"י האשה עזר כנגדו חטין כוסס כו'). ומסיימים שאין זה בדרך קב"ע לבד, אלא שע"י הנהגה הנ"ל הנה תהי' תשועה לכלל ישראל, שוש תשיש ותגיל כו', ותשועה להפרט, שמח תשמח כו'. - וע"ד הצחות: אדה"ר נצטוה תיכף לחיובו, ולא ניתן לו זמן לחנוך ולהתרגל, משא"כ עתה שמקודם מחנכים ואין עדיין מקום לעונש, ורק אח"כ הוא זמן החיוב. - וכאשר החו"כ קבלו חנוך הראוי בבית הוריהם, אז יש לקוות ולהיות בטוח שבנינם יהי' על יסוד שהכל ברא לכבודו וכו' ויקויימו כל היעודים שיהי' שמח תשמח כו' חתן עם הכלה.

רשימת כ"ק אדמו"ר - על חתונת ר' מרדכי דוב ורחל דוואשא אלטיין כ"ב כסלו ה'תש"ד

נתאספנו בחתונה. בנין בית חדש בישראל. עם ישראל מכריז האחדות בעולם גם בחייו
הסיסמא היא עם אחד אשר כל חברי' הם איברי קומה שלמה היא כללות האומה
וכל מקרה שקרה לפרט ובפרט מקרה חשוב כבנין בנין עדי עד נוגע להכלל וביותר לאלו
הנמצאים באותו מעמד ומקרה משמח ממשיך שמחה על כל המסיבה - מז"ט לכל הנאספים ובפרט
לחו"כ הנוטלים חלק בראש כי הם סיבת המשכת השמחה.
אם בכל הזמנים - זקוקים לשמחה עאכו"כ בשעה זו שאחינו בשרנו נמצאים בצרה.
אשר לכאורה מקשה המקשה איך יש מקום לשמחה ובפרט החרדים לדבר ד' ולתורתו ואינם
שטים אל רהבים בתקות שוא שואלים כמתיאשים: על מי לנו להשען ועל מה לקוות?
ודוקא עתה בימים שלפני חנוכה רואים אנו מעשה אבות סימן לבנים.
עת צרה היתה אז ביותר. לא רק מבחוץ שעמדה מל' יון הרשעה להשכיחם כו' אלא גם
מבפנים שעמדו המתיונים וטמאו את היכל קדשך כו'. וצרה ביותר שדרושה היתה תקיפות ברוח
וגם תקיפות בגשם.
אבל לא ינום ולא יישן שומר ישראל ומסר גם במלחמה הגשמיית גבורים ביד חלשים וזדים
ביד עוסקי תורתך וגם במלחמה הרוחנית שדלקה מנורת בית המקדש ח"י עד שעשו שמן טהור
מחדש. אבל תנאי אחד צריך הי' להיות שפך א' הי' צ"ל טהור ע"י שהי' חתום בחותם של כה"ג,
ויש בו להדליק את המנורה.
יהודים! אל מקום ליאוש בענינו לא נחות אף שאלו ברכב כו', כי עם נצחי אנו ע"י
התקשרות בד' נצחי ע"י תומ"צ נצחיים ודורשים מאתנו רק התחלה פתחי לי כחודה של מחט.
התחילו להאיר את החושך לא רק בבית אלא גם בחוץ ע"י אור התורה האירו את חושך
היאוש ע"י אור הבטחון בד' וביעודי נביאיו ואז האור מוסיף והולך מוסיף והולך
ובשורה ראשונה עומדים אלו המתעסקים בהדה"נ של נר ד' נשמת אדם שבילדי בנ"י
ומעמידים אותם בקרן אורה שיהיו למופת בעם ישראל
ועי"ז יתגלה הנס - פרסומא ניסא שיראו הכל נפלאות ד' בגאולת עמו ע"י משיח צדקנו ב"ב
אכ"ר.

רשימת כ"ק אדמו"ר - על חתונת ר' מרדכי דוב ורחל דוואשא אלטיין כ"ב כסלו ה'תש"ד

ישראל יש להם ד' אחד, וע"י תורה אחת הרי גם
הם עם אחד ומיוחד אף בפזורם בד' כנפות הארץ.
ולכן שמחה של אחד מהם שייכת ומוספת אומץ
בכל בנ"י.

ואף שלכאורה כשבנ"י מעבר לים נתונים בשבי'
ואין לראות, בעין השכל, אופן הצלה לכולם, ה"ז
סיבה ליאוש - היפך שמחה

אבל זהו מקווים בולטים של צורת עם ישראל,
שאינן נותנים מקום ליאוש, כי תמיד יש תקוה.
ובטוחים בנצחיותם.

ולמדים זה גם ממאורעות ימי החנוכה, שהיו
חלשים ומעטים נגד ממלכה אדירה וגם מבפנים
תנועת המתיוונים הלכה ומתפשטת - ובכ"ז עמדו
מתתי' ובניו בכל תוקף וסוף סוף היו הם המנצחים
ומיון והמתיוונים לא נשאר שריד.

ונס גדול הי' שם שקבעו ע"ש זה מצות נ"ח.
ותוכנה: שצ"ל שמור פך שמן חתום בחותמו של
כה"ג ואף שאין בו אלא להדליק אלא יום אחד -
הוא דולק עד שמכינין שמן טהור להדליק, ואין
הפסק בהדה"נ.

עלינו לשמור שילדי וילדות בנ"י לא יהיו בהם
מגע נכרים לטמאם ח"ו. ואם יבואו ויאמרו אין
בהם להדליק אלא יום א' - מובטחים אנו ועומדים
שידליקו ויאירו הלוך ואור.

ועבודתנו היא באופן גלוי שלא להתבייש - על
פתח ביתו מבחוץ להאיר גם ברה"ר ומוסיף והולך
מיום ליום כי מעלין בקודש.

ישראל יש להם ד' אחד, וע"י תורה אחת הרי גם
הם עם אחד ומיוחד אף בפזורם בד' כנפות הארץ.
ולכן שמחה של אחד מהם שייכת ומוספת אומץ
בכל בנ"י.
ואף שלכאורה כשבנ"י מעבר לים נתונים בשבי'
ואין לראות, בעין השכל, אופן הצלה לכולם, ה"ז
סיבה ליאוש - היפך שמחה
אבל זהו מקווים בולטים של צורת עם ישראל,
שאינן נותנים מקום ליאוש, כי תמיד יש תקוה.
ובטוחים בנצחיותם.
ולמדים זה גם ממאורעות ימי החנוכה, שהיו
חלשים ומעטים נגד ממלכה אדירה וגם מבפנים
תנועת המתיוונים הלכה ומתפשטת - ובכ"ז עמדו
מתתי' ובניו בכל תוקף וסוף סוף היו הם המנצחים
ומיון והמתיוונים לא נשאר שריד.
ונס גדול הי' שם שקבעו ע"ש זה מצות נ"ח.
ותוכנה: שצ"ל שמור פך שמן חתום בחותמו של
כה"ג ואף שאין בו אלא להדליק אלא יום אחד -
הוא דולק עד שמכינין שמן טהור להדליק, ואין
הפסק בהדה"נ.
עלינו לשמור שילדי וילדות בנ"י לא יהיו בהם
מגע נכרים לטמאם ח"ו. ואם יבואו ויאמרו אין
בהם להדליק אלא יום א' - מובטחים אנו ועומדים
שידליקו ויאירו הלוך ואור.
ועבודתנו היא באופן גלוי שלא להתבייש - על
פתח ביתו מבחוץ להאיר גם ברה"ר ומוסיף והולך
מיום ליום כי מעלין בקודש.

פענוח

1. בודאי מובן (ורגיל) אשר הנוער צמא למצוא challenge ודבר חדש וכו' - ולא עוד
2. אלא שיש לזה יסוד בציווי חז"ל לעשות, כמאן דבעי למיעבד, היינו לנצל הכחות
3. שניתנו לו במילואן,
4. לאידך גיסא מובן ג"כ ופשוט שאינו ענין כלל לחפש challege טרם שיזיין בנשק
5. שיוכל להתגבר עליו ולתקנו (עכ"פ - שידע שיש סיכויים טובים לזה) - ולא שינוצח על ידו
6. (שאז מיתוסף קלקול בעולם ואצלו וכו'), ובנוסח חז"ל שאסור לאדם לעמוד
7. במקום סכנה ועוד יותר - ככתפלה שאומרים אותה עוד קודם להתפלה, אל תביאני
8. לידי נסיון".
9. בנוגע ליהודים ובפרט בתקופתנו - „secular education” זו שמזכירה לעיל וקאלעדזש
10. בכלל - ה"ז בדוגמא לאדם בריא האומר שכל ימיו חי בתנאים בריאים והי' בריא וראה רק בנ"א בריאים
11. ובמילא אינו מנצל הכחות שלו כלל, ומהי תכלית חיי? ולכן קס"ד שיעתיק דירתו למקום
12. מחלות - מתדבקות - שיש בהן סכנה, ולאחרי זה ינסה אולי מסוגל הוא להתחיל ללמוד
13. חכמת הרפואה במקום זה וכו'. והנמשל מובן.
14. ישנו challenge מוכן בשביל בנות מבני הדומות לה, אשר מוכרח להתגבר עליו, והוא: החסרונות
15. שמזכירה בנוגע לאוירת הסעמינארים (- וביה"ס בכלל) אפשר לתקנו, אבל רק ע"י אלו שהרגישו בעצמן ופגע בהן
16. החסרון - אלא שככל הישג טוב דרושה לזה הכנת עצמו - עד כדי יגיעה בזה. כוונתי: לרכוש
17. ידיעות מספיקות במקצועות הנלמדים בהסמינארים, מומחיות בפדגוגיא, החלטה תקיפה לא
18. להתרשם באם לא יראו הפירות תומ"י ולא ליבוש מפני המלעיגים - ולאחרי זה להתחיל לשנות
19. האוירה וכו' ובהתלהבות ובמסנ"פ. ובודאי שהשי"ת יצליח.

המענה נדפס בלקוטי שיחות חלק ל"ג ע' 288, בלקוטי שיחות חלק ל"ד ע' 244 ובאגרות קודש חלק כ"ז אגרת י'תקכג.

צילום חלקי מגוכתי"ק התפרסם בשבועון כפר חב"ד גליון 700 (יו"ד שבט ה'תשנ"ו) ובקובץ "דערהער" גליון 114 (שבט ה'תשפ"ב).

בפיענוח המענה ישנם כמה אי דיוקים וט"ס, ורשמנו לוח השוואות לפענ"ד, והבוחר יבחר.

לוח השוואות

שורה	לקו"ש ל"ג	לקו"ש ל"ד	אגרות קודש	כפר חב"ד	דערהער	כתי"ק	העתק המזכירות
1	challenge	challenge	challenge	CHALLENGE	CHALLENGE	challenge	challenge
2	„כמאן	„כמאן	„כמאן	"כמאן	"כמאן	„כמאן	"כמאן
2	הכוחות	הכוחות	הכוחות	הכוחות	הכוחות	הכוחות	הכוחות
3	במילואן,	במילואן,	במילואן,	במילואן,	במילואן.	במילואן,	במילואן,
4	challenge	challenge	challenge	CHALLENGE	CHALLENGE	challege	challenge
4	שיזביין	שיזדיין	שיזדיין	שיזדיין	שיזדיין	שיזביין	שיזביין
6	תיתוסף	תיתוסף	תיתוסף	מיתוסף	מיתוסף	מיתוסף	תיתוסף
6	וכו'), ובנוסח	וכו'), ובנוסח	וכו'), ובנוסח	וכו'), ובנוסח	וכו'), ובנוסח	וכו'), ובנוסח	וכו'), ובנוסח
7	„אל	„אל	„אל	"אל	"אל	„אל	"אל
8	נסיון".	נסיון".	נסיון".	נסיון"	נסיון"	נסיון".	נסיון".
9	-	בנוגע ליהודים	בנוגע ליהודים	בנוגע ליהודים	בנוגע ליהודים	בנוגע ליהודים	בנוגע ליהודים
9	בתקופתנו -	בתקופתנו -	בתקופתנו -	בתקופתנו זו-	בתקופתנו זו-	בתקופתנו -	בתקופתנו -
9	"secular	secular	"secular	SECULAR	SECULAR	"secular	"secular
9	education"	education	education"	EDUCATION	EDUCATION	education„	education"
9	וקאלעדזש	וקאלידזש	וקאִלעדזש	וקאלעדזש	וקאלעדזש	וקאלעדזש	וקאלעדזש
11	הכחות	הכחות	הכחות	הכוחות	הכוחות	הכחות	הכחות
13	וכו'.	וכו'.	וכו'.	וכו' -	וכו' -	וכו'.	וכו'.
14	challenge	challenge	challenge	CHALLENGE	CHALLENGE	challenge	challenge
14	והוא:	הוא:	והוא:	והוא:	והוא:	והוא:	והוא:
15	הסעמענארים	הסעמענארים	הסעמענארים	הסעמינארים	הסעמינארים	הסעמינארים	הסעמענארים
15	<u>אפשרי</u>	<u>אפשרי</u>	<u>אפשרי</u>	<u>אפשר</u>	<u>אפשר</u>	<u>אפשר</u>	<u>אפשרי</u>
16	החסרון	החסרון	החסרון	חסרון	חסרון	החסרון	החסרון
16	בוה,	בוה,	בוה,	בוה.	בוה	בוה.	בוה,
17	בהסמינארים,	בהסמינארים,	בהסמינארים,	בהסמינארים,	בהסמינארים,	בהסמינארים,	בהסמינארים,
17	<u>בפדגוגיא</u> ,	בפדגוגיא,	בפדגוגיא,	בפדגוגיא,	בפדגוגיא,	<u>בפדגוגיא</u> ,	בפדגוגיא,
18	להתרשם	להתרשם	להתרשם	להתרשם	התרשם	להתרשם	להתרשם
19	האווירה	האווירה	האווירה	אווירה	אווירה	האווירה	האווירה

ג' קטעים ממכתבי כ"ק אדמו"ר לר' ניסן פינסאן - זקן הכלה - ע"ד מציצה עכ"פ בשפופרת זכוכית ע"י המוהלים במרוקו. המכתבים נדפסו בחלקם באגרות קודש חלק ט"ו, המכתב הראשון הוא מי"א ניסן ה'תשי"ז והמכתב האחרון הוא מכ"ג מנ"א תשי"ז.

ובפרט שעבודת השם, כמצווה עלינו בתורתנו תורה חיים, הרי היא בכל עניני האדם ובמשך כל היום וכל הלילה, וכמו שנאמר בכל דרכיך דעהו.

בברכה החג

במש"כ בענין המילה א) מובן שצריך להשתדל ככל יכולתם שיעשו פריעה בנפרד. ב) זה"ה בהנוגע למציצה - שבה היל אי עשיחה ע"ע. ולכה"פ ע"י זכוכית. ומהנכון שהוא והרש"מ שי"י יענינו בקונ' המציצה שבשדי חמד - והרי התח"מ מקובל אצל כל הספרדים ביחוד - ואח"כ יבואו בשקו"ם עד"ז עם הרבנים דקאזא וכו'. (ופשוט שאין צריך שם ליובאוויטש להזכר על ההיתר ע"י זכוכית. אף שבדאי אפשר כדאיתא כל ההשתדלויות עד"ז, עכ"פ).

בי"ה, כ"א אייר תשי"ז
ברוקלין

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
מוה' ניסן שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מט"ז אייר, ובודאי ימשיכו כולם בדבור עם המוהלים בהענין אודותו כותב ובמרץ הכי גדול, כיון שענין כללי הוא - כחנתי מצוה הנוגעת לכל קומת האדם הרוחני וגם הגשמי (עין גי' שו"ע לרבנו הזקן מהדו"ב בסופה). וע"ן גי' בלקו"ה ובסידור בענין קברהמ"ז צ"ל (בריה). ותקותי חזקה שבאם לא יכנס הענין בנצחנות וכו' מצד השני, יעלה בידם לחקן הדבר הכי חשוב זה.

נעם לי לקרות שמחקדם ענין המציצה, ויהי רצון שיצליח בזה בהקדם הכי אפשרי, ובאם יהי' הכרח בזה - יש להוסיף בהנוגע לשפופרת זכוכית שכותב אודותה, אשר ישנם כאלו המשימים מוך בהשפופרת ומוצצים דרך המוך, וטעם שימח המוך אשר עושה פעולת סטערליזאציע ומעב"ה הבאקטריעס העוברים דרכו, ליחור ביאור-כוונתי, שכשמימים בהשפופרת איזה כמות מוך באופן שלא יפריע לכח המציצה, הבל הפה של המוצץ וכן הדם הנמצא יעבור דרך המוך שהוא סטערעליזירט.

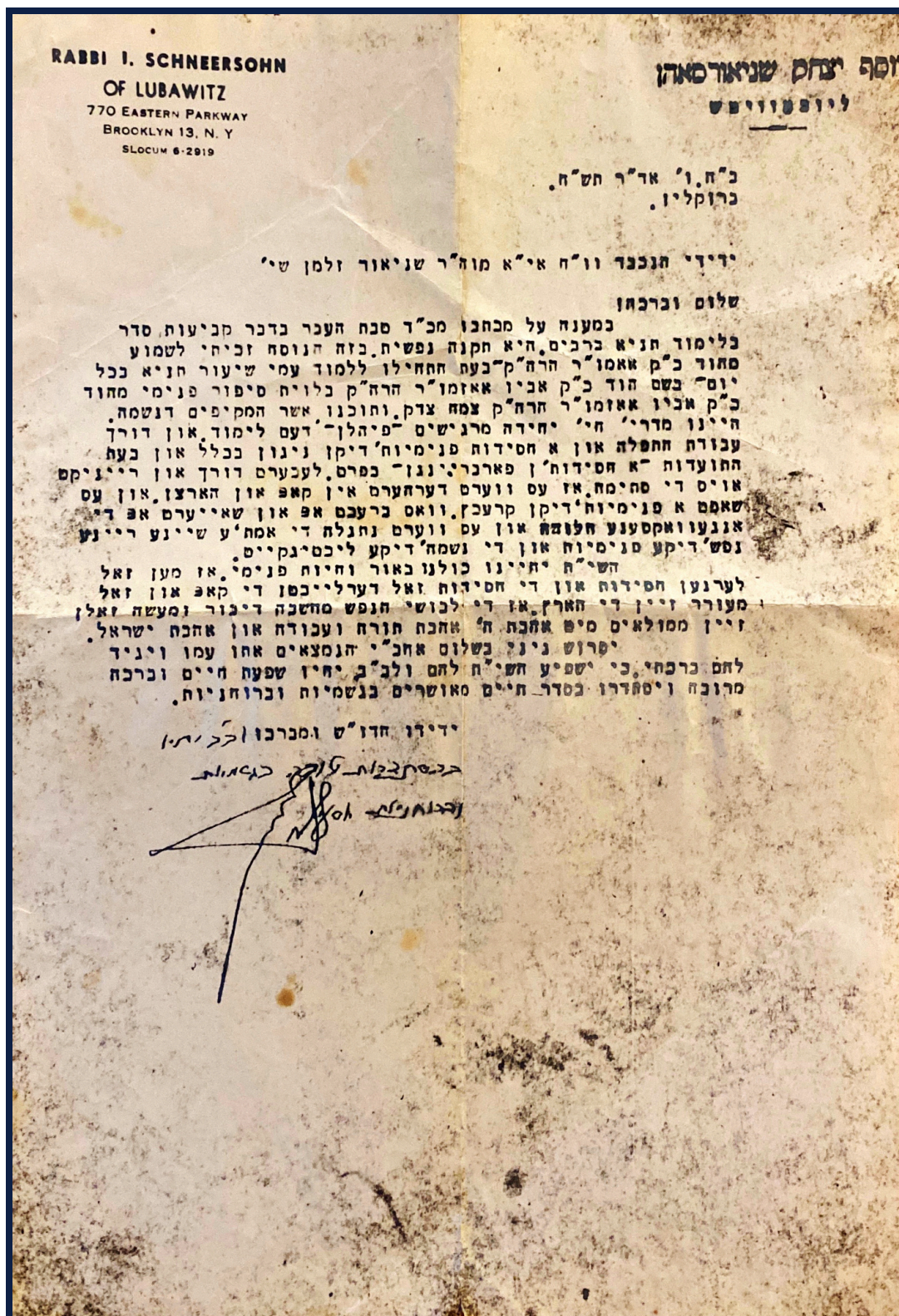
כמו שכתבתי במכתבי הקודם, צריך עיון, מחאים לתנאי המקום, אם כדאי הפרסום שהוא וחבריו, ז.א. ליובאוויטש, השתדלו בענין הזכוכית, כי אף שמצד הדין הדבר בסדר, אבל כיון שבכ"ז חדשה היא בארץ, יש לחשוש לבנין אב מהיתר ענין חדש זה להיתר חדשות אסורות, כמובן כל זה - כאם לא יגע כ"ז בהבאח ענין המציצה לידי פועל, אזהרה ע"ר.

בברכת הצלחה לו ולכל חבריו שיחיו בעבודת הקדש בכל השטחים הנ"ל, מתוך בריאות ונכונה בריאות בגשמיות ובריאות ברוחניות

הפ"נ בעד מרת אמיליא זימול בת דונא זנאטי חי' נתקבל, ויקרא על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

דרך אגב: בנוגע לאשה - בנוהג לכתוב, כל איברי". כיון שנחלקו בזה בבכורות (מה, א). [אף שיש דוחקין ומתריצין גם הנוסח-רמ"ח].

מכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ לא' מאנ"ש במחנה פליטים בגרמני' אודות לימוד התניא. ככל הידוע לנו מכתב זה לא נדפס בסדרת אגרות קודש.

מברק כ"ק הרלוי"צ - י"ד כסלו תרפ"ט

אודות מברק זה כותב הרלוי"צ לכ"ק אדמו"ר בה' טבת ה'תרפ"ט:
מכל המון הדיפעשין שהגיעוך, חפצי מאד שהדיפעש שלי, שיש בו מאה ואחד תיבות, יהי' שמור אצלך, כי נכתב מקירות לבך, ומעומק נפשי (מוסגר לך פה העתק ממנו, כי כתבנו בלה"ק), ותשמרנו לאורך ימים ושנים טובים ונעימים, ותקוותי להשי"ת שיקויימו עליכם כל האמור בו לטוב לכם כל הימים.
כ"ק אדמו"ר העביר קו על תיבת "העתק" שרשם אביו, והוסיף בכת"ק: מברק, יד כסלו, תרפ"ט.

גם דוד רבינו הרב שמואל מתאר בא' ממכתביו אליו את מה שחזה בעת כתיבת המברק:
ודע יקירי שבעת כתבו את הטעלעגר' הגדולה המתחלת ממעמקי תעלומות לבבי וכו' ביום חתונתך ושאנכי כתבתיה אח"כ באותיות לאטין ושלחתי', הי' כתובה בדמי לבבו ממש ובדמעות זולגות ואת כל לכו שפך במילים הללו והלואי יהי' כן כמו שנאמרה באמת.
הנני מודיעך זה כדי שיהי' לך לזכרון ואל תחשבנה כשאר הטעלעג' אם שמורה היא אתך, כי גם אני לא אשכח את הרגעים האלו ולא יסור ממני כל הימים. כל אהבת האב והאדם הגדול והרגשות היותר פנימיות מהיחידה שבנפש נשפכו בהטעלעג' הזו, מה שלא הי' יכול לעשות באופן אחר, ולפעמים בדברים קצרים, וגם לא בכתב יד, אומרים הרבה יותר מדברים ארוכים גם פא"פ.

[מברק. י"ד כסלו, תרפ"ט.]

שניאורסאהן מענדל, ווארשא.

ממעמקי תעלומות לבבי הנני מברכך בני אהובי מחמדי ליום חתונתך עם בת גילך חי' מושקא יחיו למזל טוב, השם אלקי אבותינו הקדושים אשר בזכותם אנו חיים, יפרוש עליכם סוכת שלומו ויהי' הבנין שלכם עדי עד. ראה חיים עם האשה אשר אהבת כפשוטו וכמדרשו. יהי מקורך

תמונות מחתונת זקני החתן ר' משה ויוכבד רובין - א' אלול ה'תש"ז
 כ"ק אדמו"ר השתתף בקבלת פנים ובחופה וכובד בסידור קידושין ובשבע ברכות נישואין.

א' מהשושבינים הי' ר'
 ישראל דזשייקאבסאן - זקן
 הכלה, שהשבוע חל יום
 היארצייט החמישים שלו
 י"ז סיון
 ה'תשל"ה-ה'תשפ"ה

מכתב מאת זקן החתן ר' גרשון חאנאוויטש (תמים בשנגהי בעת ההיא) אל דודו ר' משה לייב ראדשטיין, מזכיר רבותינו נשיאנו

ב"ה ו' כסלו תש"ו שנגהי יצ"ו.

דודי ודודתי היקרים שי' ויתענגו ברוב טוב

שלום וברכה!

כתבו לי יקירי מה שלומכם? האם יש לכם איזה ידיעות חיובית ממשפחתנו באירופה? בפה לא היתה כלל האפשרות לקבל שום ידיעות משם, אתם בודאי כבר יש לכם ההתקשרות עם המקומות האלה. שמעתי שנמצא כבר אצליכם רשימות ברורות מן היהודים הנשארים באירופה. עשיתי כמה תחבולות להשיג מכתבים משם - מהמקומות ההם - ולא עלתה בידי.

יקירי וחביבי! עבר זה חודש ימים מיום שנפתחה הפוסטא בשנגחאי שלחתי לכם כמה מכתבים ע"י אוירון-פוסט, ומקודם ג"כ שלחתי לכם כמה מכתבים ע"י אמצעות הפוסט עבור האינטערנירטע, ולא השגנו שום תשובה מכם. פלא היא בעיני דומיתכם עד הנה ואיני יודע מה לחשוב. הרבה מכתבים מגיע למחננו מכם, השגנו ג"כ מברקה משיקאגא ונכתב בצדו שהמשלחים הם וויינבערג, העכט וראדשטיין, השמחה היתה לאין קץ אצלי, ת"ל שזכיתי לשמוע מכם. אמת הוא ע"י ממוצע, אבל אני מקוה שכתבתם לנו מכתבים ולא השיגו אותנו, עצתי שתכתבו להבא ע"י קאנאדע כי מקאנאדע הולכת הפוסט לכאן נארמאל, או תשלחו לנו על אדריסה של א' מאנשי הצבא והוא ימסור לנו. או תשלחו לנו ע"י מר דובער משטאקהאלס...

קשה לי להתפשט בכתיבתי, כאילו איזה אי רצון שורר בלבי, כאילו ירא אנכי להביט בפעם א' על העולם הרחב לפתוח חלון ביתי לשאוב את האויר החדש שבא אחר המבול האיום ולהנות מן החרבן של אחרים, או יותר נכון מחרבני אני. - אלא שאינני מרגיש עדיין משום שעודני נדהם מן המהלומה הפתאומית כי לא כמו שהיתה אצלכם היתה אצלנו, כי אתם לא קבלתם את כל הרעל הזה בפעם א' אלא מעט מעט בכל פעם. קבלתם גם אמצעיים נגדיים כי סוף סוף נמצא אצלכם האמו"ר שליט"א האומר ביטוי על המצב הנוכחי אבל אנחנו קבלנו את כל השיעור בפעם אחת, ידיעות שונות ומשונות מגיע אלינו מהנעשה.

הנני זוכר כי בעת סעודת החתונה אצל א' גדולי האדמו"רים - שמעתי - שבדחן א' סיפר מעשה כזה, אשר במלחמה הקודמת ראה איך שברח קאזאק א' במהירות הכי נפלאה ואחריו רץ מנגדו, וחתך את ראשו מאחוריו, הקאזאק הנהרג רץ במהירות ולא הרגיש מהנעשה עמו עד שבא אל מקום א' ועמד לפוש, הוציא מעט טאבאק מכיסו וחפץ להריח התחיל לחפוש אחר חוטמו ולא מצאו אז הבין שנחסר לו ראשו וכי מת הוא.

הנמשל הוא על העת הנוכחי, הנני רץ כששה שנים במהירות הכי נפלא ממקום א' לשני ואין לי פנאי לפוש להתבונן מעט אבל הנני ירא מסוף המשל שלא ארגיש ח"ו.

השי"ת ירחם עלינו ויזכנו בבשורות טובות ונזכה לשמוע בקרוב ממש משלום הורינו שי' ומכירינו שי'... איפה הם יקירי וחביבי?

קבלנו היום ד' מכתבים מקנדה, הכותבים הם: גרינגלאז, הענדיל, וב' מכתבים קאפיעס מהמכתבים ששלח אד"ש להם. כמובן לשמחתינו אין קץ, כפיהנ"ר מהמברקה ששלחתם י' וויינבערג הוא נמצא בטשיקאגא - כתבו לי מה שלומו? ומה עבודתו בטשיקאגא?

מאחי חיים אינני מקבל שום מכתב, נא ונא להודיע לי מהנעשה אתו עמו? ומה שלומו? כתבו לי מה שלום מיודעינו באה"ב מר באגין? מר פייטעלזאהן? געלמאן ושאר מיודעינו? מה שלום משפחת העכט? דזייקאבסאהן? מה שלום משפחת גורדון? האם באו בניו בברית נשואין?

אצלינו חדשות אין. דין וחשבון פרטי מהנעשה ע"י הישיבה כל העת כבר שלחנו לרש"ג ולאד"ש וכפיהנ"ר -מהמברקה- כבר ידוע לכם מעט, וכפיהנ"ר ממכתבם של הקנדאים, לכן אקצר בענין זה (אם ברצונכם אוכל לשלוח לך מכתב מפורט בענין זה). כפי ידוע לכם מכבר וממכתבים הקודמים פרומע באה בברית הנשואין עם א' מהמצוינים דישיבת מיר מר מיכל בארענבאום שמו או כפי הנקרא מיכל קאסעווער, ונולד להם למז"ט לפני עשרה חדשים בנם אפרים שי', הוא ילד טוב מאד. אחי ישראל הוא בחור גדול כבר. בלי עין הרע.

כפי הידיעות שקבלנו מתעסקים אודותינו להביאנו לאה"ב נא ונא אם אפשר להשתדל בענין זה עבורנו ביתר שאת בענין זה, לפקח ע"ז, ואם אפשר לראות לעשות דבר מה עבור גסי ואחותי ובנה להשתדל ולעשות.

אוכל להודיע לכם שבכאן מדפיסים ספרים על דפוס פאטא קאפי ועולה זה זול ביותר, הבני תורה שבכאן הדפיסו את כל הש"ס כולה, אנו הדפסנו את כל הליקוטי דיבורים, הפסקי דינים מהצמח צדק הרבה המשכים ועוד, אם כבוד' מתענין בענין זה יואיל להודיע לי.

הננו בריאים ושלוימים ב"ה ומיחלים על מכתבכם התרופה, ונא ונא להשיבנו בהקדם היותר אפשרי איך עבר עליכם כל העת ומה שלומכם כי הנני צמא למכתב מדודנו ודודתנו.

ממני בן אחיכם המחכה על תשובתכם התרופה

גרשון חנוביץ

פ"ש מפרומה ובעלה ובנה ומאחי ישראל

כל התלמידים פורשים בשלומכם הטוב.

הנני שולח את המכתב הזה ע"י א' מאנשי הצבא לכן אין כתוב בו אדריסע.

הכתובת שלי הוא: ...

"כל אחד יכול להשפיע על עשרים-שלושים יהודים"

לראשונה נחשפות הגהות של הרבי על חלק משיחה שהשמיע בהתוועדות שבת פרשת חוקת תש"י, ב'קידוש' שנערך לרגל העלייה לתורה של ר' חיים חנוביץ • על הדמיון בין השמש המאירה במלוא עוצמתה גם בלילה, לבין המצב שלאחר ההסתלקות, והקשר של כל זה לפרה אדומה • וגם: שבחים על החתן... • מוגש לרגל שבת פרשת פרה

מוגש על ידי דוד זקליקובסקי, ארכיון ליובאוויטש

עושה כאן? נוף בו החסיד המבוגר... הנוסע הצעיר היה חיים חנוביץ. רק לפני שנה הוא חגג בר מצוה וכעת הוא רצה להצטרף לחסידים שנסעו לחתונה. החסידים לא היו מרוצים מכך, אבל היה מאוחר מדי לחזור בחזרה. לכן, חיים זכה להיות נוכח בחתונה של הרבי.

גלובקא היתה גם מעוז של ציונות דתית. בגיל מבוגר יותר חיים התחבר עם הקבוצות הללו ובשנות ה-30 למניינם עלה לארץ ישראל. הוא המשיך לעבוד למען מטרות ציוניות ובהמשך נשלח לוורשה, פולין, כנציג ארגון ציוני. בתוקף סמכותו הוא יצר קשרים רבים עם פקידים ומדינאים מקומיים. בחודש תשרי של אחת השנים, הדוד של חיים, הרב משה לייב רודשטיין, מזכירו של הרבי הרי"צ ולימים של הרבי, ביקש ממנו עזרה.

בשמחת תורה פג תוקף הוויזה של הרבי, או הרמ"ש. המשטרה הגיעה לבית הכנסת כדי להורות לו לעזוב את המדינה.

הנוכחים שכנעו את השוטרים להמתין מספר ימים עד שהעניין יבוא על פתרונו.

הרב רודשטיין ביקש מחיים לנצל את הקשרים שלו כדי לחדש את הוויזה של הרבי. חיים אכן עזר בפתרון העניין מול שלטונות ההגירה, אך מאוחר יותר הרבי נאלץ לעזוב את המדינה.

כעבור שנים, חיים הגיע לארה"ב בשבועות שלפני נישואיו. הוא ביקר בניו יורק וביקש להיפגש עם הרבי (היה זה זמן קצר לאחר הסתלקות הרבי הרי"צ והרבי עדיין לא קיבל על עצמו את ההנהגה באופן רשמי). הרבי ניאות ונקבעה פגישה. בחדרו של הרבי, חיים ניסה להציג את עצמו ואמר: "אני בא ממשפחה חב"דית. אבי היה חסיד של הרבי הרי"צ".

"אני יודע מי אתה", אמר הרבי. "אני זוכר אותך מהחתונה".

כנראה שאחיו של חיים, ר' ישראל, ששרד את המלחמה וגר בקראון הייטס, דאג לכך שחיים יעלה לתורה בשבת שלפני נישואיו ב-770. באותה שבת אחר הצהריים, שבת שלפני י"ב תמוז, הרבי אמר שיחה לרגל העלייה לתורה. הרבי סיפר גם כיצד חיים סייע בידו בהקלדה של דברים מכתבי הרבי הרי"צ.

וכך תיאר הרב ר' יואל כהן ביומנו את אירועי אותה שבת: כעת אכתוב איך שעבר הסדר די"ב תמוז פה, אך עוד מהש"ק שלפני י"ב תמוז. בש"ק העבר היה חתן בביהמ"ד, הר' חיים חנוביץ, והיה אופרופעניש, בדרך-כלל אינו מתפלל אצלנו, אך בשביל האופרופעניש התפלל בביהמ"ד של כ"ק רבינו, אחרי התפילה היה קידוש בנוכחותו של הרמ"ש שליט"א. הרמ"ש שליט"א דיבר אודות השיחה די"ב תמוז האחרון (אשתקד), שם מדבר הרבה אודות עבודת התפילה, וההבטחות, אך הרמ"ש שליט"א דיבר

ת שיחת הקודש הזו אמר הרבי ב'קידוש' שנערך לרגל העלייה לתורה של ר' חיים חנוביץ שהתקיימה בבית חיינו, 770, בשבת פרשת חוקת בשנת תש"י. לאחרונה הגיעו לידי ארכיון ליובאוויטש הרשימות המקוריות של השיחה הזו עם הגהות רבות של הרבי, ו"כפר חב"ד" מתכבד לפרסם אותן בפרסום ראשון.

ר' חיים חנוביץ נולד בשנת תרע"ו בגלובקא, פולין, למשפחה חב"דית. אביו, ר' בן-ציון חנוביץ, היה שוחט ומוהל נודע. באותם ימים, השוחט היה חבר נכבד ומשפיע בקהילה כמו הרב.

אמו של חיים, עלקא, היתה בתו של ר' שמואל אברהם הלמן מלאדי, רוסיה. אחיה היו ר' חיים מאיר מליעפלי, מחברו המפורסם והמוערך של הספר "בית רבי" ור' משה הלמן רבה של דרויא. היא היתה מאוד פיקחית ונודעה כלמדנית. החסיד ר' יצחק המתמיד סיפר שדיבר איתה בדברי תורה, ור' יוסף וינברג הכיר אותה כלמדנית.

רוב היהודים בגלובקא היו אנשים פשוטים, וכאשר הם נדרשו לכתוב מכתב לרבי, הם היו מבקשים מר' בן ציון לעשות זאת בשבילם. אם הוא היה עסוק, כפי שהיה לעיתים קרובות, היה מבקש מאשתו עלקא לעשות זאת.

למרות שהיה זה כפר קטן, גלובקא היתה מקום משכן הממשל האזורי והתגאתה בשוק עבור איכרי הסביבה למכור בו את יבולם. בשנות ה-20 למניינם היה בה מעט חשמל ונבנו בה כמה בתי חרושת ועם זאת לפי גודלה היא היתה 'שטעטל'. היהודים גרו במרכז העיירה, בעוד שמספר מסוים של עשירים לא יהודים החזיקו בבתים גדולים בפרברים.

מתוך שמונת אלפים יהודי גלובקא, כמחצית היו חסידים. היו בה כמה בתי כנסת שהיו קשורים בענפים שונים של חסידות חב"ד. בית הכנסת של סטארשעלע, המניין של ליאדי ובית הכנסת של ליובאוויטש שהיתה בו "חב"דניצע" (חדר שני, חדר פרטי, שנועד לאלו שהתפללו באריכות).

כיון שגלובקא היתה קרובה לגבול בין רוסיה ופולין, לעיתים קרובות אלה שחצו את הגבול בצורה לא חוקית מצאו בה מקלט. משפחת חנוביץ פתחה את ביתה לחסידים רבים שנמלטו מפני הרדיפות ברוסיה. אחד הנמלטים הללו היה ר' בערל קורניצ'ה, שמאוחר יותר נהיה המשגיח ביישיבת תומכי תמימים באטווצק. כאשר הרבי הרי"צ הודיע על חתונת בתו הרבנית חיה מושקא עם הרבי, בשנת תרפ"ט, קבוצה של חסידים מגלובקא שכרה מרכבה כדי לנסוע לחתונה. לאחר שעשו כמעט מחצית הדרך, מישוה הבחין כי אחד הנוסעים היה צעיר מדי כדי להשתתף במסע כזה ללא מלווה. "מה אתה

אביו, הרב בן-ציון חנוביץ

בשיחת "ג מוזא אשתקד דיבר כ"ק מ"ח אדמו"ר בנוגע לענין החיים חיים ארוכים, [הוסיף בכת"י] **חיים אמיתיים**, חיים בלי הפסק (חיים נצחיים). והנה ב"ב תמוז בשנים הקודמים תש"ט לא אמר כן ובודאי לא היה צריך לעורר על חיים [הוסיף בכת"י] **דקדושה** הם חיים נצחיים. לא אמר את זה לא בתש"ח או תש"ז, דוקא ב"ב תמוז תש"ט, לפני הסתלקותו ביו"ד שבט תש"י הוצרך כ"ק מ"ח אדמו"ר להבהיר ("באוראונען") ולומר שעניני קדושה נצחיים

[illegible]

אודות התחלת השיחה מה שאמר כ"ק אדמו"ר הכ"מ אשר חיים דקדושה הם חיים נצחיים שאין להם הפסק, ואין שינוי כלל, וכ"ק אדמו"ר הכ"מ תובע ונותן כוחות כמו קודם. גם דיבר אודות ההשפעה על הזולת, ובפרט למי שיש לו השפעה על הזולת צריך אויסנצן דאס [לנצל זאת] בקדושה. אגב כך אמר אשר החתן בוודאי לא יהיה לו פאריבל [תרעומת] עליו, וסיפר די ערשטע עסקנות ציבורית זיינע [העסקנות הציבוריות הראשונה שלו], והיא: אשר בהיות כ"ק רבינו בווארשא, נסע פעם על כמה שבועות, ובמשך שבועות אלה האט מען געגאנבעט [גנבו] כתבים ונתנו לחתן ש' שיעתיק אותם, על מכותן כתיבה. נמצא שהעסקנות הראשונה שלו היתה בענין של חסידות, וכן הוא צריך להמשיך הלאה...

בס"ד.

ראשי דברים מההתוועדות דשבת קודש פרשת חוקת הש"ת מעובד ומתורגם (בתרגום חפשי) עם הוספות והגהות בכתב יד קודש כ"ק אדמו"ר. ההוספות והגהות סומנו ומודגשים בין המילים.

אודות יום השבת איתא בזהר ש"מני' מתברכין כולה יומין', היינו, שכל ימי השבוע שלאחרי השבת מקבלים ברכה וחיות מיום השבת שלפניהם.

וזהו אחד הטעמים להמנהג שהתחנן עולה לתורה לפני החתונה, ומברך אשר נתן לנו תורת אמת, וזה נותן כח אשר יהי' וחי' עולם נטע בתוכנו, בדשביל ענין העל' לתורה לבד הרי ה' [הרבי מחק את המילה "צריך" וכתב] יכול לעלות לתורה ביום הקריאה שקודם החתונה. לא ביום הקריאה הסמוך לחתונה, אלא ביום השבת דוקא – כיון שיום השבת כולל את כל ימי השבוע שמתברכין מיני'.

ועבדמו"ר שלפני י"ב"י"ג תמוז, שמיני' מתברך י"ב"י"ג תמוז, ובמלא שייך כבר ל"ב"י"ג תמוז – מתאים להתחיל בדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר ה"מ' מהג האוהל י"ב"י"ג תמוז דאשתקד, ולברך הקשר והשייכות ליום הש"ק שלפניו, פרשת חוקת (וגם בקשר לעל' לתורה ביום הש"ק זה, בפרשה זו).

"פעולתו של משה (כולל גם אתפשטותא דמשה שבכל דרא ודרא לגלות החיות דהדביקות בה' אצל כאו"א מישראל (גם זה שנמצא במעמד ומצב דטמא מת), הולכת ונמשכת גם בכל הדורות שלאח"ז"

הר"ר חיים חנוביץ

יהיה הפרה העשירי של פרה האדומה [הרבי הוסיף] **כמאדז"ל**, יהי גם אפר של פרה הראשונה למשמרת [הרבי הוסיף] **וכדאיתא במד"ר דשלך קיימת**. והענין ברוחניות הוא אשר משה הנה בכחו לטהר טומאת מת שהיא טומאה חמורה אשר טהרתה היא רק בדרך חוקה, ובכחו של משה, הנה על כל אחד ואחד החובה לטהר טומאת המת. כמו ש"ק מו"ח אדמו"ר אמר [הרבי הוסיף] **בשיחת י"ב תמוז אשתקד** שנוסף לכך שכל אחד הוא חי בעצמו, ה"ה גם מחי' אחרים ("ניט נאָר וואָס מען לעבט אַליין, נאָר מען באַלעבט אויך אַנדערע"). וכדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר בהמשך שיחה הנ"ל שכאו"א יכול להשפיע על שנים שלשה מנינים מבניו!

גם עם עצמו

[כ"ק אדמו"ר שליט"א פנה לא' מהמסובים ואמר לר' חיים חנוביץ:] כאשר יש למישהו כח בהשפעה על הזולת הוא [הוסיף הרבי] **להשתמש** בו להשפיעה בקדושה. - גם כאשר הזולת שמושפע ממנו חושב אודות ענין אחר שיכול לקבל ממנו, צריך לנצל עובדת היותו מושפע ממנו כדי להשפיע עליו בעניני קדושה...

- בודאי לא יקפיד אם אספר אודות פעולתו הראשונה בעסקנות ציבורית (לפני שהגיע למעמדו ומצבו כיום ש[הרבי הוסיף] **שמו הולך** לפניו), שהיתה בעניני חסידות:

הי' זה בזמן ש"ק מו"ח אדמו"ר דר בווארשא, ונסע מביתו למשך כמה שבועות. באותו זמן נמצאו כמה חסידים שהעתיקו מפתח למגירה שבה היו מונחים הכתבים, ומצאו אחד שהי' מוכן ליקח עבורם הכתבים על מנת להעתיקם, ונתנו להנ"ל להעתיק את הכתבים.

זו היתה פעולתו הראשונה בעסקנות ציבורית - שבזכותה נשארה [הוסיף בכתי"ק] **העתקות** הרבה כתבים שנשרפו ל"ע לאחר זמן.

- פעם נשרפו הרבה כתבים אצל הצ"צ, וכשהתברר לו שאין בידי החסידים העתקות, נענה ואמר: "געוואַלד", מדוע לא גנבתם את הכתבים (להעתיקם), אילו גנבתם, הייתי גם אני נהנה מכך!...

עליו לזכור איפוא שפעולתו הראשונה בעסקנות ציבורית היתה בעניני חסידות, ובהתאם לכך, צריך להשתדל לנצל את כח ההשפעה על הזולת בשביל עניני קדושה.

בנוגע למה שדברנו לעיל בנוגע השפעה על הזולת [הרבי הוסיף בכתי"ק] **לא רק לטהרו אלא לעשותו למשפיע על אחרים, טופח ע"מ** [על מנת] **להטפח, ובמשל שגם הוא ישרוף פרה כו' ובאפרה יטהרו טמאים. אבל כדי שיוכל לעשות זה צריך דוקא להיות ע"י** אפר של פרה הראשונה שנעשתה על ידי משה בעצמו. ללמדנו דעת דאל יאמר אדם איך בכחי לשרוף פרה.

[הרבי הוסיף] **והנה החלק הג' שבאפר הי' למשמרת, לא בשביל לטהר כעת, ולא בכדי** [הרבי הוסיף] **לקדשו בעבודתו עוד פרות, כ"א למשמרת. כיון שמצד גודל הטרדה בהפעולה על הזולת ("יענעם באַלעבן"), לטהרו, ועד לעשותו**

העשירית ע"י המלך המשיח, יצטרכו לקדש מאפר הפרה שעשה משה, שקיים לעולם.

וענינו בעבודה - שפעולתו של משה (כולל גם אתפשטותא דמשה שבכל דרא ודרא) לגלות החיות דהביקות בה' אצל כאו"א מישראל (גם זה שנמצא במעמד ומצב דטמא מת), הולכת ונמשכת גם בכל הדורות שלאח"י, ע"י שהעוסקים בכך (כהנים גדולים שעושים פרות אחרות) חדורים בכחו של משה (שמקדשין באפר הפרה שעשה משה).

והנה הל' [הרבי מתח קו להדגשה] **אתפשטותא דמשה**, אבל ומסיים הלשון [הוסיף בכתי"ק] **באגה"ק ע"פ** התיקונים "כמו שמש המאיר מתחת לארץ לששים ריבוא כוכבים":

השמש, נמצא ומאיר גם בשעות הלילה - בחציו השני של כדור הארץ (מתחת לארץ), ולא עוד אלא שגם בחצי הכדור שאינו נמצא בו בלילה, ה"ה מאיר גם בו ע"י ששים ריבוא כוכבים, שגם אור הכוכבים הוא אור השמש שמאיר עתה ע"י הכוכבים, כלומר, לא רק שבשעות היום קיבלו הכוכבים אור השמש ועתה (בשעות הלילה) מאירים מעצמם, אלא שגם האור שמאירים הכוכבים בשעות הלילה הוא אור השמש.

ודוגמתו בנמשל, בנוגע למשה רבינו, ואתפשטותא דמשה שבכל דרא, עד למשה שבדורנו, כ"ק מו"ח אדמו"ר - שגם עתה נמצא ומאיר כמו קודם (כמו השמש שנמצא ומאיר גם בשעות הלילה), ואילו היינו הולכים יחד עמו היינו רואים שמאיר בכל התוקף כמו קודם (ואדרבה, באופן נעלה יותר), אלא, כיון שנתעלה למעלה בעילוי אחר עילוי, ואנו (לא הלכנו עמו, אלא) נשארו במקומנו, לכן אינו נראה לנו בעיני בשר (כמו שבלילה לא רואים את השמש), ואעפ"כ, גם במצב זה מתפשט אורו לכל בני"ש שכללותם ששים ריבוא נשמות, ועל ידם מאיר בכל העולם (כמו שהשמש מאיר מתחת לארץ לששים ריבוא כוכבים, כאמור, שאור השמש עצמו מאיר באמצעות הכוכבים).

"באמירת המאמר בראש השנה תרפ"ז, לפני המאסה, האט זיך אים גערעדט" אודות תורת הבעש"ט שהשגחה פרטית היא גם על כל פרט ופרט דדצ"ח, מבלי שידע בעצמו סיבת הדיבור בזה והוסיף שלולי זאת אינו יודע אם הי' יכול לסבול ולעבור את המאסר"

ואף שאין אנו מרגישים התפשטות אורו - כבר נתבאר לעיל פתגם כ"ק אדמו"ר שמוחשבת הסוס אודות התבן אינה מבטלת את מציאות המלאכים!... [הוסיף בכתי"ק] **והנה גם אז שורף פרה גם אדומה ביתור מטהר גם טומאה חמורה ביתור וכו'.** וענין זה משתקף גם בנגלה דתורה (ככל הענינים שבפנימיות [הוסיף בכתי"ק] **התורה**) - בנוגע לטהרת טמא מת ע"י אפר פרה אדומה - ע"י אפר הפרה שעשה משה מקדשין לעשות פרות אחרות, היינו, שגם כשאין אפשרות להזות מאפר הפרה שעשה משה בעצמו, אך צריך [הרבי הוסיף] **לקדש מתחילה** מהאפר של הפרה שעשאה משה דייקא והוא כמו [הרבי הוסיף] **זה** אשר מה שהוככים מאירים אור כוכבים [הרבי הוסיף] **הוא אורו של השמש.** על-פי-זה יש לבאר השייכות לדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר בשיחה הנ"ל ע"ד ענין החיים, "ניט נאָר וואָס מען לעבט אַליין, נאָר מען באַלעבט אויך אַנדערע". כשנכנסים לבית ששם יהודי שנמצא במעמד ומצב דטומאת מת [הרבי הוסיף] **כי נעלם שם הדבקות בה' א"ב** [א"ב] אלוהים [שלכן] **חיים כולכם**, שאתה חייב לטהר, ודבר זה הוא בכחו וביכולתו (ובמילא גם חובתו) של כאו"א, כיון שמשה רבינו (משה שבדורנו) נתן [הרבי הדגיד את הבא] **ונותן לך** מאפר הפרה שלו ("משה רבינו האט דיר געגעבן און גיט דיר פון דעם אפר פון זיין פרה"), ובמילא, פעולתו היא בכחו של משה - "לעולם היא נקראת על שמך פרה שעשה משה".

בשביל זה חלקו האפר לג' חלקים: א' בשביל לטהר [הרבי הוסיף] **טמאים**, ב' בשביל פרות אחרות שהיו [הרבי הוסיף] **הכהנים העושים ממנה** [הרבי הוסיף] **כנ"ל**, ג' למשמרת לכל הדורות, עד אשר גם לעתיד לבוא כשמישיח אז

טופח על מנת להטפח, יתכן שישכח על עצמו -- להלביש אבנט, תפילין דרבינו תם, לעשות שיעור בקביעות, וכו', [הרבי הוסיף] **וכמאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ אז מדארף אויף זיך אויך ניט פארגעסן** [על עצמינו אסור לנו לשכוח].

עלייה לתורה בחדר הרבי

החתן בעלייתו לתורה בשבת, היינו לבד מאשר נותנין מלמעלה, כי שבת מיקדשא וקיימא, אלא עוד זאת אשר ממשיך עליו עוד קדושה ע"י עליתו לתורה, ובפרט מי שזוכה לעלות לתורה בחד"ר כ"ק אדמו"ר הכ"מ [הרבי הוסיף] **דארט** [ששם] התפלל ולמד, ובו התקשר עם בחי' היחידה דכו"כ מ"ח ישראל שקיבל ל"יחידות". הנה כל זה נותן כח אשר יהי' וחיי עולם נטע בתוכנו [הרבי הוסיף] **וכלשון הברכה בנין עדי עד** בדור ישרים יברך [הרבי הוסיף] **בבזה דוקא נתגלה כח הא"ס** [האין סוף] **בנבראים כידוע**.

כל זה בא בסיבת אשר נתן לנו תורת אמת, ופי אשר הורה כ"ק אדמו"ר [הרבי הוסיף] **כיון שזוהו קדושה במילא נעשו חיים אמיתיים דהיינו חיים בלי הפסק**. [הרבי כתב בתחתית העמוד הערה לעורך: חסר כל הענין דתשובה ותקון החסרון שלא ישאר אפי' רושם ואדרבה. אחרי זה החזור הכניס הוספה הבא:]

הקשר למאסר

אודות הגאולה די' תמוז - כותב כ"ק מו"ח אדמו"ר במכתבו הידוע [הרבי הוסיף] **(נדפס בקונ"ט):** "לא אותי בלבד גאל הקב"ה בי"ב תמוז, [הרבי הוסיף] **הי' גם של כל מחבבי תורתנו הק' כו'** [שומרי מצוה, וגם את אשר בשם ישראל יכונה]. [הרבי הוסיף] **דאל"כ הרי לא שייך בהם גאולה** - אינה שייכת ללא הקדמת מאסר תחילה, וכיון שכ"ק מו"ח אדמו"ר כותב שהגאולה היא לכלל ישראל, עכצ"ל, שגם המאסר הו"ע כללי שהי' אצל כלל ישראל.

וכונת המאסר וגאולה - לא רק שיתבטל המצב הבלתי רצוי דהמאסר כמו קודם המאסר (דא"כ מהי התועלת בהמאסר והגאולה), אלא שעי"ז יתוסף עילוי גדול יותר לגבי המעמד וצמצום שהי' קודם המאסר.

וכמבואר בתו"א בנוגע לכללות הענין דיסורי עוה"ז ש"לא מחמת עונש אינו ראוי לישב בשלות עוה"ז, שהרי מצינו בנבוכדנצר אשר [הרבי הוסיף] **פסע ג' פסיעות לכבד הקב"ה** [פסקו לו מלוכה על כל העולם ולזרעו אחריו

עד [הרבי הוסיף] **ג' דורות**, ואין לך אדם מישראל שלא כיבד המקום בכך, וכל טוב עוה"ז כדאי הוא לו".

הרי מכש"כ אשר כל ישראל ראויים להשפעת טוב, וענין היסורים הוא כמבואר בתו"א כדי לזכר את אלו הענינים שנעשו עם פניות, או להשלים אלו הענינים שלא נעשו עדיין. ועי' היסורים ובכלל ענין התשובה נעשה תקון החסרון באופן שלא ישאר אפילו רושם ואדרבא [הרבי הוסיף] **עוד יהי' בתוספת על הקודם**.

דזהו הענין מה שאמרו אשר במקום שבעלי תשובה עומדים צדיקים גמורים אין יכולים לעמוד. ועי' המבואר בדרושי חסידות בענין כוונת הצמצום בשביל הגילוי, שאין זה בשביל גילוי האור שהי' מאיר לפני הצמצום, דא"כ מהי התועלת דהצמצום, אלא בשביל גילוי אור נעלה יותר שהמשכתו ע"י העבודה של [הרבי הוסיף] **אחרי** הצמצום דוקא, ולולי הצמצום לא הי' יכול להאיר כלל. וכמו שמבואר בדא"כ אשר אחרי הצמצום הוא לא רק שימשיכו את אור הקודם שהיה מאיר קודם הצמצום, דא"כ מה התועלת בהצמצום, אלא הכוונה הוא אשר ימשיכו אור נעלה, והוא הא על ידי עבודה [הרבי הוסיף] **שאחרי הצמצום** דייקא. שבלעדי זה לא היה אפשר כלל להאיר, וכמו"כ הוא ענין שבירת הכלים וחטא עין הדעת. שע"י ביורו [הרבי הוסיף] **אח"כ** ממשיכים תוספת אור. [בנוגע לר' חיים חנוכיץ הרבי אמר]

כחו בהשפעה שהיא בשביל ענין הקדושה דייקא, שצדיקים לטהר טומאת מת, אשר ענין הטהרה הוא לא רק בארץ ישראל דייקא ואדרבא הטהרה [הרבי הוסיף] **הותחל דוקא** [הרבי הוסיף] בחו"ל, וזהו הדיוק ברש"י "פרה שעשה משה במדבר", דלכאורה מה בא להשמיענו בזה, הרי הכל יודעים שמה שהיה כל ימיו במדבר, ובודאי שעשה שם את הפרה, אלא הכוונה הוא מפני שענין הטהרה [הרבי הוסיף] **הוצרך בחו"ל**, שהרי עתידה ירושלים שתתפשט בכל ארץ ישראל ובירושלים הרי אים [הרבי הוסיף] **מלינין את המת** [הרבי הוסיף] **וא"כ אין הטומאה מצוי' בה כ"כ כמו מחוץ לעיר ועד"ז הוא חו"ל ביחס לא"י**. וזה הדיוק שעשה במדבר דוקא. [הרבי הוסיף] **ללמדנו דעת דאל יאמר אדם איך בכחי לשרוף פרה ועוד אדומה ואני עצמי נמצא במדבר מקום נחש שרף ועקרב וצמאון אשר אין מים וע"ז א"ל** [ועל זה אומרים לו] **הוי יודע שהפרה נעשית במדבר דוקא ומאפר פרה זה מלבד שנשאר למשמרת לכל הדורות הנה עוד מקדשין ממנה הכתנים בעשיית כל פרה ופרה וכנ"ל**.

האם חתן מברך שהחיינו על הטלית?

בהתוועדות דש"פ תש"ט סיפר רבינו שלפני חתונתו שאל את חותנו, כ"ק אדמו"ר הריי"ץ, האם צריך לברך "שהחיינו" על הטלית, בתור בגד חדש. תשובתו היתה שאצלנו המנהג שמברכים שהחיינו רק על בגד חשוב ונדיר ביותר, כמו "למשל בעזרת נשים כשלוששים פוטער מאנטל" [=מעיל פרווה'] **אזי מברכים שהחיינו**".

א' מאנ"ש שאל אז את הרבי מה נוהגים כשקונים חליפה חדשה, ורבינו ענה: "פון דעם שווער איז אויסגעקומען אז לאו דוקא".

בחודש כסלו תשי"א התחתן ר' גרשון חאנאוויטש, ולמחרת חתונתו הגיע לחדר למעלה, בבית כ"ק אדמו"ר הריי"ץ נ"ע - איפה שהיו מתפללים אז - וחקר האם צריך לברך שהחיינו על עטיפת הטלית בפעם הראשונה.

הרש"ל סיפר לו את מה שזכו לשמוע אז - בשביעי של פסח האחרון - מרבינו בקשר לענין זה, והוסיף לו כי מכיון שהרבי יכנס לכאן עוד מעט - תשאל בעצמך את הרבי. כך הוא עשה ורבינו ענה לו: "מכיון שכבר שאלת - תברך. און האב מיר אויך אין זינען"...

מזכרונות מרת אסתר חאנאוויטש תחי'

Growing up in Montreal in the 1970s, I was deeply aware of the burgeoning women's liberation movement and, to some extent, drawn to its ideals. At the same time, I was frequently listening to the Rebbe's public addresses via audio hookups at the Lubavitch Yeshiva. Fluent in Yiddish, I repeatedly heard messages on various occasions that consistently emphasized and expounded upon the profound power of Jewish women throughout history and, equally, in the present day.

I particularly recall hearing about **Queen Esther**, her tremendous sacrifice and subsequent success for our people. It struck me, even as a teenager, that the Rebbe was – and is – a true Jewish feminist in the most positive sense of the word. He empowered us women, clarifying our crucial position in the home, with our children, and within the community, all of which positively affects the world at large. Whether or not this was intended to counter the prevailing women's lib "propaganda," it undeniably resonated with me and my budding femininity. This inspiration, and its perfect timing, profoundly shaped my life and deeply endeared me to the Rebbe and his cause. As time went on, I listened even more carefully to his holy words, especially those related to women's topics.

Years later, my husband Moshe and I were on *shlichut* in Albany, NY, where I was balancing family life with my communal involvement. In 1983, shortly after having a baby, I heard the Rebbe speak about the five daughters of Zelophehad. He highlighted their immense love for the land of Israel and how G-d Himself declared to Moses that they were "100% right," even though Moses initially thought otherwise and they insisted. This message alone held immense significance for me.

But the Rebbe took it a step further. He asked that women sign a petition affirming that Eretz Yisrael belongs to the Jewish people. He explained that since we, the women of today, possess the same reincarnated souls as the women in Egypt, we too should demand from G-d that Eretz Yisrael remain in our hands, and that we should not give up any of it – a political consideration at the time. For some reason, this petition signing and its underlying message simply *blew me away*. I couldn't get over what the Rebbe was saying and asking us to do, following in the footsteps of these righteous women. He was tapping into the spiritual power of women and uniting us in this crucial project.

I had always intended to thank the Rebbe in general, but I had never actually done it. This time was different; I was *on fire*. I promptly took pen and paper and wrote these exact words to the Rebbe:

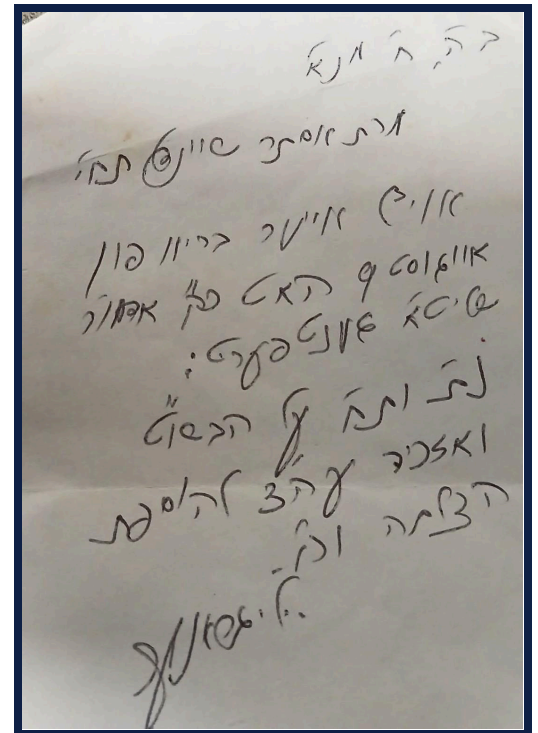
"Dear Rebbe, Thank you so much for all that you do for us women in general and for me in particular."

I signed my mother's name and my own. There were no requests or other remarks in the letter. I mailed it off to 770, telling no one. I truly thought it was private, just between the Rebbe and me. I got busy, as usual, and completely forgot about it, not expecting a response since there were no questions.

Then, one day shortly thereafter, someone bringing up my mail called out, "Hey, you have a letter from the Rebbe!" I knew we had already received the Rebbe's congratulatory blessing for our new baby daughter's birth. "And it's addressed just to you, Mrs. C.," he added, as other letters were typically addressed to both my husband and me. That's when the shock set in. I connected the dots.

I was in such tremendous, understated awe. The Rebbe had a massive amount of important, urgent, and time-sensitive mail (this was before email and modern technology). Every letter required his time and full attention. Why would he take the time he truly didn't have to acknowledge and answer a "silly" little thank you note that I *needed* to write and share, but that he absolutely didn't need to receive or read? And yet, I received a small note, dictated by the Rebbe and handwritten by his secretary, Rabbi Groner, containing a general blessing for success and an assurance that he would remember it at the Ohel of his Father-in-law.

Now, I was beyond blown away all over again. I just couldn't get over it. Talk about **recognition, acknowledgment, and being heard par excellence!** And then some. What a great lesson, from the great, for little me!

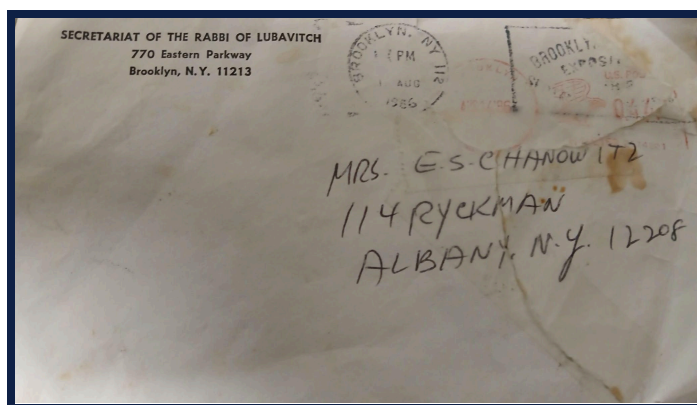

A Prior Encounter

A number of years before, my husband and I had written to the Rebbe, and *Baruch Hashem*, we got engaged on the Friday of the annual Nshei Chabad Convention before Shavuot. On Sunday night, the highlight of the convention, the Rebbe addressed us downstairs in 770. It was a tremendous experience; I truly felt I was at Har Sinai. After this holy experience, all the

out-of-town convention delegates were allowed to pass by the Rebbe and hand in a small note. When I passed, the Rebbe looked up, smiled a huge Rebbe smile, and said, "Mazel Tov" to me!

I was quite taken aback. The Rebbe hadn't seen me since my Bas Mitzvah, about eight years prior, yet he greeted me knowingly. I shouldn't have been surprised at all, but I was, and so very grateful. **Ashreinu! How fortunate are we!**

קטעים

רשמי מסע ל"עזרת אחים"

מבוא

ברוך הגומל לחייבים טובות שגמלנו טוב, וברוך א-ל עליון על שזכינו להיות "שלוחי מצוה (שלא רק ש) אינן ניזקין" אלא גם שמצליחין בין "בהליכתן" ובין "בחזירתן".

מוגש לפניכם דו"ח הנסיעה משליחותנו (של ר' שלום דובער שיחי' קלמנסון ור' שמואל הלוי שיחי' הבר) "רשמי מסע לעזרת אחים", בתוספת כמה מדורים מיוחדים ל"הצעות", "אישים", "מספרי טלפון", "תמונות", ועוד ועוד, במטרה שישמש קונטרס זה לא רק כדו"ח מהנעשה בשליחותנו בימי י"ב - כ"ח אלול, ה'תשד"מ, אלא גם כ"מדריך" ומורה דרך לשלוחים שיבואו בעתיד אי"ה, שיהיו מצויידים כראוי טרם יציאתם, ושלא יצטרכו ללמוד מתוך טעיה.

ויהי רצון מלפניו יתברך ויתעלה אשר כשם שזכינו להיות הכלים לקבלת ברכותיו הקדושות של כ"ק אדמו"ר שליט"א להצלחה רבה ומופלגה למעלה מהמשוער בשליחות זו, כן יעזור לנו השי"ת מטובו שנזכה גם בעתיד להיות צנורות הראויים לקבל באופן שוטף ברכות הצלחה בכל מעשי ידינו הפרטיים והכלליים בעניני הפצת המעיינות חוצה, ובפרט לענין "עזרת אחים" - אחים כאחדים שלעת עתה עומדים עדיין בקו החזית מאחרי מסך הברזל במסירת נפש לקיום התורה ומצותי', שנזכה להצלחה גם בעתיד לטובתם, עד שנזכה כולנו יחד שיוליכנו כ"ק אדמו"ר שליט"א קוממיות לארצנו הקדושה בהתגלות מלכנו מלך המשיח במהרה בימינו ממש, אכ"ר.

שלום דובער קלמנסון

כ' מרחשון, ה'תשמ"ה

סינסינעטי, אוהייא

פינלאנד

שהתרעננו ותפלת שחרית צלצלנו לסטודנט בען ר, מטורקו (נסיעה בת ג' שעות במכונית להעלסינקי), שיפגש אתנו. גם צלצלנו לשרה ש. בהעלסינקי שתבוא. הפגישה נקבעה לשעה 6:00 לערך, מפני ששרה לא היתה יכולה לבוא מקודם, וגם בען הי' צריך לנסוע - כנ"ל - כמה שעות כדי להגיע אלינו.

בינתיים יצאנו קצת לרחוב העיר, וקנינו קצת פירות וירקות לאכול. גם טיילנו ברחובות על יד המלון. (ראה תמונה מספר 1).

בערב, בזמן המיועד, הגיע בען, ולאחר כמה דקות הגיעה גם שרה. תוכן השיחה היתה גודל הזכות שיש להם בעזרה לטובת אחינו בני ישראל הנתונים בצרה ובשב' מאחורי מסך הברזל.

כמובן, שהבקשה להם היתה לארגן שפינלאנד תהי' מרכז עזרה, לאפשר ל"עזרת אחים" לשלוח להם מפעם לפעם בצורה שוטפת חפצים ותשמישי קדושה וכו', ושהם יארגנו שליחים (יהודים ואינם יהודים) שיסיעו באופן מסודר ותמידי להעביר החפצים דרך הגבול.

לאחר דיונים השארנו אצלם \$250.00 לכל אחד לכסות את הוצאות הנסיעה הראשונה עוד לפני חג הסוכות, והם הבטיחו שיעשו כל מה שביכולתם לארגן מרכז כזה בפינלאנד. ובינתיים יסעו הם בעצמם עוד לפני החגים בכדי לבדוק את הדרך, ולראות הסיכויים לעתיד. השארנו אצלם הארגז ושתי הקופסאות עם שאר האתרוגים (בנוסף לאלו שלקחנו במזוודות שלנו) ושאר תשמישי קדושה.

לאחר הפרידה משרה, ונתינת הארגז והקופסאות, ישבנו ללמוד קצת עם בען. גם ערכנו ארוחת ערב אתו. למדנו בערך עד שעה 11:00 בלילה, (בכדי שיוכל לתפוס האוטובוס האחרון לטורקו). ליוונו אותו לתחנת האוטובוס (דרך רחובות אחדים). ברכנו ברכת פרידה והצלחה בעבודתו בקודש בזה הענין, ולכתיבה וחתימה טובה.

בחיפוש קשרים עם אנשים בהעלסינקי, שאולי יוכלו לעזור בעתיד בהעברת חפצים דרך הגבול, ניתן לנו השם של בען ר. בטורקו, פינלאנד, בחור בגיל עשרים ושתים, ושמה של בחורה שרה ש., בגיל עשרים ושבע מהעלסינקי, שהגיעו ל"עזרת אחים" ע"י ר' בצלאל שיחי' שיף מארגון "שמי"ר" באה"ק ת"ו. צלצלנו לטורקו ביום ה', ח' אלול בערב מניו יארק, והתקשרנו עם בען ר., והחלטנו לצלצל אליו מיד בהגיענו להעלסינקי, ואז ניפגש אי"ה.

בתקוה זו לקחנו, בנוסף לשתי המזוודות ושני תיקי-יד שלנו, גם ארגז ושתי קופסאות מלאי אתרוגים, אבנטים, פרשיות של מזוזות, סידורים, מחזורים, פאות נכריות (שייטלעך), ושאר תשמישי קדושה.

נסענו עם חברת "פין עיר" טיסה מספר 106 בשעה 9:00 בערב להעלסינקי, פינלאנד. במטוס היו שתי קבוצות רופאים פטלוגים (רובם יהודים) מכל קצבי ארצה"ב שנסעו (בקבוצה) לברית המועצות לטיול וגם לאיזה סמנרים.

כל אותו הלילה דיברתי עם כמה מהרופאים ע"ד יהדות, דינים ומנהגי ישראל. הסברתי להם ה"טעמים" של כו"כ מצות וכו'. זה הי' כמו "פגישה עם חב"ד".

גם מצאנו קצת זמן במשך הטיסה לסדר צופן (מיוחד בשבילי, ומיוחד אחר בשבילו) עבור שמות הקשרים, מספרי טלפונים, שמות העיירות, ושאר פרטי שליחותנו, (ראה דוגמת צופן שלנו במדור ה"הצעות").

יום ב' י"ג אלול:

הגענו להעלסינקי בשעה 11:00 בבקר. בנמל התעופה יש במכס ב' שורות, אחד בסימן של אור ירוק לאלו שאין להם מה להצהיר, והשני בסימן של אור אדום לאלו שיש להם מה להצהיר, יצאנו בשורת האור הירוק, ונסענו במונית ישר למלון "פרעזידענטי". לאחר

טאלין

יום ג', י"ד אלול:

בשעה 9:00 בבקר יצאנו מהמלון עם מונית לנמל. סדרנו כל המסמכים והכרטיסים, ולקחו המזוודות. יצאנו לספינה דרך מחלקת ההגירה הרוסית בהצגת הדרכונים והאשרות (וויזע) שלנו שכבר הוחתמו פה. מכאן ואילך כבר היינו על אדמת רוסיה, כי חברת הספינה היתה רוסית.

עוד לפני בואנו לנמל זרקנו כבר את כל הניירות וכל זכר משאר העניינים המוכיחים מטרת שליחותנו.

מכאן ואילך הרגשנו כבר אוירה רוסית, שגרמה לנו לאי-נעימות. אין מקומות מתוכננים לכל נוסע האוחז כרטיס. כל אחד יושב כחפצו - בפרוזדור, בבית מרזח, הסיפון, או יכול סתם לטייל בכל רחבי הספינה.

הספינה יצאה מהנמל בשעה 10:30 (זמן העלסינקי), ונסעה (נסיעה שקטה ויפה) בערך ארבע שעות, והגענו לנמל טאלין בשעה 3:30 אחה"צ (זמן טאלין שהיא מאוחרת שעה מהעלסינקי). במשך זמן הנסיעה בדקנו איך להשתמש עם המצלמות (שהיו צריכות להיות שלנו), גם מלאנו מסמכי הצהרה כו' וכו'.

בהגיעה הספינה לנמל טאלין, לקח זמן רב לפני שפתחו דלת היציאה. וכל הנוסעים עומדים צפופים ומחכים לפתיחת הדלת, ואין אף אחד יודע מהנעשה, כי כמובן שאינם מכריזים כלום.

עם פתיחת דלת היציאה, ירדנו דרך מסדרון למקום המטען. המזוודות כבר חיכו לנו בחוץ. בכל מקום ופינה עומדים משטרה וחיילים ומביטים במבט בוחן על כל היוצאים. הזמנו סבל לקחת המזוודות, ונכנסנו לבנין בו יש עוה"פ מחלקת הגירה (כנראה רק לאחר הדרכונים, כי כבר הוחתמו בנמל פינלאנד) ופקידי המכס.

את מחלקת ההגירה עברנו בלי שום שהיות כלל. בבואנו לפקידי המכס, ככמה אמות הלאה, הראנו עוד פעם את הדרכון והאשרות, גם נתנו להם ההצהרות. כמובן שרשמנו רק את סכום הכסף האמריקאי שהבאנו, ושאר הדברים היו חפצינו הפרטיים. (ראה דוגמת טופס ההצהרה ואיך למלאותה במדור "מדריך לנוסע" ובמדור ה"הצעות").

פתחו את תיקי היד של ר' שמואל מקודם (כי הוא נכנס ראשון), חפשו ומצאו כמה חוברות "מבית חיינו", קונטרסי שיחות קודש, קונטרסי מאמרים, הסידור, הסליחות, גמרא ורמב"ם (פורמט קטן). קרא תיכף לפקיד בכיר שלו, ושניהם הסתכלו בספרים וכו' ודיברו ביניהם.

בינתיים (כשהרגישו שאנחנו נוסעים יחד), ביקשו שגם אני אפתח את תיק היד שלי. (לא חפשו בשקית הטלית שלנו, הגם שהיתה בתיק היד). שאלו אותנו באם יש לנו איזה ספרות, כי - הסביר - שלפי החוק הסוביטי אסור להכניס שום ספרות. ענית, שכל מה שימצאו בפנים הוא רק חומר קריאה, או סידורי תפלה וכיו"ב בשבילנו פרטי, ואין לנו שום ספרות להשאיר.

פקיד המכס שאל באם יש לנו איזה מכשירי חשמל וכיו"ב. ענינו שנינו שכן, כי בתיקי היד שלנו היו מצלמות. ובתיק היד שלי הי' גם מכשיר הקלטה קטן. גם לא ידענו עדיין באם יפתחו המזוודות ובהם היו מכשירי רדיו וכו'.

לאחר זמן מה של שקו"ט החליטו - הוא והפקיד הבכיר - שנכתוב על טופס ההצהרה את מכשיר ההקלטה שלי ומכשיר הרדיו שלו, וגם הספרים. אני כתבתי בכללות כמה סידורי תפלה, וכמה עלוני קריאה. גם ר' שמואל עשה כן. ובזה נגמר כל הענין עם המכס, כי סגר את תיקי היד והרשה לנו לצאת מבלי לפתוח המזוודות כלל.

- דרך אגב, בעת שהתחלנו לצאת, בא אלי פקיד אחד והתחיל אתי באנגלית בשאלה, האם זה נכון מה ששמע שמתכוונים לבנות כנסי' חדשה עבור הפרוטסטנטים בטאלין? התחמקתי ועניתי שאינני יודע, והלכתי ממנו -

תודה לא-ל, שאחרי ככלות הכל בכל מאמצנו להצדיק מציאת כל חפץ במזוודותינו ובתיקי היד לא היינו נצרכים להשתמש בכל התחבולות, שכן התקימה בנו כל ברכתיו הק' של כ"ק אדמו"ר שליט"א במילואה, הן בכניסה והן ביציאה, ולא נפתחו המטענים שלנו ולא הגענו אפילו לכלל בקורת לפי ערך.

חיפשנו ומצאנו משרד ה"אינטוריסט", וגם איפה להחליף קצת כסף (שאז עלה 86 קאפקעס בעד כל דולר), בכדי שיהי אצלנו קצת דמי כיס. לאחר דקות ספורות סידר ה"אינטוריסט" מכונית עבורנו. וחכינו כחצי שעה עד שבאה המכונית לקחת אותנו למלון "ווירו".

במלון, בעת רישום-הכניסה ויעוד החדר, לקחו מאתנו, כנהוג, דרכוננו והאשרות שלנו. (יצויין, שמנהגם הוא, שבכל פעם שנכנסים למלון, לוקחים הדרכון והאשרות לכל הפחות עד למחרת, ולפעמים ליותר).

גם אישרנו נסיעתנו למחרת למוסקבה. סידרו הטיסה בסביבות 1:30 אחה"צ. והיינו צריכים להיות מוכנים בשעה 11:45 בבקר, בכדי לנסוע עם מכונית ה"אינטוריסט" לנמל התעופה.

אחרי שסידרנו את עצמנו בחדר שלנו, יצאנו קצת לרחוב העיר, כי בעצם לא היו לנו שום קשרים ושמות אנשים בטאלין, הגם שהבחורה שרה ש. נתנה לנו עוד בהיותנו בהעלסינקי איזה שם של משפחה יהודית שגרה שם, אבל לא רצינו לעשות כלום על דעת עצמנו.

לאחר הטיול, הזמנו טלפון לניו יארק (עפ"י הדיון מקודם) להודיע (כמובן בצופן) שעברנו את הגבול בשלום ובשעה טובה ומוצלחת, ושעלה בידנו בעזרת השם יתברך ויתעלה להעביר הכל בשלום.

ראינו כבר את סימני ממשלת רוסיה. עומדים בשורה בחנויות לקנות אוכל. האמת היא, שרוב קניית האוכל אינה בחנויות אלא בקיוסקים ברחובות העיר. עמידה בשורות יכולה להיות (מנסיוננו) עד כשלוש רבעי שעה או יותר. בטאלין, בירת אסטאניא, לא נראה שום מתח על פני התושבים, ואחרת הי' נסיוננו בעיירות אחרות.

מוסקבה

יום ד', ט"ו אלול:

בזמן המוגבל נסענו עם האינטוריסט לנמל התעופה. אחרי ששלמנו שלושים ושש רובל עבור משקל עודף, וסידור כרטיסי הנסיעה, חכינו זמן רב בחדר-ההמתנה. (כך הוא דרכם של הרוסים, הם מזרזים אותך בכדי שתוכל אח"כ לחכות).

תיכף ברדתנו מהמטוס (אחרי כשעתיים נסיעה) כבר חיכו לנו נציגי האינטוריסט ולקחו אותנו לחדר-תיירים מיוחד (כמנהגם -

יש חדר מיוחד בכל נמלי התעופה לתיירים, בכדי שלא יהיו שום קשרים בין התיירים והאזרחים) לחכות למזוודות שלנו, (שגם הם באו למקום מיוחד).

הורו לנו על מכונית שהסיעה אותנו כנסיעת חצי שעה ישר למלון "אינטוריסט" על "אוליצע (רחוב) גארקי" שדרת ככר האדומה. החלונות בחדרנו מספר 1521 (בקומה החמש עשרה) היו ישר מול ה"קרעמלין", בראי בהירה מהנעשה שם.

שוב (כדרכם) לקחו הדרכונים והאשרות שלנו. יעצו לנו לאשר תיכף את נסיעתנו לטיביליסי.

לאחר שסידרנו חדרנו, יצאנו החוצה לחפש טלפון ציבורי רחוק מהמלון. כדאי לציין שמנהגם של אזרחי רוסיה הוא ללכת ברחוב עם תיק יד. ובמילא, כל פעם שיצאנו החוצה לקחנו את תיקי היד שלנו, כמובן מלאים במיני אוכל ותשמישי קדושה בכדי לחלקם. והתנהגות כזו אינה מעוררת שום חשדים, כי זו דרכם של כל אנשי ברית המועצות.

עוד לפני שיצאנו מניו יארק אמרו לנו להתקשר עם ר' יהודה (הגדול) הכהן ב., שמחה לנו. וכמובן שהתחלנו לצלצל אליו, אבל אין קול ואין עונה. צלצלנו לר' געטשעוו. וענה שנבוא אליו עם מונית לרחוב "פרוזענסקאיה", ולעצור על יד תחנת רכבת המעטראו, ושהוא יחכה לנו שם.

לדאבוננו לא מצאנו מונית לזמן רב, לא רק ברחוב הראשי "אוליצע גארקיי", אלא גם ברחובות הצדדיים, כי היתה שעת העומס אחרי העבודה. ולאחר זמן, כשכבר מצאנו מונית, לא ידע הנהג איזה רחוב מחפשים אנו (היות ולא היתה לנו הכתובת ברוסית), ולכן נאלצנו לעזבו.

החלטנו לנסוע ברכבת המעטראו, כי ידעתי כבר (מהענטשא ג.) שביתו של ר' געטשע הוא ארבע תחנות מהמלון, ושצריכים אנו לקחת הרכבת בקו האדום. בבואנו לתחנת "פרוזענסקאיה", יצאנו ומצאנו טלפון ציבורי וצלצלנו לביתו של ר' געטשע. אשתו אמרה לנו שהוא למטה, ובעוד כמה דקות יצטרך ללכת לביהכ"נ לתפלת מנחה (כי התחיל כבר להחשיך), ואינה יכולה להתקשר אתו ברגע זה. (כנראה אינה עוזבת הבית מפאת חולשתה).

במבוכה זו צלצלנו מיד לזאב ק. (שגם מספר הטלפון שלו הי' לנו), ששמח מאד לשמוע מאתנו. הוחלט שיבוא בשלשת רבעי השעה לפינת המלון (על יד הכניסה למטעראו). הוא

יקרוץ לנו, ושנעקוב אחריו בריחוק מקום קצת. וככה נבוא אליו הביתה.

צלצלנו תיכף בחזרה לביתו של ר' געטשא, והיות שלא חזר עדיין הביתה, ולא הי' לה שום אופן להתקשר אתו, הודענו לה להגיד לר' געטשא שלא נבוא אליו הלילה.

ירדנו עוה"פ לרכבת המעטרו וחזרנו לתחנת המלון ("מארקסא פראספעקט"). עלינו לרחוב, טיילנו לכמה דקות, עד שראינו את זאב מרחוק. כשקרץ לנו בעיניו עקבנו אחריו בריחוק קצת. ירדנו למנהרה מתחת לככר האדומה (שבה גם מעבר החציה מתחת לאדמה של "אוליצע גארקיי", והכניסה לרכבת המטעראו לר' געטשע), והלכנו לתחנת רכבת המעטראו בקו הכחול.

כשנכנסנו לרכבת, ישבנו על ידו, ואמר לנו ש"ב"ה הכל בסדר", כי - הסביר לנו - מתחלה חשב שעוקבים (הק.ג.ב.). אחריו, אבל עכשיו שיושבים אנו כבר ברכבת רואה שהכל בסדר. יצאנו (אחרי שבע תחנות) בשכונה רחוקה מאד מהמלון, והלכנו כעשר דקות ברחוב עד שהגענו לביתו. כל משך זמן זה נמנענו מלדבר מצד מראית עין.

בהגיענו לביתו, פרצנו ב"שלום עליכם" בחיבוק ונישוק ידידותי. הוא החל לספר לנו ע"ד תולדות ימי חייו כבעל תשובה. מסרנו לו ד"ש מ"בית חיינו". ונהננו מאד לראות (עכשיו בפעם הראשונה שאפילו ברוסיה לאור המצב) שיש לו מזוזה על פתח דלתו מבחוץ.

הוא סיפר לנו איך שעלה בידי אשתו (שהיא מהנדסת חשמל) להביא עבודתה הביתה, ובמילא יכולה היא להיות עם שני הילדים (דוד בגיל שמונה, וראובן בגיל שש) לחנכם, וגם שלא לעבוד בשבת.

הגם שאשתו מבינה מעט מאד את השפה העברית, ומדברת פחות או יותר, מדבר ובין הוא השפה בכי טוב, ואפילו הי' פעם מורה לעברית. הוא עובד במחשבים. ושבע רצון מעבודתו, כי - לדבריו - מכבדים אותו לפי ערכו.

גם סיפר לנו בפירוט ע"ד הבעיות שהיו לו בעת שבנו דוד התחיל ללכת לבית הספר. איך שהוא הורה למנהל שדוד לא ילך בשבת. וגם שלא

יאכל ארוחת הצהריים שלהם. ההנהלה איימה עליו, וגם העמיד המורה את הילד בכל יום שני לפני כל התלמידים בראש הכתה ולעגו עליו. אבל הוא - זאב - בשלו. הוא איים על המנהל שימסיר אותו לממשלה, שהוא (המנהל) הולך נגד חוקת היסוד של ברית המועצות. ותודה לא-ל - ממשיך ר' זאב - שעלה לו להבהיל ולהפחיד המנהל והמורה וכו'.

לבסוף אמרו לו שקיבלו הוראה מגבוה לאיים עליו, ובכדי להשקיט הבעיה, ביקש מנהל הבי"ס שיביא איזה פתק מרופא שדוד אינו יכול ללכת כל כך הרבה ימים ויסתדר הענין. וכן הי'.

גם סיפר איך שדוד על דעת עצמו מיאן להצטרף ל"קאמסאמאל" (מפלגת הקומוניסטים בשביל הנוער) אף שכל בני כיתתו חברים בה.

לאחר זמן עלה בידו להעתיק דירתו לשכונה בה גר עתה (שלפיי"ע רמת המחי' הרוסית זוהי דירה רחבה ויפה, הגם שהיא רק בת חדר מטות אחד וחדר אוכל). ובמילא העביר בנו לבית ספר אחר, ופה זה יותר נוח. גם יכול עכשיו לארגן ההתוועדויות בביתו. ובפרט אחר שאיימו הממשלה לאחרונה על ר' געטשע נגד כינוסים ותפילות בביתו, פתח - ר' זאב - ביתו לאנ"ש להתוועד וכו'. ומדי חודש בחדשו מתכנסים בביתו להתוועדות חסידות.

שביעת רצון והנאה הי' לנו לראות שיש בביתו כל הש"ס, רמב"ם, טור שו"ע, ושו"ע, גם שו"ע אדמוה"ז שקיבלם בירושה מדודתו. כמו"כ יש לו כו"כ ספרי חסידות ישנים מירושה הנ"ל. לדעתו יתכן ויש למשפחתו איזה שייכות במקורה לחב"ד.

הוא מגיד שיעור למבוגרים בחומש. ומקוה להרחיב ולבסס שיעור זה בעתיד הקרוב. אמר לנו שכבר למד פרק א' בתניא עם דוד, בנו הגדול. ועם ראובן, בנו הקטן, כבר לומד חומש עם פירוש רש"י.

סיפר לנו על ר' זאב ש., ישיש בן שמונים שנה, שהוא חלש וסומא, ואין ביכולתו ללכת לבית הכנסת בימים נוראים. (בשנה שעברה הי' בבית הרופאים בימים נוראים), ושמעו בשם

הרה"ג ר' משה פיינשטיין שליט"א שיש היתר שיסע ברכבת המעטראו. ושאל באם זה נכון? כמובן שלא שמענו על היתר כזה, ואמרנו שנברר הענין ונענה על כך ע"י שלוחים הבאים. - דרך אגב, בינתיים עוד לפני שנסענו ממוסקבה שמענו, שר' זאב ש. קיבל התקפת לב, ולקחו אותו לבית הרופאים עוה"פ -

דיברנו אתו ע"ד גודל לימוד הרמב"ם בכל יום. למדנו אתו שיעור יומי של הרמב"ם (בעיון לפיי"ע). גם אמרנו לחיים על משקה של כ"ק אדמו"ר שליט"א (שנתן לנו ר' בנימין קליין מזה ששלח כ"ק אד"ש ע"י פרופסר ר' ירמיה בראנאווער ליהודי רוסיה) שלקחנו אתנו. גם נתתי רובל לכל אחד לצדקה (מכסף כ"ק אד"ש שנתן לי ר' צבי ג. לפני הנסיעה שהי' לו עוד מנסיעותיו).

השארנו אצלו כסוי לחלת שבת, מיני אוכל, ספר הזכרונות, "רעיונות לפרשיות השבוע" באנגלית, ספר מעם לועז, וגם ממתקים וסוכריות עבור הילדים.

ביקש תניא באנגלית, הגדה של פסח עם מנהגי חב"ד, ספר המנהגים, תורה ומדע, לקו"ש, תו"א ולקו"ת. כנראה שיש לו תפיסה טובה בלימוד, ורוצה ללמוד. הגיב על הלימוד בערב, שנהנה מאד, ואף פעם לא למד בעיון כזה.

לפני שיצאנו מביתו (אחרי חצות לילה), צלצל לגרישא ר. (שאין לו טלפון פרטי) ע"י מכירו, לסדר פגישה למחרת בבקר בשעה 11:00. הוחלט שניפגש עם זאב בתחנת הרכבת (איפה שהקו האדום והכתום נפגשים - שתי תחנות מהמלון ב"מארקסא פראספעקט"), ומשם ניסע יחד בקו הכתום לגרישא.

גם סיפר לנו שגרישא הולך הרבה פעמים ביום שני וחמישי לביהכ"נ, ולאשר הפגישה ילך גם הוא מחר בבקר לדבר עם גרישא. גם לפני שעזבנו ביתו סידרנו שלמחרת בערב בשעה 7:30 יסדר התוועדות ושיעור בלימוד בביתו, ושהוא יזמין מאברכי אנ"ש, וגם כמה שלא מאנ"ש.

יום ה', ט"ז אלול:

בבקר ירדנו ללשכת הדרכונים במלון לקבל הדרכונים והאשרות בחזרה. ביקשנו באופן רשמי הכתובת ומספר הטלפון של ה"שגרירות" האמריקאית. לקחנו מונית ברחוב ונסענו לשם.

(יצויין, שהנהג פחד מלעצור ע"י השגרירות, כי הפחד של האזרחים שלא יחשדו בהם באיזה קשרים עם השגרירות גדול ביותר).

לפני מבנה השגרירות עומדים כמה חיילים רוסיים מזויינים. ובכדי להיכנס לשגרירות צריכים להראות הדרכון האמריקאי והאשרות וכו'. מסתכלים עליך ועל התמונה בדרכון במבט בוחן. כשנכנסנו, מלאנו טופס לרשום כל פרטי מסלול סיורנו, בהתאם העצה שיעצו לנו לפני הנסיעה.

היינו שם רק דקות ספורות, וחזרנו תיכף למלון לקחת משם רכבת המעטראו עפ"י התכנון מאתמול, בכדי להיפגש עם זאב ק., ולנסוע אתו לגרישא ר..

כמדובר פגשנו זאב בקו הכתום (שתי תחנות מ"מארקסא פראספעקט" - תחנת המלון) ונסענו בקרון האחרון תשע תחנות. שם יצא זאב לפנינו ופגש את גרישא (שחיכה בתחנה), ואנחנו עקבנו אחריהם לא רחוק.

עלינו לרחוב. הם עמדו בפינה ע"י תחנת אוטובוס לכמה דקות ושוחחו יחד. ואנחנו עמדנו גם ע"י התחנה כאילו שמחכים אנו לאיזה אוטובוס שיבוא. אחר דקות ספורות הלך זאב בחזרה לרכבת (כי הי' צריך ללכת לעבודתו), ואנחנו התחלנו ללכת יחד עם גרישא.

החלטנו שלא לקחת האוטובוס לביתנו, (למרות זה שמהמעטראו לביתו הוא מהלך קצת), רק ללכת ברגל, בכדי שנוכל לדבר בינתיים בגילוי לב (דבר שאי אפשר בביתו, מפני שדירתו מצוית ברמקול ע"י הק.ג.ב.).

גרישא סיפר לנו ע"ד האסיר מישא א. בסאמארקאנד, ושמופיעים כתבות פומביים בעתון נגדו. ומתעסקים הם עתה בפדיון

שבויים עבורו. תיאר לנו כל המצב לאחרונה. לדבריו (ולדברי כו"כ שדיברנו) מזכיר מצב ההוה (שהתחיל לאחרונה, ובפרט במשך שמונת החדשים האחרונים) את שנות השלושים, עם כל הרדיפות, לחצים והנגישות נגד היהודים בכלל והדתיים כפרט.

לזה הביא כמה דוגמאות מהרדיפות נגד בעלי תשובה. סיפר לנו על אלכסנדר כ., שתפסו אותו ונעצר בכלא בטאלין. לדבריו עקבו אחריו לזמן מה על פעולותיו בהפצת יהדות.

סיפר לנו בפרטיות איך שתפסו את יולי (יואל) ע., אברך צעיר, אב לשני ילדים קטנים, ותבעו חיפוש אישי על גופו, ולאחר שהחזירו לו כל חפציו, ביקש אחד מהפקידים שיתן להם את קופסת הגפרורים, (כי ברוסיה משתמשים בגפרורי עץ, והקופסא היא מוצקת), וכשפתחו אותה כביכול מצאו בה סמים. (כמובן שבעת החיפוש שתלו הסמים בקופסא בכדי לעצור - כי כמובן, שעל יסוד החוקה הסובייטית לא היו יכולים לעשות כן, מפני שעפ"י חוק היסוד הסובייטי מותר לביטוי דתי בחיים הפרטיים).

הדבר המעניין הוא, אשר בעת אחד החיפושים בביתו לאחר שעצרו אותו (ושאינם יודעים עד היום איפה הוא עצור ומהו מצב בריאותו - כי לא הרגיש בכי טוב לפני שתפסו אותו -) שאלה אשתו, הרי אתם יודעים שיולי הוא איש הגון ולמה הוא צריך לסמים? ענו לה, שהיות שנהי' לבעל תשובה, בטח צריך הוא לעשות "הבדלה" במוצש"ק, ואז צריכים כל הדתיים סמים להריח בברכת "בשמים".

בעת החקירה כשעצרו אותו, שאלו אותו, הרי מכירים אותך שהיית נוהג מכונית בשבת, וחיללת את השבת, ומה קרא פתאום שאינך עושה כ"ז עכשיו? וענה שנהי' לבעל תשובה, ובכלל אסור לנסוע בשבת במכונית. אמרו לו, שיודעים שנימול את עצמו לאחרונה? וכשענה בחיוב, אמרו לו שיודעים הם מי הם שארגנו הברית מילה שלו, ומיהו המוהל כו' וכו' ועוד ידם נטויה להרס זה, היל"ת.

וכהנה רבות. הוא סיפר לנו על הרדיפות, הנגישות והלחצים באדעס. בזשיטאמיר, יעקאטרינעסלאוו, בארדיטשעוו וקיעוו הרסו הקברים. בטשערנאוויטש חללו כחמש מאות קברים. גונבים ספרי תורה באופן רשמי.

בחרקוב, בעת שהיו כל הזמן שלשה מנינים, נשאר עכשיו רק אחד. ביעקאטרינעסלאוו סגרו ביהכ"נ ועוד ועוד.

המצב בבתי הכלא הגיע לכך שהאסירים מרגישים שטוב יותר למות כאדם בצלם אלקים במסירות נפש, בתביעה לקבל חומר קדושה כסידורים כו' וכו', מלהיכנע ללחץ של המפקדים.

הוא הדגיש שיש להם לק.ג.ב. מחלקה מיוחדת לשבור ולהרס התקדמות לתנועת בעלי התשובה. ומינו את מר פאדארטשיק, (שהי' מלפנים מפקד הראשי של הק.ג.ב. באוקריינא) כמנהל בתי הכלא. והרי הוא אחראי לכל הרדיפות ונגישות.

ומבקשים ברכתו הק' של כ"ק אדמו"ר שליט"א שימות מר פעדארטשיק מיתה משונה תיכף ומיד.

אבל למרות כל זה מצד שני, מקיימים הם הפסוק "כאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ" וגו'. מארגנים שיעורים לגברים ולנשים. זאב ק. נותן שיעור (כנ"ל) למבוגרים בחומש ורש"י, אורי ק. לומד עם כמה, פ. פ. נותן שיעורים (כדלקמן) ועוד.

הוא אמר לנו שלאחרונה הדפיס 65 העתקים מספר התניא ברוסית, שלשים מהם שלח ללענינגראד, כמתנה לכ"ק אדמו"ר שליט"א; 40 העתקים מ"13 פעטל ראוזעס", מעדין שטיינזאלץ; 10 אני מאמין; 40 "דע טענט וויט דע קלאוד אן אידט" (האוהל שעלי הענן).

הציע שפרופסור ר' ירמיי ברנובר יתרגם "13 פעטל ראוזעס", ובפרט ההקדמה, כי זהו מאד מתאים לקירוב הלבבות לחסידות חב"ד. גם הסביר שצריכים ספרי היסטוריה.

אמר לנו שר' אברהם המוהל יתחיל (תיכף אחר החגים) לתרגם ספר המצוות לרמב"ם לרוסית, בתקוה לסיימה לחג הפסח הבע"ל.

ולמרות כל הקשיים והסכנות ברוסיה בהדפסת ספרי קודש כו' וכו', מגשימים מטרותיהם בהדפסה תודה לר' יעקב וו. (בעל

תשובה - ועליו ראה להלן ביום א') שיש לו קשרים להדפיס.

גרישא הסביר לנו שהיות ויש כל כך הרבה סכנות הכרוכות בקשר להפצת היהדות ברוסיה, וגם חוסר כח אדם שיש להם הכשרונות והידיעות (בלימודים) לבצע תכסיס ההפצה, מציע הוא לנצל את הטכניקה המודרנית על ידי גלי הרדיו (כמו רדיו "פרי אמעריקע", מאנגלי, מארצנו הק' ושאר מדינות, וכולם יחד בכדי שבאם יפריעו הממשלה את גלי השידור בקו אחד ישאר קו אחר), לכל הפחות חצי שעה לשבוע, ובאופן כזה - ממשיך הוא בהצעתו - נוכל להשיג מה שיותר יהודים. ובפרט לאור מצב היום, לדעתו, נחוץ מאד לבצע תכנית עצתו הנ"ל בהקדם האפשרי.

הוא אמר לנו שמהארבעים אלף רובל שקיבל מר' געטשע נתן אלף רובל לס. שאחראי על ההפצה. נתן כסף לגרישא וו. (בלענינגראד), תרגום הביאוגרפיה של אדמוה"ז באדעס עלה אלף רובל, וכל צעד ושעל של הפצה עולה הרבה כסף. גם הסביר לנו שע"י הוספה בכספים יכולים לבסס הפעולות, וגם צריכים לזכור שבכל העיירות ישנם הרבה בני"א הצריכים עזרה.

על שאלתנו (עפ"י הוראת "עזרת אחים") באם צריכים לשלוח בעתיד שלוחים לשאר העיירות (בנוסף לעיירות הגדולות כמו לענינגראד, ומוסקבה, אדעס וכו'), ענה בחיוב, ובפרט לבארדיטשעוו. אבל, המשיך, לאור מצב המבוכה כעת כדאי לחכות עד שיתבהר קצת.

גרישא סיפר לנו איך ששלח את בנו אפרים לחג השבועות לבארדיטשעוו להיות הבעל קורא, והרושם שהותיר שם על הקהילה.

כשנכנסנו לביתו בקומה החמישית (ע"י הפנימי עבור ה"זרים" של האוניברסיטה במוסקבה) נתרשמו מאד מבנו אפרים בגיל חמש עשרה. הוא לומד טוב עם זקן אחד, ועם ר' אורי ק.. מעולם לא הלך לבית הספר מפני חילול השבת (למרות ריבוי הבעיות מזה, ועד

כי אפילו לכתבות בעתונים (עליו). הולך בציציותיו בחוץ אפילו ברחוב. הבחנתי שאינו מברך בלי שני מקיפים.

בעת שהיינו בדירתו הגיעו ר' יהודה (הגדול) הכהן ב., והאברך ר' אורי ק., ואמרנו כולנו לחיים על המשקה של כ"ק אדמו"ר שליט"א כנ"ל שהבאנו. וכולם ברכו לבריאותו של כ"ק אד"ש.

יצויין, שכולם (וזה ראינו גם מהאחרים שפגשנו כל משך שהותנו ברוסיה) מודאגים על שהגיע להם איזה שמועה שבריאיות כ"ק אד"ש אינה כדבעי. ולכן שואלים כולם על בריאותו של כ"ק אד"ש. ושמחים עד למאד לשמוע שב"ה הנו בקו בריאות תקין.

גם כדאי לציין שמאד התרגשנו בעת שראינו מכתב במסגרת ששלח כ"ק אד"ש לאפרים לרגל הבר מצוה שלו, מוקף בתמונות כ"ק אדמו"ר שליט"א. כמובן שמסיבות פשוטות לא הי' הנייר הרשמי על מכתב זה. וחתימת יד קדשו של כ"ק אדמו"ר שליט"א היתה רק בשם "מנחם".

שמענו שלבר מצוה של אפרים עשה סעודה עבור ששים וחמש נערים, חברים וידידים של חתן הבר מצוה, ואפרים חזר על מאמר הידוע "איתא במדרש תילים" כו' בעת סעודת הבר מצוה.

שוחחנו באופן כללי, ומפעם לפעם השתמשנו בלוח כתיבה (המשמש משחק לילדים) מכוסה בפלסטיק, שכשמרימים הפלסטיק הכל נמחק, בכדי שלא נצטרך לדבר בקול מפני ה"אוזן שומעת" של הק.ג.ב. בקירות הבית, כנ"ל. (דרך אגב, גם במלון הוצרכנו לדבר הרבה פעמים בדרך זו מפני הסיבה הנ"ל).

הם סיפרו לנו שמזמן החקירות של יולי (יואל) ע. (כנ"ל בעת שאמרו הק.ג.ב. שיודעים הם מי הם מארגני ברית המילות, ושעוד ידם נטויה לתפוס גם אותם) נפל פחד נורא על ועד מארגני ברית המילות, ומאז הם במרה שחורה, ואינם יודעים איך להתנהג מכאן ולהבא. אם לחפש מוהל חדש, (בכדי שבאם יתפסו משהו לא יתבטל הענין), או רק להמשיך כמקודם בלי שום פחד.

הסבירו לנו שהמוהל הוא רופא מומחה שהתענין לאחרונה לחזור בתשובה. היתה לו אשה שאינה יהודי, וכבר התפטר ממנה, וכו', והוא - המוהל - בפרט מתירא מאד. ובמילא מבקשים עצת וחוו"ד הק' של כ"ק אדמו"ר שליט"א, וגם ברכתו הק' עבור חברי הועד: מרדכי בן לאה (הרופא), יהודה בן סימא גיטל הכהן ב., ר' געטשע בן בילא וו., ור' אברהם בן (ולא זכרו שם אמו).

גרישא הזמין אותנו לבוא ביום ראשון בחצות (בנוסף לזה שנבוא אליו למחרת ללמוד עם בנו אפרים), לנאום ולעודד אסיפת נשים (שכמה מהן ממשפחות האסירים) שתבואנה להגיד תהלים וכו' ולטכס עצה ע"ד האסירים.

גם סיפר לנו שבאותו היום בבקר ארגנו מסיבת עיתונאים להביא לדעת הקהל מחאה פומבית לטובת שחרורם של האסירים. הכינו מחאה בכתב בחתימות יהודי מוסקבה, ובפרט חתימות העסקנים הפעילים. גרישא הסביר לנו התסבוכת שלו באם לחתום (כי לא ידע בבירור שיטתו הק' של כ"ק אדמו"ר שליט"א בדבר כזה). אבל החליט לחתום, בכדי שלא יאמרו שפעילי חב"ד נמצאים בראש רק לענינים רוחניים, ומתי שצריכים אותם לדברים כאלו בורחים הם מקו החזית.

ביקשנו ממנו שיודיע לדימיטרי מ. שיבוא למוסקבה או שנפגוש אותו בטיביליסי, ושיש לנו בשבילו בשר, טלית קטן, ספר התניא, וגם ד"ש מר' יוסף נ.. גם שיצלצלו קדימה לטיביליסי שיתכוננו לנו.

(מצד איזה סיבה שתהי' לא התקשרו אליו וגם לא לטיביליסי, והתוצאות מזה היו כדלקמן שלא פגשנו אותו וגם לא ידעו בטיביליסי על בואנו. האוכל ושאר החפצים עזבנו עבורו עם גרישא).

השארנו אצלו ספר "סיפורי חסידים", וסדרת משניות קהתי מבוארות (וביום ב' השארנו גם שופר אחרי שלימדנו אותו לתקוע - ראה יום ב') עבור אפרים, ולגרישא השארנו טלית, "רעיונות לפרשת השבוע" באנגלית, מזוזות, רצועות, מצות שמורה, סדרת משניות קהתי מבוארות, "מיקרופילם" של כל ספר "יד

החזקה" לרמב"ם. (בעצם לקחנו המיקרופילם בחזרה, כי לדעתו אינו יודע באם יכול לסדר משהו עם זה. והציע לדבר עם ר' יעקב וו. - כדלקמן - עד"ז).

בחברת ר' יהודה (הגדול) הכהן ב. יצאנו בערך בשעה ארבע החוצה לחפש מונית בכדי לבקר את ר' געטשע בדירתו.

אין לתאר שמחתו והתרגשותו של ר' געטשע בהגיענו לביתו. מפני שלא עלה בידינו להיפגש אתו מקודם (למרות מאמצנו לבוא לביתו כנ"ל), התעצבן בחשבו (מצד סכסוכו עם י. ה.). שיכול להיות שהיו לנו הוראות מניו יארק שיש אנשים יותר חשובים ונכבדים ממנו, ואין צורך עוד להיפגש אתו.

כמובן שהבטחנו לו וחיזקנו אותו שלא כן המציאות. ואדרבא האמת היא שמחשיבים אותו, ובניו יארק נחשב הוא כזקן שבחבורה, ושכל אמונם בו. כמובן, שנחה דעתו.

דיברנו אתו בחשאי בחדר שני שלא בנוכחות ר' יהודה, (כהוראת "עזרת אחים") ע"ד התכסיס (שהוא עדיין בשלב התכנון) בפתיחת סדק חדש במסך הברזל ע"י העלסינקי וטאלין. דעתו בזה היתה לחיוב, באמרו שכדאי להשתמש בתיכנון זה ולנצל כל אפשרות כל זמן שאין הק.ג.ב. מודע לסדק.

ר' געטשע סיפר לנו ע"ד התערבותם של הק.ג.ב. בפעולותיו, שהזהירו אותו שיפסיק מלהשתמש בביתו כ"בית ועד לחכמים". כידוע הי' ביתו מקום הכנס להתוועדויות, ללימודים ולתפלה. ולאחרונה באו הק.ג.ב. והזהירו שיפסיק בפעולות אלו. גם הזהירו אותו שיפסיק מלהיות גבאי צדקה, כי אסף צדקות בגלוי בביהכ"נ במוסקבה. כמובן שממשיך הוא עדיין בזה, אבל לא בגלוי כמקודם. כתוצאה מאיומים אלו, הפסיק באופן זמני את השימוש בביתו כמקום כנס. וכנ"ל (ברישום יום ד', ט"ו אלול) התחילו אנ"ש להשתמש בביתו של ר' זאב ק. כ"בית ועד לאנ"ש".

דיברנו באופן כללי ע"ד המצב האיום ברוסיה, ואיך שהממשלה יעדה מחלקה מיוחדת

לרדיפות ונגישות בפרט בבעלי תשובה. סיפר לנו גם הוא ע"ד החיפושים ומעצרים שלאחרונה. גם ע"ד הבעיות שיש לו לר' קלמן מלך ת. בנסיעותיו ל"אוהל"ים. ושיש יסורים גדולים לכמה מבעלי התשובה (ובפרט לר' משה ג. - שנכתוב עליו לקמן) על שאין עבודה.

סיפר לנו שמשה (בנו הקטן של ר' קלמן מלך) ת. הצליח לע"ע שלא יצטרך להתיצב לצבא כברכתו הק' של כ"ק אדמו"ר שליט"א.

הסביר לנו שדבר הכי חשוב היום ליהודי רוסיה הוא לשמוע ד"ש חי מכ"ק אדמו"ר שליט"א. אמרנו לחיים כולנו יחד ואיחלנו לכ"ק אדמו"ר שליט"א בריאות ואריכות ימים ושיוליכנו במהרה ממש קוממיות לארצנו.

בהגיע זמן תפלת המנחה בשעה שש וחצי, עזבנו ביתו יחד עם ר' יהודה הגדול בהבטחה להתראות מחר אי"ה עוה"פ ולהתדבר בפרטיות יותר מהנעשה וכו'. לקחנו האוטובוס עד למעטרא, וחזרנו למלון.

באותו ערב בשעה שבע בשעה המיועדת, הגענו (מצויידים במזון וספרים) ע"י רכבת המעטרא (כיון שכבר הכרנו הדרך מאתמול) לביתו של ר' זאב ק..

בביתו התחילו להתאסף אנ"ש וגם כמה שאינם עדיין מאנ"ש בכדי להתוועד וללמוד. השלחן הי' ערוך במיני מעדנים (להשגתם) ומשקה, עם לחם בכדי שתהי' סעודת התוועדות.

אחרי תפלת ערבית במנין (שכמעט כולם - מלבד ב' - התפללו באבנטים בנוסח אריז"ל), נטלו ידם לסעודה. שרו ניגוני חב"ד, למדנו אותם כמה ניגונים שלא ידעו, ודיברנו ע"ד גודל זכותם שעומדים הם על קו החזית וש"במקום שיהודי רוסיה עומדים (במס"נ) אפילו יהודי כל העולם אין יכולים לעמוד שם" במדרגתם הנעלית, כו' וכו'.

הבאנו אתנו תקליטי התוועדות י"ב תמוז, ה'תשד"מ, וגם תקליטי הניגונים שבהם שומעים קולו הק' של כ"ק אדמו"ר שליט"א. היות והשיחות קודש הם באידיש, תרגמנו להם בלה"ק תוכן השיחות. וכמובן בלווית שירים ואמירת לחיים.

- מענין מאד הי' לראות שכשבאו ר' קלמן מלך ת. ובניו נחום ומשה, הביאו אתם שקית ובה לחם שנאפה בביתם. על לחם זה בירכו המוציא. וכ"ז כמובן מפני זהירותם בפת פלטר -

למדנו אתם שיעור יומי של הרמב"ם כהוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א. גם עודדנו אותם ע"ד נחיצות ענין לימוד הרמב"ם עפ"י המבואר בשיחותיו הק' של כ"ק אדמו"ר שליט"א. גם דיבר ר' שמואל (בהשתתפותם של כמה אברכים ובראשם ר' אורי ק.) בנושאים ובחקירות שונות בנגלה.

לאחרי לימוד הרמב"ם ופלפולא דאורייתא, וכשהשעה התחילה לאחר (שהרי כבר הי' אחרי חצות לילה), והיות וכבר היתה תפלת ערבית במנין, חלקתי לפני ברכת המזון רובלי כ"ק אדמו"ר שליט"א, (שכנ"ל קיבלתי מר' צבי ג.) לצדקה לכאוו"א מהמשתתפים. באופן כזה היתה תורה, עבודה וגמ"ח. ר' שמואל בירך בזימון על הכוס ברכת המזון.

בהתוועדות זו השתתפו בנוסף לכותב שורות אלו ור' שמואל, כאחד עשר איש: זאב ק. (בעל הבית), ברוך פ., משה ג., גרישא ק., מישא ח., אורי ק., בנימין ש., ארי' ס., משה ת., נחום ת., ר' קלמן מלך ת..

- ראוי לציין, שמאוחר בלילה באמצע ההתוועדות בניגונים ובשיחות, נשמע פתאום (בלי שצפו לעוד משתתפים) פעמון הדלת. כמובן שכל הנאספים נבהלו. והאמת ניתנה להאמר, שזאת היתה הפעם הראשונה בחיי שלבי הזדעזע בקרבי מצלול פעמון הדלת - דבר שא"א לדמיין בארצות הברית. אך נשמו לרווחה בראותם שזה הי' רק ר' קלמן מלך ובניו שהגיעה להם השמועה על ההתוועדות ורצו להשתתף -

לפני סיום ההתוועדות שוחחנו ע"ד ארגון התוועדות לש"ק הבע"ל, ח"י אלול, ונודע לנו שכמה וכמה מאנ"ש החליטו עוד כלפני כמה שבועות לנסוע למאלאחאווקע (הידועה להם כ"נחלת הר חב"ד"), אחוזה כפרית - דאטשע - כעשרים וחמש מייל מחוץ למוסקבה), מקום ביהכ"נ שנוסד ביוזמת כ"ק אדמו"ר

מוהריי"ץ, זצוקללה"ה, נבג"מ זי"ע, לש"ק ולהתוועד שם. ובמילא הוחלט הלילה שלא לו שאין ביכולתם לנסוע למאלאחאווקע (מפני סיבות משפחתיות או צדדיות), שנתאסף אי"ה במוצש"ק בביתו של ר' אורי ק. להתוועד.

(באותה שעה הי' להם הו"א לנסוע למאלאחאווקע גם לראש השנה, מפני המצב הנורא ובפרט אחרי האיומים על ר' געטשע - מקום תפלתם בשנים שעברו - דבר שלא נתגשם ברגע האחרון, כמו שהודענו לכ"ק אדמו"ר שליט"א תיכף בבואנו חזרה, כי מצאו בנין טוב ע"י הביהכ"נ במוסקבה, איפה שיכולים להתפלל במנין כשר ולהיות על יד הביהכ"נ).

חילקנו מיני אוכל לכל המשתתפים. גם השארנו עבור ר' אורי ק. ספרי "התמים", ואבות הדורות. ולר' זאב ק. - "רעיונות לפרשת השבוע" באנגלית, ספר הזכרונות ומחזור לר"ה ויוהכ"פ.

- ד"א כדאי לציין, שזאב ק. אמר לנו במוצש"ק איך שכבר קרא ה"זכרונות" שהנחנו אצלו, וגם לבניו ולאשתו מספר זה -

בינתיים (באמצע ההתוועדות) התחילה סערת גשם עזה, שבסופו של דבר היתה לטובתנו כדלקמן. ר' קלמן מלך ביקש מאתנו שיסיע אותנו למלון במכונית ה"דזשיפ" שלו. (כידוע יש לו מכונית-דזשיפ בכדי שיוכל לנסוע לאוהלי האדמו"רים ולשאר עניני הפצה. מכונית זו קנה ביוזמתו ובעזרתו הכספית של ר' געטשע). החלטנו לנסוע אתו בתנאי שיוריד אותנו ע"י תחנת רכבת המעטרא ככמה רחובות מהמלון.

בנסיעה זו שהיתה מפחידה, כי לא ראינו שום דבר לפני המכונית מפני סערת הגשם, שוחחנו ע"ד נסיעותיו לאוהלים. הוא אמר לנו שבדעתו לנסוע אי"ה ביום א' (י"ט אלול) לאוהל המגיד ממעזריטש לתקן הגדר. ובכלל שכל בית החיים שם צריך תיקונים רבים.

גם בדעתו לבקר כמה חולים (הידועים לו) ברוסיה הלבנה. וביקש ברכתו הק' של כ"ק אדמו"ר שליט"א עבור נסיעותיו. (בסופו של דבר לא נסע אז ביום א', מפני שנפל למשכב עם

חוס שקיבל בעת הש"ק, ח"י אלול. בהיותו כמאלאחאווקע).

ולבסוף, הוריד אותנו ממש לפני המלון, דבר שהוא סכנה גדולה לו. אבל ב"ה תודה לסערת הגשם והשעה המאוחרת בלילה, לא היו שום אנשים לפני המלון בעת ההיא כבכל עת ושעה בכל שעות היממה שרואים כסדר סוכני הק.ג.ב. העומדים סתם ומסתכלים בכל דבר.

הגענו למלון אחרי אחת בלילה.

יום ו', ערש"ק, י"ז אלול:

בבקר יצאנו מהמלון, כמדובר להיפגש עם אפרים (בנו של גרישא) ר. על יד תחנת רכבת המעטרא אצל ביתו, בכדי שנלמד אתו. לדאבוננו לא מצאנו אותו. אי היותו שם בזמן המיועד הדאיג אותנו, כי אתמול בלילה היו - הוא ואביו - צריכים להיות בביתו של ר' זאב ק., ולא באו, וגם עכשיו לא בא. אבל בכדי שלא לסכן אף אחד, ירדנו לאחר זמן מה לתחנת הרכבת ונסענו לביתו של ר' געטשע.

עכשיו כבר ידענו איך לנסוע בעצמנו. גם נודע לנו איך ללכת מתחנת רכבת המעטרא לדירתו של ר' געטשע. גם ידענו כבר את המספר לפתיחת המנעול למטה בביתו. והחלטנו ללכת אליו.

נסענו ברכבת עד לתחנת "פראנזענסקאיה". יצאנו החוצה, פנינו ימינה (במקום עמידתם של עגלות-יד) עד הפינה. הלכנו ימינה עד לפתיחת המעבר התחת. ירדנו ועלינו בצד השני ימינה, והלכנו ישר עד בסוף הבלוק (מקום חנות בדים). פנינו שמאלה שני בלוקים. שם (לפני שבאים לסוף הרחוב מול הרחוב הראשי) שמאלה נכנסים לסמטה קטנה, ותיכף כניסה שמאלה לחצר בתים. בצד השמאלי בדלת השלישית היא הכניסה לביתו של ר' געטשע. דוחפים מספרי 36-184 והדלת נפתחת. בשמאלה נכנסים למעלית, ועולים לקומה השביעית. יורדים חצי קומה - כי הוא גר באמצע, בין קומה ששית וקומה שביעית - בדירה מספר 144.

דיברנו אתו בגילוי לב ע"ד מצב ההווה, וע"ד סכום הששים אלף רובל שנשלח לו לאחרונה. אמר לנו שנתן סכום ארבעים אלף לגרישא ר. עבור פעולותיו בהפצה וכו'. נתן סכום אלפיים רובל לר' יהודה (הגדול) ב., וכו'. עפ"י הוראת "עזרת אחים" אמרנו לו שיתן אלף חמש מאות רובל לאחותו של ר' מיכאל שו"ב פ., וסכום אלף מאתיים לפנחס (פני) ק..

הוא סיפר לנו למשל איך שמשלם מפעם לפעם סכומים לפריידל, האשה המשגיחה על המקוה במוסקבה, שתעשה הכל נכון ועפ"י ההלכה כהוראותיו. וכמובן, שהיות ומקבלת ממנו הכספים, שומעת לו, ושמביאה לו מקודם כל השמועות וההזהרות שבאים לה ע"י נציגי הקהלה והממשלה. על שאלתנו (עפ"י בקשת "עזרת אחים"), ענה שיכולים להשתמש בעוד כספים, כי הראשונים כבר אוזלים.

השארנו אצלו הרדיו הגדול. דיברנו ע"ד החבילות שנשלחו לאחר שיצא חוק חדש על חבילות. הוא בעצמו לא שמע מאף אחד שקיבל כבר החבילות, (גם גרישא אמר לנו - כדלקמן - שאינו יודע מאף אחד שקיבל עדיין חבילה).

אבל, כדלקמן, אמר לנו אליעזר ק. בלענינגראד שקיבל חבילה (אחרי החוק) מאנגלי מחוג אחר, ושילם כמאה ותשעים רובל למכס, וכשמכרה הרוויח רק מאתיים עשרים וחמשה רובל. ולדעתו, אין כדאי עכשיו משלוח חבילות עד שתהי' הבהרה בזה הענין.

בכלל כשהיינו באותו ענין שוחחנו גם ע"ד פרטי החומר בחבילות שיכולים להרוויח יותר טוב במכירתם. הוא הסביר לנו, שהבגדים שבהם יש גם צמר בפנים הם עדיפים ורצויים יותר מאלו שאין להם הצמר בפנים.

אבל לדעת כולם, משתוקקים יותר למכשירי חשמל, כמו רדיו, מכשירי הקלטה או מצלמות, כי בהם יש יותר אחוז רוח מבגדים, ובפרט עכשיו עם האי-ודאות בסכומי מכס עבור החבילות.

ר' געטשע הציע דרך אגב ששליחים הבאים יביאו גם טליתות קטנים של כותנה, ולא רק

של צמר. כי - הסביר לנו - לאלו שעומדים על סף התשובה נוח יותר להתחיל בטליתם קטנים מכותנה ולא מצמר.

באמצע שיחתנו, הגיע האברך אורי ק., שפגשנו אותו כבר אתמול בלילה בביתו של ר' זאב ק. בעת ההתוועדות - לקנות חלה (שנאפתה - כמו בכל שבוע - ע"י עזרא האופה). נתנו לו המצלמה עם כל האבזרים. לדעתו, יכולים לקבל עבורה סך אלפיים וחמש מאות רובל. הוא הבטיח שיחלק הכספים עם כמה אברכים (כמו ר' משה ג. וכדומה) שהם נצרכים.

לדעתו, בעיני האוכל שמביאים, יש נחיצות יותר בחלב וגבינה, מבשר וכו'. כי הסביר שבשר (לכה"פ בשר עוף) יכולים לקבל מפעם לפעם, אבל חלב וגבינה א"א לקבל בשום אופן (ובפרט גבינה - אפילו לאלו שאינם נזהרים כ"כ בחלב ישראל, כי אין גבינה כשרה בנמצא בכל רוסיה).

בכל הזדמנות אמרנו לכולם שאחת ממטרותנו היא שאנ"ש ילמדו דא"ח וגם נגלה בעיון ושידעו איך ללמוד בטוב טעם. ולכן רוצה ר' שמואל להקדיש הרבה מזמנו ללימוד עם אנ"ש. גישה זו שימחה אותם ביותר.

כשהשעה כבר התחילה לאחר (כי ר' געטשע הי' צריך עוד לנסוע - כנ"ל - למאלאחאווקע לשבת), נפרדנו מעמנו בברכת שבתא טבא ולהתראות אי"ה אחרי השבת.

היות ולא הי' לנו על מה לקדש בשבת קודש מטעמים מובנים, לקחנו כמה מצות מר' געטשע (מאלו שנאפה כשר לפסח במאפיית מוסקבה תחת השגחת ראביי א. ש. - שלדעת ר' געטשע אינם "חמץ שעבר עליהם הפסח", כי הוא בעצמו הי' במאפי' לראות שלא יהי' לכל הפחות שום חמץ שם בעת האפי') ללחם משנה לשבת.

בעצם חשבנו מתחלה אפשר לקנות מהחלה ללחם משנה, כי חשובה היא יותר ללחם משנה מהמצה. אבל עפ"י עצתו של ר' געטשע לא לקחנו החלה, כי אמר לנו שאינו מציע לנו לאכל החלות, כי אינם מהמשובחים, ושהוא

קונה אותם רק בכדי להחזיק יד לפרנסתו של ר' עזרא וכו'.

חזרנו דרך רכבת המטערא לתחנת "מארקסא פראספעקט" (ד' תחנות כנ"ל) למלון להכנות לשבת. בדרך, עצרנו באיזו שורה - אטשערע - (שעמדנו בה כשלוש רבעי שעה) לקנות ענבים (שסו"ס זרקנו רובם מפני שהיו מקולקלים) לשבת.

שבת קודש, ח"י אלול:

התפללנו קבלת שבת במלון, עשינו קידוש על המצות, ולמדנו את השיעור היומי ברמב"ם (כבכל לילה אחרי שחזרנו למלון).

כל היום היינו במלון, (בגלל מבנה העיר שאנ"ש גרים רחוק מהמלון, וגם שכמה מהם נסעו למאלאחאווקע לשבת), ולא הלכנו לביהכ"נ, מפני שהחלטנו מקודם שלא נבקר בבתי הכנסיות בעיר עד יום האחרון שנהי' באותו עיר, כמובן מפני ה"עינים" שרואות מי הם הבאים לבית הכנסת, ולא רצינו לגרום שיעקבו אחרנו בעינים המעוררות חשד.

תיכף עם צאת הכוכבים התפללנו תפלת ערבית, וגדשנו את תיקי היד שלנו (כבכל פעם שעזבנו המלון) עם חומר ויצאנו לתחנת רכבת המעטרא להיפגש עם זאב ק., בכדי לנסוע אתו לביתו של ר' אורי ק. להתוועד עם אלו שלא הי' ביכולתם לנסוע למאלאחאווקע לשבת מפני סיבות אישיות או משפחתיות. תפסנו מונית ונסענו זמן מה לשכונה נדחת ביותר, בה גר ר' אורי בקומה השמינית.

בביתו של אורי התאספו תיכף אחר השבת כמה אברכים להתוועדות ח"י אלול. עשינו הבדלה, שרנו ניגונים חסידיים. דיברנו ע"ד נחיצות לימוד התורה, נגלה ודא"ח בכל יום בכלל, ושיעור בלימוד הרמב"ם (עפ"י הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א) במיוחד.

הדגשנו הנחיצות שאלו שיש להם כבר ידיעות בלימוד יותר מאחרים, שיתנו שיעורים לאלו שאינם יודעים כ"כ טוב. דיברנו באריכות גם ע"ד המשמעות והחשיבות של ח"י אלול.

היות והיו שם כמה אברכים שלא פגשנו עדיין, שוחחנו אתם בפרטיות עם כל אחד בכדי להכיר את בעיותיהם,

המשתתפים: אורי ק. (בעל הבית), אלי פ., יעקב וו., ארי ק., משה ג., בנו (בגיל חמש עשרה) שמואל, זאב ק..

בעת ההתוועדות שלחו הנאספים בקבוק יי"ש לכ"ק אדמו"ר שליט"א, בברכה להצלחת פעולותיו הק' של כ"ק אדמו"ר שליט"א, ובבקשת ברכה שיוציאם מן המיצר אל המרחב במהרה ממש.

גם שלחו הנאספים פ"נ כללי לראש השנה. לקחתי רשימה מפורטת מאנ"ש ומעוד בעלי תשובה, שמותם וכתובותם, (שנתתי תיכף בחזרי בעת התוועדות כ"ק אדמו"ר שליט"א דער"ה לר' משה לעווערטאו) ע"מ שיהי בתיקה של "עזרת אחים".

בהתוועדות זו שאלו אותנו כמה שאלות הלכותיות:

א) היות והולכים לעבודה לפני עמוד השחר, ובפרט בחדשי החורף, אין ביכולתם לא להניח תפלין, ולא להתפלל לאור היום. כמובן שאין להם (כמו בארצות הברית) שעת ארוחת הצהרים איפה שיכולים לצאת למקום מוצנע - מבלי שיהיו "עיניים ראות" - ולהתפלל אז בתפלין. ובחדשי החורף בפרט חוזרים הביתה כבר אחרי צאת הכוכבים. ושואלים מה לעשות.

הצעתנו היתה (ולאחר חזירתנו ראיתי ג"כ ככה בתשובותיו של הרב הגאון ר' משה פיינשטיין שליט"א בספרו אגרות משה או"ח ח"א ס"י, עוד בהיותו ברוסיה) שיכולים הם להניח תפלין (ואפילו בברכה) לפני עמוד השחר, ושיקראו ק"ש.

וע"ד תפלת שחרית היתה הצעתי, שבעת הפסקה בעבודה, שילכו לתא טלפון, שיראה כאלו מצלצלים בטלפון, ושיתפללו אז (בלי תפלין) במשך שעות אור היום.

ב) ארי ק. ביקש הוראה בנוגע לגזירת תעניות לטובת האסירים, ובזה נחלקת השאלה לב'; א) באם בכלל לגזור תעניות, ובאם לא - ב)

באם שאר יהודי רוסיה גוזרים - אם להשתתף. ובאם לא - באם עכ"פ לתת להם הרושם מפני דרכי שלום שמשתתפים הם בתעניות למרות שבאמת אינם מתענים.

ג) אלי פ. ביקש ברכתו הק' של כ"ק אדמו"ר שליט"א עבור לאה בת חי' לרפואה שלימה.

ד) ארי ק. ביקש ברכה עבור אמו העניע בת צבי' לרפוי"ש.

ה) משה ג. ביקש ברכתו הק' של כ"ק אדמו"ר שליט"א עבור בתו מרים בת חי' שרה (בגיל חמש) לרפוי"ש. יש לה מחלת כליות רצינית (כדלקמן), יודעים מזה כבר שנה. היתה בבית רופאים, וצריכה עזרת השי"ת לרפוי"ש.

ו) בקשו לברר כשרות ה"רענעט" (מיץ קבה) בגבינת "וויאלא" (Viola), מתוצרת חברת "וואליא" (Valio).

חלקנו דברי מאכל ועוד לנאספים. לאורי ק. נתנו משניות קהתי מבוארות, מצה שמורה וחלב.

קיבלנו כבר ד"ש מההתוועדות במאלאחאווקע בה השתתפו כשני מנינים אנ"ש. התפללו יחד. התוועדו יחד, וגם הם שלחו בקבוק יי"ש לכ"ק אדמו"ר שליט"א בברכה להצלחה רבה ומופלגת, ובבקשת ברכתו הק' לכתובה וחתימה טובה, לשנה טובה ומתוקה, ושיוציאם השי"ת משעבוד לגאולה תיכף.

חזרנו למלון במונית בלווית זאב ק. אחרי שתים בלילה.

יום א', י"ט אלול:

תיכף בבקר נסעתי לביתו של ר' גרישא ר., כפי המיועד, בעת שר' שמואל שיחי' הבר נסע (גם כפי המדובר) לביתו של ר' קלמן מלך ת., ללמוד עם בניו, משה ונחום.

בנוסף לשיעור הלימודים שוחח אתם ר' שמואל בענינים שונים, כגון בדיקת תפלין בחודש אלול, נוסח הפסוקים הידועים בסוף שמונה עשרה, וכדומה. ר' שמואל השאיר אצלם ספר סליחות ושאר ספרים וכו'.

גם ספרו לר' שמואל, שר' פ. פ. מקבל סידורים נוסח אריז"ל משלוחנו, ומחלפם עם אנ"ש

עבור עניינים אחרים, או מוכרם, ז.א, שאינו מחשיב הענין כלל וכלל.

אני פגשתי את ר' גרישא ר. בתחנת רכבת המעטרא, החלטנו שלא לעלות לדירתו, רק לשוחח ברחוב. וכך הלכנו ברחוב כמטיילים ודיברנו בערך שעה וחצי לפני שעלינו לדירתו.

סיפר לי, בין שאר הדברים, שמסיבת העתונאים לטובת האסירים שנועדה ליום ה' לא נתגשמה, כי העתונאים לא הופיעו. וכשהוא לעצמו חשב, שכל זה הוא בהשגחה פרטית, שיכול להיות טוב יותר שלא היתה, כי אפשר שדעת כ"ק אדמו"ר שליט"א הוא נגד תכניות מחאה כאלו. וביקש לשאול חו"ד כ"ק אדמו"ר שליט"א בזה הענין להבא. כי משפחות האסירים תובעות פעולות ממשיות כאלו, או פגישות עם נציגי הממשלה וכדומה לטובת בעליהם ואביהם וכו'.

לאור המצב המדוכא שאין מחנכים יודעי ספר בכל מדינת רוסיה, מלבד כב' זקנים שלומדים עתה עם הצעירים, וכבר אין להם כח, ומצד סדר החיים ד"דור הולך" וכו', מציע הוא לבחור בשלשה או ארבעה אברכים בעלי כשרון ולחנכם להיות רבנים, שו"בים, מוהלים, מורים ומחנכים, ושהם יהיו בעתיד מורי ההוראה, המשפיעים ורוח החיים ליהודי רוסיה.

הוא הציע אפילו שמות של כמה (כמו דוד ק., משה ג., משה ת., ואפשר גם אורי ק., ובמשך הזמן גם בנו אפרים), שלדעתו יצטיינו בשטחים אלו.

תכניתו היא, שיבוא זוג לשבועים, אחד במיוחד ללימוד בלבד (כשש או שמונה שעות ליום) עם אלו התלמידים בעלי הכשרון, ולהתחיל בתכנית לימודים לכל הלימודים, בעת שהשני יעסוק בשליחות הרגילה, כמו חלוקת תשמישי קדושה, הרצאות, התוועדויות, וכו' עם שאר האברכים והמשפחות.

וכל זוג שליחים שיבואו אחריהם ימשיכו הלימודים ממקום שעזבו קודמיהם. וחוזר חלילה. כמובן שלימודים אלו יהיו עם מבחנים ובלימודים מרוכזים. בתכנית כזו - לדבריו -

יתחנכו במשך כמה שנים דור צעיר ותנועת בעלי תשובה ישרים יבורך, ולהחיות עצמות היבשות לקיים לימוד התורה מאחורי מסך הברזל.

במבוכת המצב ושאלות הלכותיות בענייני גיטין וגירויות וכדומה, וגם השאלות בעניינים יומיים ההולכות ומתרבות, ואין אף אחד על אתר לפשר אותם, נראה שתכניתו של ר' גרישא בצדק עומדת, וראוי תיכף לתת תשומת לב רצינית.

לדעתי וכפי ראות עיני איפה שמשה ג. קיבל הודעה וקבלה מהרב מ. ה. מב., מפני נחיצות ענין השחיטה והעדר רב או שו"ב מאנ"ש שיסמך אותו, צריכים עוד יותר לדון איך להוציא תכנית כזו מן הכח אל הפועל ובהקדם האפשרי, בכדי שלא יקדימו אלה מחוגים אחרים לשלוח רבנים ושו"בים להסמך משלהם, ונמצא שאנ"ש יצטרכו לרעות בשדות אחרים לשאלות הלכותיות וגם לקבל סמיכה (כנ"ל) מהם.

ע"כ לדעתנו תכנית הנ"ל לשלוח שוחט ובודק מומחה, מוהל מומחה (גם לגדולים), וכן רב מורה הוראה מומחה, להורות, ללמוד ובמשך הזמן לתת קבלה וסמיכה, וכן לשלוח כאלו ששייכים ללמוד גפ"ת בעיון כדי ללמוד עם אברכי אנ"ש ובמיוחד עם הצעירים, ראוי ונכון הוא, ויפה שעה אחת קודם, וד"ל.

גם דיברנו ע"ד צורך הכספים שנשלחו לאחרונה. גרישא אמר איך שהוא מחלק כספים להרבה מאנ"ש. אבל יש כאלו, הסביר לי, שאינם רוצים לקבל, אבל למרות כל זה יש צורך להמשיך במשלוח הכספים בכדי לתמוך בחברה ולבסס הפעולות.

בכלל סיפר לי ר' גרישא איך שמפעם לפעם רואים מופתים גלויים מכ"ק אדמו"ר שליט"א, והרושם האדיר שזה מותיר על יהודי רוסיה. ובמילא, הסביר לי, שלשמוע דבר מה מכ"ק אדמו"ר שליט"א, או לקבל ברכתו הק' לאיזה ענין שהוא, הרי הוא דבר גדול וחשוב מאחורי מסך הברזל.

סיפר לי ע"ד כתבה שהופיע על אלכסנדר כ. שנה"י לאחרונה לבעל תשובה. ובעתון השמיצו

אותו איך שהוא שודד, ומורד במלכות, כו' וכו'. ובסוף הכתבה - סיפר לנו - הוסיפו, ששורש כל בעיות אלו בברית המועצות הוא רבי שניאורסאהן בניו יארק.

גרישא הציע בכלל להבא, שאם שולחים זוג (איש ואשתו) כשליחים, שגם האשה תהי' אינטלקטואלי. כי, הסביר, שברוסיה יש הרבה נשים שהן אינטלקטואליות, ובעת שבאה מישהי להרצות לפנייהן ואינה באותה רמה שנשי רוסיה הן, אז זה גורם למעצורים ואכזבות.

גרישא ביקש מילון "דזשעסטראו", מילון ראשי תיבות, ספרי היטורי' באיזו לשון שתהי'. גם ביקש ספר רפואי בנושא "אקיפונקטשר לאור ההלכה".

גם שפך את לבו שהוא מדוכא מאד ממצבו. כידוע לא התעסק במקצועו - פארא-פסיכולוגי - במשך עשר השנים האחרונות, היות והוא סירוב'ניק, (הגם שהוא חבר באקדמית מדענים בארצות הברית). ובמשך זמן זה נתחדש הרבה במקצועו, ושידיעותיו עכשיו מיושנות, ובמילא באם אפילו יעלה בידו לקבל עבודתו בחזרה, לא יהי' לשום תועלת. ועפ"י ציווי כ"ק אדמו"ר שליט"א משך ידו מהתעסקות בצירופי אותיות וכו', ובמילא אין בידו שום מקצוע. ובאם יעלה לו בעזהשי"ת לצאת מן המיצר למרחב, דואג הוא שלא יהי' לו ממה לפרנס משפחתו. וזה מטרידו מאד.

דאגתו הולכת וגוברת מחשש שבנו אפרים (בן החמש עשרה) לא יצטרך להתגייס לצבא, ולא לאוניברסיטה. ומבקש ברכתו הק' של כ"ק אדמו"ר שליט"א בזה הענין.

מה שכואב לו עד למאד הוא, שאיך יכול להיות משפיע לאחרים בעניני יהדות, תורה ומצות, בעת שהוא בעצמו אינו יודע ללמוד. ואין לו שום סיכויים שיבוא יום שידע, כי כלפני הרבה שנים נפל, וקיבל מכה בראשו, ומאז יש לו בעיות בזכרון שלו, ואפילו כשלומד, שוכח.

כמובן שהשתדלתי לרומם את רוחו, בפתגם הידוע "אז מען טראכט גוט וועט זיין גוט" (כשחושבים בחיוב יהי' טוב), והעיקר שהצלחה לכל דבר באה רק ע"י שמחה. גם

צריך לשמוח בזה שהקב"ה בירך אותו בחושים נעלים וטובים להשפיע ולשכנע יהודים לחזור בתשובה, וחוש מיוחד בארגון הפצת היהדות והמעיינות בכל רחבי ברית המועצות, ובהצלחה רבה ומופלגת.

במשך השעה וחצי שדיברנו, צעדנו הלך וחזור ברחוב שקועים בדיבור סוחבים את תיק-היד שלי מלא חומר, להשאיר בביתו, מבלי להרגיש כובד התיק.

כשעלינו לדירתו היו שם כשתים עשרה נשים שהתקבצו להגיד תהלים ולהתפלל בהדלקת נרות לטובתם של האסירים. ביניהם היו אשתו של יולי (יואל) ע., אמו ואשתו של מישא א., אשתו של ר' פ. פ., ליאורה (המדברת אנגלית ועברית, וגם לומדת ומבינה הרבה דא"ח, והיא מתרגמת הרבה חומר מלה"ק לרוסית).

אחרי אמירת תהלים הרצאתי בפניהם בעניני חודש אלול, מלך בשדה והכנות לימים נוראים, כ"ה אלול - יום בריאת העולם, מטרת בריאת האדם עלי אדמות, הוראה בחיים לכאוו"א, וחשבון הנפש, ושאלן הקב"ה בא בטרונאי עם בריותיו, ובמילא גדולה זכותם שעומדות הן על קו החזית ושהן תהינה הראשונות בשורה לקבל פני משיח צדקנו בב"א, ושישיגו הרבה יותר ע"י שמחה, ושבזכות זה יצאו האסירים מן הכלא.

אשתו של יולי ע. סיפרה כל פרטי המאסר (כנ"ל), ושאלה"כ באו לעשות כו"כ חיפושים בבית, ושלקחו מן הבית כל תעודותיו (כולל גם תעודת הלידה שלו, תעודת אזרחותו - דבר שמפחידה עד למאד, כי עכשיו יכולים הם לעשות אתו מה שרוצים, מבלי להתחשב באף דבר, כי אין שום הוכחה על היותו), ושעזבה הבית מפני הפחד של חיפושים אחרים.

והעיקר - המשיכה בשפיכת לבה - שאינה יודעת איפה הוא נמצא, מה נעשה אתו, ומצב בריאותו (היות והי' חלוש בעת המאסר). כל פעם ששואלת עליו, אומרים לה, שהיות שלוקחים ממנה חבילות עבורו, זהו סימן שהוא בחיים. היא נתנה לי תמונתו, וביקשה

ברכתו הק' של כ"ק אדמו"ר שליט"א עבורו, יואל בן חנה.

גם אמו ואשתו של מישא א. דיברו בנפילת רוח ובדמעות, שאינן יודעות מה יהי' אתו, כי גם הן לא יודעות מצבו זה כחדשיים. בקשו לדבר עם נציגי קונגרס וסנטורים שיתערבו לטובתם בממשל הרוסי.

דיברו ורצו לשמוע דעת כ"ק אדמו"ר שליט"א איך להתנהג בזה הענין, אם לעשות רעש בדפיקה על דלתות כל משרדי הממשל, לכתוב מכתבים חריפים, לארגן הפגנות, ומסיבות עתונאים וכדומה, או להתנהג בשקט (מאחורי הפרגוד), אבל בזה מתיראים שלא יבוא לשום תוצאות כלל וכלל.

כמובן שתשובתי היתה ששיטת כ"ק אדמו"ר שליט"א מאז ומקדם היא לעשות כל מה שיכולים ל"עזרת אחים", אבל באופן חוקי ובצורה כזו שלא נרגיז את הממשל. כמובן שכולן התרגשו מאד, ונשמעו ביניהן הערות שזה קל בשבילי לדבר כך, כי הנני גר במדינה חפשית, אבל הן גרות פה, ואינן יודעות מה יולד כל רגע, ואם ישתקו לרגע אחד אפשר שיהי' כבר מאוחר מלעשות משהו לטובתם, כי יש רגש של יאוש אצלן, כי לדעתן עומדות הן לבד במאבקן.

גם לזה חיזקתי אותן באמרי שכל יהודי העולם עומדים אתם במאבקם, ושכ"ק אדמו"ר שליט"א חושב עליהם ומזיל הרבה דמעות עבורם, ומתפלל לטובתם, ושכמעט בכל התוועדות מזכיר כ"ק אדמו"ר שליט"א יהודי רוסיה ומברכם שיצאו מן המיצר אל המרחב. ושבעת כזאת אין זמן להגיב ברגשנות, רק צריך להיות "מוח שליט על הלב". כי רק באופן כזה יפעלו יותר לטובת הענין בכלל, ולטובתם של האסירים בפרט. כנראה שהרגעתי אותן (עכ"פ לאותו רגע) קצת בהבטחה שנבקש הוראתו, חו"ד וברכתו הק' של כ"ק אדמו"ר שליט"א לזה הענין בפרט.

גם בקשו להודיע לכ"ק אדמו"ר שליט"א שאורי בן דורה נאסר, ומבקשים ברכתו הק' לשחרורו.

פגשתי - אז בביתו של גרישא - אברך צעיר בעל תשובה דוד ק. (בן כ"ו שנה). יש לו אח ואם (שאינם דתיים עדיין). לאחרונה נתמנה כשומר ביהכ"נ מארינא ראסטשא (ביהכ"נ השני והקטן במוסקבה) במקום משה ג..

גרישא רצה שאראין את דוד ק. לאשר כשרונותיו שיהי' אחד מהתלמידים המצויינים שיוכנסו בשיעורים המיוחדים לאלו שרוצים לחנכם לרבנות כנ"ל. דיברתי אתו כחצי שעה בהרבה נושאים, וכנראה שהוא אברך מוכשר.

היום לאחר כמה שעות יסע ברכבת לאוהל אדה"ז בהאדיץ, ולאוהל ר' לוי יצחק מברדיצ'ב.

העזתי ביוזמתי ולקחתי על דעת עצמי וכתבתי פדיונות לאוהל אדה"ז עבור כ"ק אדמו"ר שליט"א והרבנית שתליט"א. גם כתבתי פדיון עבורי ומשפחתי שיחיו, גם גרישא ביקש שאכתוב פדיון עבורו ומשפחתו. ופדיון מיוחד ביקש שאכתוב עבור כל האסירים.

בתוך העניינים ביקש גרישא שאכתוב בשבילו גם פ"נ לכ"ק אדמו"ר שליט"א עבור בנו המבוגר, מיכאל בן נאטאשע, שהנו עכשיו בגיל צבא, שיפטר, וגם ברכתו הק' של כ"ק אדמו"ר שליט"א שיערה עליו רוח תשובה אמיתי, כי לדאבונו אינו עדיין כדבעי.

גם ביקש ברכה עבור כלתו (אשת מיכאל) ברניקא בת דבורה שהיא בהריון עם ילדם השני, ויש סכנה בעת לידתה עבור הולד, כי סוג דמם של ההורים אינו מתאים. כבר היתה להם בעיה כזו בעת לידת בנם הראשון. גם ביקש ברכה עבור נכדו (בנם של מיכאל וברניקא), יוחנן ארי' בן ברניקא.

בינתיים (אחר שכבר נגמרה אסיפת הנשים לטובת האסירים), הגיע ר' שמואל שיחי' הבר עם נחום (בנו הקטן של ר' קלמן מלך) ת., מלימודיו אתו בביתם. ר' שמואל סיפר שפגש את נחום בתחנת הרכבת ונסע אתו באוטובוס לביתם. התחיל ללמוד חומש עם פירש"י בעיון לפי"ע, עם נחום, כי משה (אחיו הגדול) נאלץ הי' ללכת לעבודה. לבסוף - סיפר ר' שמואל - שמשה הצליח להתחמק מן העבודה ובא להשתתף באמצע הלימודים.

ר' שמואל המשיך לספר שהשתדל לתת למשה ונחום דוגמא מדרך לימודו של כ"ק אדמו"ר שליט"א בפירוש רש"י. גם למד אתם המאמר דשבת מברכים החודש אלול משנה זו. הם למדו עד שעה 3:30.

בכלל הם בחורי חמד - ממשיך ר' שמואל בסיפורו - מבינים יפה ענין בלימודים. לכן חשוב ונחוץ במאד ששליחים הבאים אי"ה ילמדו אתם גפ"ת ודא"ח בעיון, (גם הם בעצמם ביקשו מאד ששליחים הבאים ילמדו אתם), כי אין בכל אותה המדינה ממי ללמוד. וכנ"ל, נחוץ עד למאוד שהשליחים יקדישו מזמנם ללימודים נגלה ודא"ח עם כל האברכים (ובפרט הצעירים בעלי כשרון).

שוחחנו שוב עם גרישא על נחיצות סידור יותר ויותר שיעורים. לדעתו יש צורך גדול בשיעורים לאקדמאים, כי מכיר הרבה כאלו המתגעגים לשיעורים, אבל לדאבונו - מספר לנו - לא מצא עדיין שום מרצה טוב העומד ברמתם ומתאים, שיוכל להשפיע טוב עליהם.

שוב ביקש לטכס עצת כ"ק אדמו"ר שליט"א איך להתנהג להבא בנוגע לאסירים, באם לעשות איזה פעולות בנוסף לאמירת תהלים וללמוד תורה לזכותם וכו'.

גרישא סיפר לנו סיפור מענין. כנ"ל גר הוא בבנין מצותת ע"י הק.ג.ב. ברמקול, ויודע הוא ששכינו הוא סוכן הק.ג.ב.. אירע פעם - סיפר לנו גרישא - שאבד מפתח דירתו. דפק בדלת שכינו (הסוכן) ואמר לו שהיות שאבד מפתח ביתו, מבקש הוא ממנו שיפתח הדלת. ולפלא (או יותר מדויק - ללא פלא) הוציא המפתח מכיסו ופתח הדלת.

גרישא שלח ד"ש לבן דודו ר' משה ירוסלאווסקי שיחי'. בחזרי לנו יארק, פגשתי ר' משה בדרך הלכי הביתה אחרי התוועדות ער"ה, ונתתי לו הד"ש. אמר, שמצטער מאד על שלא ידע מתחלה שנוסעים אנו, כי אילו הי' יודע מקודם, הי' שולח משהו בשביל גרישא.

בשעה שש בערך עזבנו דירתו של גרישא, ונסענו בחזרה למלון להצטייד ולמלא את תיקי היד שלנו מחדש. כפי המדובר (בעת ההתוועדות

בביתו של ר' אורי ק.). נסענו לדירתו של ר' יעקב וו., (שבעצם היא דירתו של אביו, רק שהוא ומשפחתו גרים שם לע"ע ג"כ). ובערך בשעה שמונה פגשנו אותו בתחנת רכבת המערטרא (בקו הכחול עד הסוף) שעל יד ביתו. עלינו אותו (מעבר לרחוב במבני הבתים) בקומה שישית לדירתו.

חיל ורעדה אחזתנו בפתיחת הדלת לדירתו ובכניסתנו, בעת שראינו דירה בת חדר וחצי צר מאד. בחצי החדר גר אביו של ר' יעקב (שלא הי' בבית באותה שעה). ובחדר השני גר הוא עם אשתו שרה (גיורת, המבינה רק רוסית, ואף מלה בעברית), ושלושת ילדיו. כמעט ואין כל רהיטים, ומה שכן יש, דלים עד למאד. בידיו בנה בעצמו מעץ מיטת-קיר בת ב' קומות עבור נחמה דינה (בת ארבע), ואלי' (בן שש), ועריסה עבור שושנה (בת ב'). נתנו מיני ממתקים עבור הילדים, ודברי מאכל (גבינה, בשר ועוד) עבורם. השארנו אצלם גם כוס לקידוש, כלי לנטילת ידים, ופרשיות למזוזות (שהשארנו עפ"י הצעת גרישא לכבוד העברתם לדירה חדשה - כדלקמן). שמחו עד למאד, ובפרט מהמזוזות.

גם השארנו (עפ"י הצעת גרישא) המיקרופילם של כל ספר "יד החזקה" לרמב"ם, שבקשריו אפשר יוכל (כנ"ל) לצלמה ולהגדילה למדה הנכונה.

חכינו עד שהשכיב הילדים. מה מאד נעים הי' לראות איך שאליו' (בן השש) הקריא פרשה ראשונה של ק"ש עם נחמה דינה (בת הארבע). לאחר שנשקם לילה טוב, העיר ר' שמואל (שבמקצועו הוא בעצם מחנך בהצטינות ותפס את זה מיד) שמצד החינוך טוב להרגיל הילדים לפני השינה שינשקו המזוזות. ר' יעקב שמח מאד להערה זו.

משם הסיע אותנו ר' יעקב במכוניתו (נסיעה כבת עשר דקות) לביתו של ידידו ר' משה ג.. בדרך שוחחנו ע"ד דחקות דירתו. ואמר לנו שכבר אישרו לו דירה אחרת, בשכונה יותר קרובה לידידיו משפחת ג., ובעוד חדשיים יעתיקו לאותה הדירה בת ב' חדרים. הסביר לנו שבכלל במוסקבה יש בעיה גדולה ברכישת דירות, ופעמים מחכים כג' שנים או יותר,

אפילו בעת הצורך, עד שמקבלים אישור לדירה אחרת.

גם שוחחנו ע"ד חפצי-הלבשה הנחוצים מאד לבעלי משפחה כמוהו. לדעתו נחוץ יותר לשלוח בחבילות (מתי שיתחילו עוה"פ במשלוח חבילות לאחר הבהרת עמדת הממשלה בשילום המכס) או שיביאו השליחים בעתיד, מלבושי ילדים, ובמיוחד נעליים. כי - הסביר - אף שאין המחיר בשביל חפצי-הלבשה הנ"ל בברית המועצות ביוקר כ"כ, אינם בנמצא, ובמילא אין ביכולתם להשיגם.

בבואנו לדירתו של ר' משה ג., (או יותר הגון לומר לדירתו של אביו), מצאנו בלע"ה אשתו חי' שרה במטבח, וארבע ילדיו, נחמה בת שש, לאה מרים בת חמש, מנחם מענדל מרדכי בן שנתים, ושמואל (כנ"ל בביתו של ר' אורי ק. במוצ"ק) בן חמש עשרה (מנשואים הראשונים), משחקים.

דירה זו היא בת ב' חדרים, גם פה (כמו בדירתו של ר' יעקב וו.) שייכת הדירה לאביו שקנה אותה ב"קואופרוטיב". ז.א. שאינו שוכר את הדירה בחמש עשרה עד כעשרים וחמש רובל לחודש, רק שקנה אותה (בשותפות עם שאר השכנים בבנין) ומשלם כשבעים וחמש עד כמאה וחמשים לחודש (בה נכללת תחזוקתו של הבנין). שיטתה של הממשלה ופירושה של "קניית" הבית היא, שהדירה היא של הקונה לעולם, אבל למרות כל זה אין ברשות הבעלים למוכרה סתם למי שהוא רוצה, רק יכול לתת הדירה בירושה למשפחתו.

מרת (חי' שרה) ג. סיפרה לנו, וגם הראתה לנו תמונות יפות מהגן שייסדו כלפני שנתיים, והי' להם כארבעים או יותר ילדים. היא היתה הגננת. לאחר כמה חדשים התפצל הגן לשניים. קבוצה של אנשים שלדעתם היתה שיטת הלימודים ותכניתה דתית מדי. והשני, אנשי חב"ד ואוהדי, שלדעתם התנהל הגן ברוח ישראל סבא. לאחר שלקחו הקבוצה הראשונה את ילדיהם וייסדו גן שני, שנתבטל כמעט תיכף, נשארו רק ילדי אנ"ש ואוהדי.

כלפני שנה - סיפרה לנו - באו אנשי הק.ג.ב. ואיימו עלי' שתסגור את הגן, באם אינה מחפשת בעיות מהם. כמובן שנסגר הגן, לפני כשנה. אבל מצפים אנ"ש במיוחד לחדשי הקיץ, כי אז יכולים כמה וכמה ממשפחות אנ"ש לשכור נווה-קייץ (דאטשע) ביחד, ולארגן איזה תכנית חינוך עבור הילדים, מבלי שיהיו בפקוחם הערנית של סוכני הק.ג.ב.

- דרך אגב כדאי להדגיש, שגרישא ר. מתרעם עליהם. כי לדעתו לא אסרו הק.ג.ב. ניהול הגן, ושלדעתו היו יכולים להמשיך בפעולתם. הוא אמר לנו שמיד אחרי סגירת הגן, נפתח אחר כתחליף -

ראינו בודאות שר' משה הוא במרה שחורה על מצבו שאין לו עבודה כלל. ולאחרונה לוקח ממנו המינוי שלו כשומר בית הכנסת (הקטן) מארינא ראסטשא (שכנ"ל ניתנה לדוד ק.), וכשעובר זמן ואין עבודה ברוסיה - הסבירו לנו - אז כמעט ואי אפשר למצוא עבודה לעולם. כי כל מנהלי העבודות בודקים מסמכי-העבודה שלכאז"ל בכל פעם שמבקשים עבודה, ומתי שרואים שעבר זמן רב בלי עבודה, זה מצביע שאינו בר סמכא ואינו ראוי לעבודה, ואינם נותנים לו עבודה. וכבר זמן רב שלא היתה לו עבודה (רשמית, כי שמירת בית הכנסת אינו נחשב לעבודה רשמית), ובמילא מודאג הוא על עתידו.

גם נדכאה רוחו על שהיתה לו שנה מאד קשה, כי (כמוזכר לעיל) חלתה בתו הקטנה לאה מרים (בת חמש) בשנה שעברה במחלה קשה בכליות, והיתה בבית הרופאים. ואין הרופאים יכולים למצוא את שורש המחלה בכדי לספק תרופה מתאימה.

כמובן שהשתדלנו להצית ניצוץ של שמחה, בהסברה ש"שמחה פורץ גדר" וכו', וששמחה יביא לו ברכותיו של הקב"ה. ביקש ברכתו הק' של כ"ק אדמו"ר שליט"א עבורו, משה בן אסתר, להצלחה בכל עניינו, שימצא עבודה (כזו שיוכל לשמור שבת) בעתיד הקרוב, ושישלח הקב"ה רפו"ש לבתו, לאה מרים בת חי' שרה.

זוהי גם דעת רבים מהפעילים) שרמת השפה וספרותיות התרגומים אינה מעודכנת כ"כ.

גם - סיפר לנו - שמתכוונים לסדר שיעורים מחדש כדלקמן: זאב ק. ילמוד למבוגרים; קלמן מלך ת., עם בניו משה ונחום; משה ג. עם יעקב וו., והוא (גרישא) ילמד כמה שאפשר עם בנו. גם - אמר לנו - שלמד כבר עם בנו אפרים ספר המאמרים ה'ת"ש.

גרישא ביקש מאד מאד בכל מעמקי לבו, לדבר עם הנהלת "עזרת אחים" ועם פרופסור ר' ירמיה שיחי' ברנובר, שבמבוכת המצב וחריפותה, שאין יודעים עד מה ומה יולד כל דקה, ובכל רגע ורגע יש צורך בהחלטות שונות, אם כן להגיב או להפעיל באיזה ענין שיהי' או לא, אשר לכן מציע שמהנכון לתת תיכף תשומת לב רצינית לארגון "ועד הפועל" בן ג' או ד' פעילים, שיעמדו על המשמר בהחלטות על אתר בכל הענינים.

כמובן ששכנת דבר כזה הוא - הסביר לנו - כי בכלל ארגון "ועד" יכול להיחשב (בעיני הממשל) נגד החוק הסוביטי, והיל"ת באם יודע מזה לסוכני הק.ג.ב. יתן זה להם אמתלא לרדיפות ונגישות, מעצרים ומאסרים לעוד כמה מאנ"ש.

במילא ביקש מעומקא דליבא שהנהלת "עזרת אחים" ופרופסור ר' ירמיה ברנובר ידונו בכובד ראש ע"ד הצעה זו, ושישלחו תשובה עם השלוחים שיבואו אי"ה בעתיד.

גרישא ביקש ברכה מיוחדת עבור אשתו, נאטאשע בת חאסיע, שאירגנה שיעור לנשים במשך חצי שנה האחרונה, להצלחה רבה בעתיד.

בשיחתנו עלה עוה"פ הנושא ע"ד הכספים שקיבל לאחרונה, ואיך שחילקם לאברכים הנצרכים. בעת שביטא דאגתו ושברון לבו בשטח עבודה וכו', אמרתי לו שלדעתי יכול (ובמילא גם צריך) הוא לקחת מזמן לזמן מהכספים לחיי נפשו, בכדי שיוכל להמשיך להפעיל בהרחבת הדעת ובדעת צלולה בעניני הפצת היהדות והמעיינות.

השארנו אצלם כוס של קידוש, סבון נוזלי מרוכז לרחיצת כלים, טלית קטן, כל מיני מאכלים (כגון בשר, אבקת חלב, שמרים לאפי', וכדומה), וגם ספר "סטארי טעלער" באנגלית, כי אשתו מבינה אנגלית. גם נתנו ממתקים וסוכריות לילדים. כולם שמחו מאד.

בברכת לילה טוב, ולהצלחה בכל, יצאנו עם ר' יעקב וו. שהסיע אותנו (נסיעה כבת עשרים דקות) עד ליד תחנת רכבת המעטרא כב' בלוקים מהמלון.

בדרך סיפר לנו שמרתו השחורה של ר' משה ג. היא חזקה כ"כ, שלדעתו צריך רופא עצבים, כי היו כמה מאורעות לאחרונה שמראים לאותו כיוון. הבעיה היא - אומר לנו ר' יעקב - שקשה למצוא רופא עצבים יר"ש שיבין הבעיה ברוח התורה, ולטפל בה בהתאם.

גם סיפר לנו שאינו יודע באם יכולים הרופאים ברוסיה למצוא תרופה הנכונה לבתו של ג., כי במצבם אין להם האמצעים לזה. (כדאי לציין, את אשר גרישא ר. אמר לנו למחרת ביום שני, שאשתו - שמטפלת בעניני רפואה - מתעסקת עכשיו בזה, ומקוים הם למצוא תרופה שתועיל לה).

הגענו למלון בשעה 1:30.

יום ב', כ' אלול:

עפ"י המדובר אתמול הגענו לביתו של גרישא ר. בשעה 10:30 בבקר. למדנו בעיון לפי"ע עם בנו אפרים (במסכת קידושין - סוגיית "דשיראי צריכה שומא" שלמדה לאחרונה) בעת שגרישא השתתף. ר' שמואל הסביר להם (כמו שעשה בכל פעם שנערך שיעור) דרך הלימוד בהבנה טובה וישרה. אחרי הפסקה קצרה, למדנו חלק מהמאמר דשבת מברכים החודש אלול השתא.

בשיחתנו אחר הלימוד אמר לנו גרישא, שבעצם יכולים הם לעשות תרגומים ברוסית בנושאים שונים, באם יהי' להם החומר ממה לתרגם. על שאלתנו למה אינם משתמשים בתרגומים של "פרי", הביע דעתו (ולדבריו

נאטאשע, אשתו של גרישא סיפרה לנו איך שהיא כותבת תמצית תוכן שיחותיו הק' של כ"ק אדמו"ר שליט"א על פרשיות השבוע, וע"י אמו של אנאטאלי ש. (הסיבורב'ניק הידוע) שולחת אותם כמכתבים בחבילותיו לכלא.

- יצויין, שסיפרה לנו איך שהתענה לכמה שבועות על שלקחו ממנו החומש שלו, ופעם שני' על שלקחו ממנו התפלין שלו וכהנה רבות -

בינתיים שאלה אותנו אם יש לנו הסבר בפרשת רבקה ואבימלך, שבמציאותה היא כמעט אותו הסיפור מלה במלה כשרה ואבימלך. והיות שהתורה חוזרת על סיפור זה, בודאי יש הוראה מיוחדת בזה. וא"כ מהי ההוראה?

לימדנו את בנו אפרים לתקוע בשופר, וגם כנ"ל השארנו אצלו שופר אחד. גם אמרנו לו שאורי ק. צריך להתחלק אם שאר אנ"ש ואתו ג"כ את הספרים שהשארנו אצלו, כמו ה"התמים" וכו'. גם השארנו אצל אפרים סדר זרעים של משניות קהתי מבוארות, ששימחו אותו מאד.

אחרי השעה השלישית, יצאנו מביתו לרכבת המעטרא בחפזון לביתו של ר' געטשע, לסדר עוד כמה ענינים לפני נסיעתנו ממוסקבה. כפי המדובר במוצש"ק היינו צריכים לפגוש בבית ר' געטשע בשעה שתיים גם את אורי ק. שרצה לתת לנו משהו. לדאבוננו לא הי' ביכולתו (של ר' אורי) לחכות עוד (כי בא לשם בשעת ארוחת הצהריים שלו באמצע עבודתו), ומוכרח הי' לחזור לעבודתו.

ר' געטשע אמר לנו שכי' אלול הוא יום השנה (יארצייט) של הרב מרדכי דובין ע"ה, והרבה אנשים שומרים אותו היום, ונוסעים אפילו להשתטח על קברו.

נתנו לר' געטשע אתרוג לחג הסוכות, וגם רצועות תפלין. גם השארנו אצלו שיתן לאורי ק. ספר "התמים" חלק ב', וספר "מועדים בהלכה" מהרב ש"י זעווין ע"ה.

הסכמנו שלפני יציאתנו מרוסיה בעת שנחזור למוסקבה נשאיר לו זוג תפלין דר"ת ועוד דברים.

לפני פגישתנו בבית ר' זאב ק. בשעה המיועדת (שבע בערב) בכדי ללמוד, חזרנו לכמה דקות למלון (כי היא על הדרך). בהגיענו לביתו של ר' זאב, כבר חיכו לנו בנוסף לר' זאב, גם הבחור נחום ת. ומשה ג..

למדנו במסכת ר"ה, וגם בשיעור היומי של הרמב"ם. גם דיברנו בחזקה (שטורעם) ע"ד לימוד הרמב"ם עפ"י הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א, והיות ואין להם ספר המצות (שמבקשים לשלוח בעתיד), שילמדו בכל יום לכה"פ הלכה ראשונה והלכה אחרונה (כמו בתיקון ליל שבועות וכו') בשיעור של כל יום. החליטו לקבל על עצמם בל"נ הצעה הנ"ל.

הי' כבר כמעט חצות לילה כאשר נפרדנו בברכת כוח"ט לר' זאב, והלכנו בלוויית נחום ומשה לתחנת רכבת המעטרא בכדי לחזור למלון.

בעת הנסיעה ברכבת (שגם הם היו צריכים לאותו קו - כחול - המעטרא שלקחנו) ישבתי אני עם משה ג. בעת שר' שמואל ישב עם נחום, ושוחחנו. דיברתי עם משה ע"ד סדר בלימוד דא"ח, מנהגים לר"ה וימים נוראים, סדר הלימודים בכלל בישיבות כו' וכו'.

נחום המשיך בנושאים שהתחיל אתמול עם ר' שמואל. שאל לר' שמואל מנהגו באמירת הפסוקים בסוף תפלת שמונה עשרה, כולל גם פסוקי כ"ק אדמו"ר שליט"א. ר' שמואל רשם לו פסוקי כ"ק אדמו"ר שליט"א, וגם הורה לראות בכמה סדורים איפה מצוינים הפסוקים לפי שמותם של אנשים.

גם שאל מנהג חב"ד בנוגע דילוגים בסדר התפלה בכדי להתפלל במנין. ר' שמואל הסביר לו שהיות ועפ"י חסידות חב"ד סדר התפלה היא כסולם וכו', צריכים להתפלל על הסדר דוקא.

נפרדנו בברכת שלום וכתובה וחתימה טובה, ולהתראות בחירות בב"א, והגענו למלון מאוחר אחרי חצות הלילה.

- כדאי לציין, שכל זמן שהותנו במוסקבה לא השתתפנו בשום טיולים, לא בקבוצות ולא פרטיים, למרות זה שהמלון "אינטוריסט" בו שהינו, הי' רק כמה מטרים מהקרעמלין, ומחלונות המלון ראינו בבירור את כל

הקרעמלין. לדעתנו ראינו בחוש שאין שום צורך להרשים אף אחד בלקיחת טיולים -

כמעט וכל נסיעותנו, הן במוסקבה והן בלענינגראד, היו ברכבת המעטרא. החלטנו שלא לנסוע עם מונית, (למרות זה שנוסעת במהירות יותר), מפני שלוקח זמן רב עד שמוצאים מונית שתעצור. גם צריכים לדעת בבהירות שם הרחוב והשכונה לאן שנוסעים, והרבה פעמים אי הבהירות והגמגומים בשפה יכול לעורר חשדות וכו', היות והרבה נהגי מוניות הם כמובן סוכני הק.ג.ב.

משימתנו זו הוקלה בזה שתיכף בהגיענו למוסקבה קיבלנו מר' זאב ק. מפת הרכבת

ברוסית ובאנגלית, ובמילא התמצאנו יפה בדרכים ובכל קוי רכבת המעטרא.

- כהערה יצויין, שעדיין לא ביקרנו בבית הכנסת הגדול (על אוליצע - רחוב - ארכיפאוו) במוסקבה, הגם שנוסעים אנו בבקר, מפני שרצינו לנצל הזדמנות זו בביקורנו במוסקבה בפעם השני' לפני יציאתנו מרוסיה.

וגם כנ"ל (ור' געטשע הסכים אתנו) לא רצינו לגרום שיעקבו אחרנו בעינים המעוררות חשד בעת שנחזור בפעם השני'. במילא החלטנו לחכות בביקור זה עד לרגע האחרון לפני יציאתנו מברית המועצות.

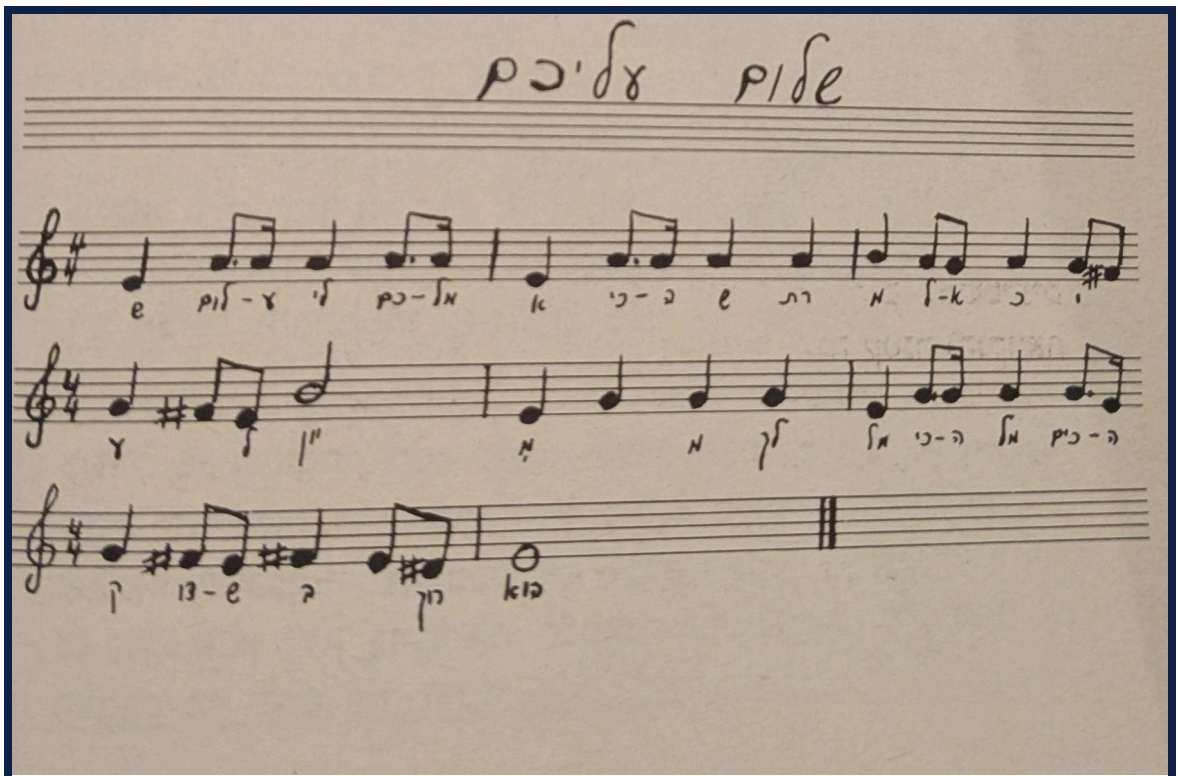
המשך יבא...

ניגון שלום עליכם - קיר הניגונים

אדמו"ר הריי"צ, לאחר שחרור ממאסרו ביי"ב י"ג תמוז תרפ"ז, נסע מקאסטרמה למלחובקה, שהיא פרוור של מוסקבה (במרחק 10 ק"מ ממוסקבה), כעין כפר-נופש. במלחובקה שהה אדמו"ר הריי"צ ששה שבועות, ולשם לא הורשו כלל להגיע חסידים מן הגלילות מפני המעקב המחמיר אחר הרבי, ולכן במלחובקה היו רק הרבי, הרבנית, והחסיד ר' יעקב מסקליק הי"ד, המכונה ר' יענקל זוראוויצער, שהוא היה המזכיר של הרבי. ר' יעקב נמנה בין ראשוני תלמידי תומכי תמימים בליובאוויטש, נשלח ע"י אדמו"ר הרש"ב לכהן ברבנות בעיר זוראוויץ', היה מן החסידים בעלי מסירות נפש עצומה בתקופה הקשה ביותר ברוסיה, וזכה להתבטאויות מיוחדות כלפיו מאת אדמו"ר הריי"צ.

ר' פאלע כהן, שהיה ידיד קרוב של ר' יעקב מסקליק, העלה בספרו "ליובאוויטש וחייליה", את אשר שמע ממנו, וזה לשונו:

"סיפר לי הר"ר יעקב מסקליק הי"ד שבהיות אדמו"ר זי"ע במלחובקא בשבת קודש, אחרי תפלת ערבית אמר אדמו"ר זי"ע "שלום עליכם" בניגון מיוחד", ומביא את התווים של אותו "ניגון מיוחד":

תווים אלו הם בעצם הבבא השניה והמרכזית ב"ניגון ישן" של אדמו"ר הזקן, בבת ה'שיא' של הניגון. קצת קשה להבין מכאן באופן חד משמעי, האם אדמו"ר הריי"צ ניגן במהלך החזרות שלוש פעמים על ה"שלוש עליכם" גם את שאר בבות הניגון ואילו מהן, ומסתבר על הדעת שכן.

ניגון ישן ומסורתי

בתחילת הכרך הראשון של ספר הניגונים, לאחר עשרה ניגונים של אדמו"ר הזקן, נוסף ניגון י"א שגם הוא מיוחס לאדמו"ר הזקן, ניגון ללא מילים בן שלוש בבות, ונקרא בשם "ניגון ישן".

ביצוע של ניגון זה הוכלל לאחר מכן בתקליט ניח"ח #3 ונקרא בשם "ניגון מסורתי", מושר ע"י הרב שלום בער גורודצקי, בנו של החסיד ר' בנימין גורודצקי.

בהזדמנויות המיוחדות, בהן הרבי הורה בהתוועדות לנגן את כל עשרת ניגוני אדמו"ר הזקן, ניגנו גם את הניגון הזה, כפי שניתן לשמוע בהקלטה.

להאזנה: <https://is.gd/shalomaleichem>

ניגון 'אשת חיל' - קיר הניגונים

הרב שלמה חנניא שי' ממן מקרית גת, מספר (בתשורה משמחת בר מצווה של בנו) את אשר שמע בימי לימודיו בתומכי תמימים מונטריאול מן המשפיע הדגול והמקובל הרב מנחם זאב גרינגלאס ז"ל:

"פעם סיפר לי שזכה יחד עם ידידו הרב גערלצקי [הוא ר' משה אליהו גערליצקי ז"ל, גם הוא לימים משפיע במונטריול, תרע"ה - תש"ע] להיות מהתמימים שנכנסו לסעודת ליל שבת קודש בבית הרבי הריי"צ נ"ע על פי הגורל, וזכו להיות קרובים אל הרבי הריי"צ בקירוב מקום בגשמיות, ובאותו הזמן שמעו איך הרבי הריי"צ מנגן "אשת חיל" כשפניו פני להבה כפני מלאך

(מו"ר תיאר לי בהתרגשות את ההרגשה המרוממת שאפפה אותם בעת שחזו במעמד קודש זה) וניגן לי הרב גרינגלאס את הניגון (לא כפי הלחן המקובל היום), ומאז ניגון זה הוא יקר בעיני ולפעמים אני נוהג לנגן אותו עם בני ביתי בליל שבת".

הרב ממן מוסר לנו, שמדובר כאן על ניגון מוכר ושגור בפי כל, (ניגון לשבת ויום טוב, מספר ע"ז בספר הניגונים), שרגילים לבצע בו את הפיוט "אמנם כן" בתפילת ליל יום הכיפורים. על ניגון זה, שר אדמו"ר הרי"צ את כל הפרק של 'אשת חיל' בליל שבת לפני הקידוש. בניגון זה יש ג' בבות, על הבבא הראשונה - מושרים שני הפסוקים הראשונים, על הבבא השנייה - שני הפסוקים הבאים, על הבבא השלישית - שני הפסוקים הבאים, ומשם ואילך חזור חלילה - בבא שנייה ובבא שלישית, שני פסוקים על כל בבא.

וכן העיד בפניי גם הרב יוסף שמואל שי' גערליצקי שליח ראשי של הרבי לתל אביב, שאביו - הרב משה אליהו גערליצקי ז"ל שהיה יחד עם הרב גרינגלאס אצל אדמו"ר הרי"צ - היה מנגן כל שבת את ה'אשת חיל' בניגון הנ"ל, ושכן נוהגים עד היום במשפחתם.

מכאן ואילך, נראה מה עוד ידוע על ניגון זה, המופיע בספר הניגונים בתור "ניגון לשבת ויום טוב" בלי שום מידע, וננסה למצוא את ההקשר של הניגון לפרק ה"אשת חיל" שנאמר בליל שבת לפני הקידוש. מה שכבר ברור עד כאן מעצם העובדה שאדמו"ר הרי"צ ניגן את הניגון בעצמו, בליל שבת, על קטע מן הסידור, הוא - שהניגון הזה הינו ניגון מכוון.

להאזנה: <https://is.gd/esheschayil>

ניגוני י"א ניסן שחוברו על ידי בני משפחת פינסאן

לחן: ניגון ריקוד (ווי וואנט משיח נאו)
- ספר הניגונים ניגון קס"ט.

י"א ניסן ה'תש"פ - קאפיטל קי"ט

קולי שמעה כחסדך ה' כמשפטך חייני:
ראש דברך אמת ולעולם כל משפט
צדקך: ערב עבדך לטוב אל יעשקוני
זדים: שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל
רב: טוב טעם ודעת למדני כי במצותיך
האמנתי: נדבות פי רצה נא ה' ומשפטך
למדני:

לחן: ניגון שמחה מניקולייב (רועה
ישראל) - ספר הניגונים ניגון של"ז.

י"א ניסן ה'תשע"ט - קאפיטל קי"ח

מן המיצר קראתי קה ענני במרחב קה:
הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו:
לחן: רחמנא דעני - ספר הניגונים ניגון
רמ"ז.

י"א ניסן ה'תשע"ח - קאפיטל קי"ז

הללו את ה' כל גוים שבחוהו כל
האמים: כי גבר עלינו חסדו ואמת ה'
לעולם הללוקה:
לחן: כי אנו עמך - ספר הניגונים ניגון
רמ"ד.

י"א ניסן ה'תשע"ז - קאפיטל קט"ז

מה אשיב לה' כל תגמולוהי עלי: כוס
ישועות אשא ובשם ה' אקרא: נדרי לה'
אשלם נגדה נא לכל עמו: לך אזבח זבח
תודה ובשם ה' אקרא:
לחן: עזרני קל חי - ספר הניגונים ניגון
רס"ה.

להאזנה: <https://is.gd/11nisan>

י"א ניסן ה'תשפ"ה - קאפיטל קכ"ד

שיר המעלות לדוד לולי ה' שהי' לנו
יאמר נא ישראל: לולי ה' שהי' לנו בקום
עלינו אדם: עזרנו בשם ה' עושה שמים
וארץ.

לחן: ניגון ריקוד מניקולייב (ואלקים
מלכי מקדם) - ספר הניגונים ניגון
קנ"א.

י"א ניסן ה'תשפ"ד - קאפיטל קכ"ג

שיר המעלות אליך נשאתי את עיני
הישבי בשמים: עניני אל ה' אלוקינו עד
שיחננו: חננו ה' חננו:

לחן: ניגון והריקותי לכם ברכה
מניקולייב - ספר הניגונים ניגון ר"פ.

י"א ניסן ה'תשפ"ג - קאפיטל קכ"ב

שיר המעלות לדוד שמחתי באומרים לי
בית ה' נלך: עומדות היו רגלינו בשעריך
ירושלים: ירושלים הבנוי' כעיר
שחוברה לה יחדו: למען אחי ורעי
אדברה נא שלום בך: למען בית ה'
אלוקינו אבקשה טוב לך:
לחן: יפרח בימיו

י"א ניסן ה'תשפ"ב - קאפיטל קכ"א

שיר למעלות אשא עיני אל ההרים מאין
יבא עזרי: עזרי מעם ה' עושה שמים
וארץ:

לחן: ניגון אשרינו מניקולייב - ספר
הניגונים ניגון ק"ג.

י"א ניסן ה'תשפ"א - קאפיטל ק"כ

שיר המעלות אל ה' בצרתה לי קראתי
ויענני:

לזכות

החתן הרה"ת ר' **מנחם מענדל** והכלה מרת **חיה מושקא** שיחיו **רוזנברג**

לרגל נישואיהם בשעה טובה ומוצלחת

י"ג סיון ה'תשפ"ה

ולזכות הוריהם

הרה"ת ר' **שרגא פייוויש** ומרת **פרומא** שיחיו **רוזנברג**

וכל יו"ח שיחיו

הרה"ת ר' **ישראל** ומרת **דבורה לאה** שיחיו **פינסאן**

וכל יו"ח שיחיו

ולזכות זקניהם

הרה"ח ר' **ישכר דוב** ומרת **פערל** שיחיו **רוזנברג**

וכל יו"ח שיחיו

הרה"ת ר' **משה לייב** ומרת **אסתר שיינדל** שיחיו **חאנאוויטש**

וכל יו"ח שיחיו

הרה"ת ר' **יוסף יצחק** ומרת **שטערנא שרה** שיחיו **פינסאן**

וכל יו"ח שיחיו

הרה"ת ר' **שלום דובער** שיחי' **קלמנסון** וכל יו"ח שיחיו

מרת **לאה תחי' חאנאוויטש** וכל יו"ח שיחיו

מרת **רחל תחי' פינסאן** וכל יו"ח שיחיו

מרת **רבקה תחי' צייטלין** וכל יו"ח שיחיו